מעריב
סופשבוע
י"ד בחשון, תשמ"ח 6.11.1987

הכוח הרב־לאומי בסיני.
הצצה ישראלית.
מובטלים בבית־הבראה

שאגאל בחולי

דניאל פאר. רואה ואינו נראה ■ יורם רונן על עקיבא לוינסקי ■ ההגדה לבית מסקין ■ יהונתן גפן. מול הבורסה ■ אמנון אברמוביץ. מלך הגזענים ■ דודו פישר. שטח פרטי ■ בדיחות '87 ■ רת הזהב ■

עלית
מגה-סנטר
כל נעלי החורף תחת מטריה אחת
ביקור אחד במגה סנטר -
וכל המשפחה נעולה לחורף.
במגה סנטר מחכות לכם עכשיו נעלי חורף יפהפיות לילדים,
גברים ונשים: מנעלי בית ועד מוקסינים, נעלי עור, קיקרס,
מגה ג'ט ג'וגינג ועוד. הכל תחת גג אחד ועם שרות לבבי ואדיב.
עכשיו, כשהגשם כבר דופק בחלון - קחו את המטריות
והמשפחה למגה סנטר. להתראות!
דגם 803/804
MEGA jet ג'וגינג במבחר צבעים:
כחול, תכלת, אפור, ורוד, מידות 36-41
במקום 69.00 ש"ח
רק 59.00 ש"ח
דגם 7717
נעלי זמש עם עקב רוקי לנשים, סוג ב',
מידות 36-41
במקום 69.00 ש"ח רק 39.00 ש"ח
דגם 2139
נעלי עור קלאסיות לגברים, מידות 39-47
במקום 86.00 ש"ח רק 79.00 ש"ח
דגם 7813
נעלי בית ישראליות, משובצות, מידות 35-38
במקום 20.70 ש"ח רק 19.50 ש"ח
דגם 0905 מידות 31-35
קיקרס - הלהיט האופנתי החם
המחיר 79.00 ש"ח
לבחירתך, מבחר משגע של נעלי ילדים.
דגם 2964
MEGA jet 3/4 דמוי עור,
מידות 36-41
במקום 59.00 ש"ח רק 49.00 ש"ח
דגם 7330
נעלי בית לנשים, מידות 35-40
במקום 24.90 ש"ח רק 23.90 ש"ח
דגם 9051
נעלי ספורט אדומות, גבוהות, דמוי עור
סוג ב', מידות 36-41
במקום 49.80 ש"ח רק 26.90 ש"ח
דגם 1905
מוקסינים חורפיים עם שרוכים, מידות 35-41
במקום 69.90 ש"ח רק 59.90 ש"ח
ראשל"צ: לישנסקי 1, אזור התעשיה גבול חולון. שעות פתיחה: ימים א'-ה' 9.00-21.00, יום ו' 9.00-14.00, מוצ"ש מצאת השבת עד 22.00 חיפה: צומת וולקן, מפרץ חיפה.
שעות פתיחה: ימים א'-ה' 9.00-20.00, יום ו' 9.00-14.00, מוצ"ש מצאת השבת עד 22.00 • רח' העצמאות 13. שעות פתיחה: א'-ה' 9.00-17.00, יום ו' 9.00-13.00.
ירושלים: רח' ירמיהו 25, רוממה. שעות פתיחה: ימים א'-ה' 9.00-17.00, יום ו' 9.00-13.00. פתח-תקוה: רח' הסיבים 2, קרית-אריה. שעות פתיחה: א'-ה' 9.00-17.00,
יום ו' 9.00-13.00. אילת: יוסטין, איזור התעשיה אילת. שעות פתיחה: ימים א'-ה' 17.00-20.00, 8.00-13.00, יום ו' 8.00-13.00 מוצ"ש מצאת השבת עד 20.00.
המחירים כוללים מע"מ.
המבצע לשבועיים או עד גמר המלאי.
מפעלי כור קבוצת מוצרי צריכה.

רענן לוריא

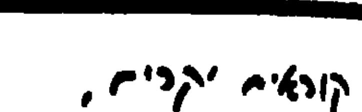
שוק המניות

"אין ברירה.
אצטרך להכניס להם
דולר קטן יותר".

סופשבוע

י"ד בחשון, תשמ"ח 6.11.1987

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל הורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

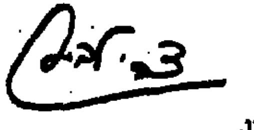
קוראי יקרי,

אמנו מארחים השבוע שני שדרים משובחי הטלוויזיה: דניאל פאר בתור מרואיין ויורם רונן בתור מראיין. סימה קדמון מבררת עם פאר בפתח המוסף עד כמה מציקים לכוכב תקשורת החיים מחוץ לזרקורים. מה קורה לבנאדם שיוקרתו ופירסומו הרקיעו לשחקים, כמו שעועית־הפלא של הילד ג'ק, כשלפתע מתברר שהוא איננו שמש אלא ירח שנמוג באפלה ברגע של ליקוי מאורות. השדרן הוותיק ועורך "מוקד" יורם רונן, שם במוקד את עקיבא לוינסקי. דיוקנו של גזבר הסוכנות המחולל סערה במינהלת העם היהודי, ומביא אותה כמעט עד משבר, מול יריביו המתפשים מנהיג צעיר וכריזמטי יותר.

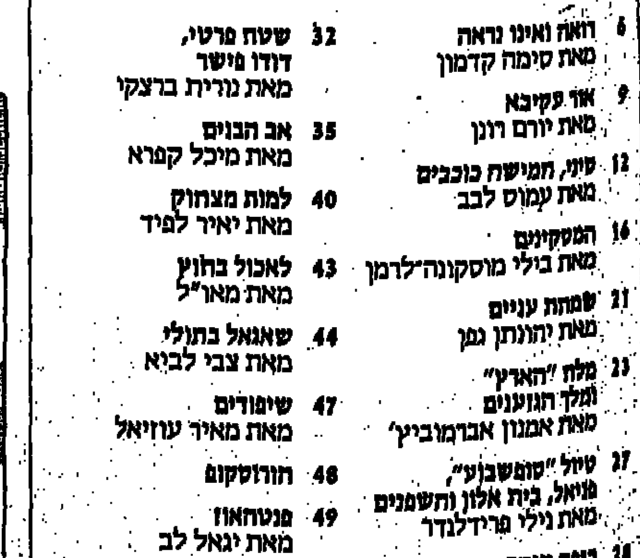
השביתה הממושכת וחסרת התקדים הזאת של עתונאי הרדיו והטלוויזיה – שסופה לא נראה ברגע הדפסת הדברים – עוד תעסיק מומחי תקשורת, פסיכולוגיית־המונים ופוליטיקה, אם אינם חוקרים כבר עכשיו את השלכותיה על המנגנון המיסתורי שקוראים לו דעת־הקהל. האם היא משפיעה לטובה או לרעה על מוראל הציבור והרבות הפנאי. האם השיטפון המלחיץ הזה של חדשות משודרות יום ולילה כולל שבתות וחגים, כל שעה ובין השעות, בא לספק צורך נפשי של הציבור או צורך מוסדי לגדול, להתפתח, לצבור כוח. תשובות חלקיות כבר יש, מעצם העובדה שאין הפגנות ושביתות־שבת בחזית אולמי הרדיו והטלוויזיה למען חידוש השידורים. ככל שליבי צר על כשלון מאבקם המקצועי של עמיתי – "אלו הם פני הדברים", כמו שוולטר קרונקייט היה נוהג לחתום כל ערב את מהדורת החדשות שלו. המהדורה שגם היא היתה אולי מושבתת לו שילמו לקרונקייט לפי סולם השכר של רשות השידור.

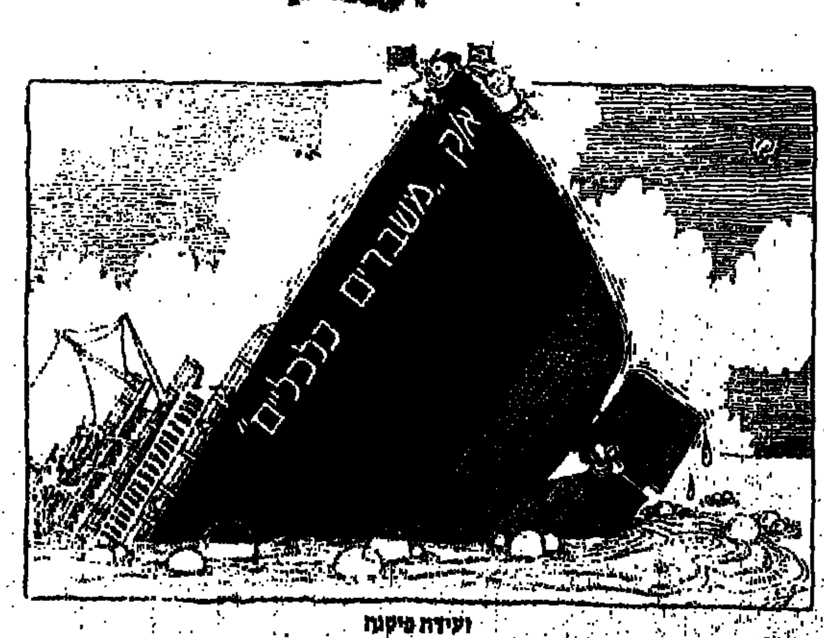
ליתר החדשות שבמוסף – עמוס לבב ושמואל רחמני מסכמים בכתבת השער ביקור ישראלי נדיר במטה הכוח הרב־לאומי בסיני. לא משימה קלה להגיע לשם, כשהאישור צריך להתקבל מרומא. ערב יום השנה העשירי ליוזמת סאדאת, לבב ורחמני מצאו את כוח השיטור של הסכם השלום בתנאי מלון חמישה כוכבים, מובטל עד משועמם. סמל השלום.

ובמסגרת חגיגות ה־70 ל"הבימה" מספרת בילי מוסקונה־לרמן את העדה לבית מסקין. לא כל־כך על השחקן הדגול כמו על השפעתה של אשתו סימה – מפי ילדיהם אמנון ויובל ומכרים. דרמה אמיתית שהולכה עבר בשעתה מפה לאוזן. החצגה שנמשכה בבית שברחוב פתח גם אחרי רדת המסך בבית "הבימה".

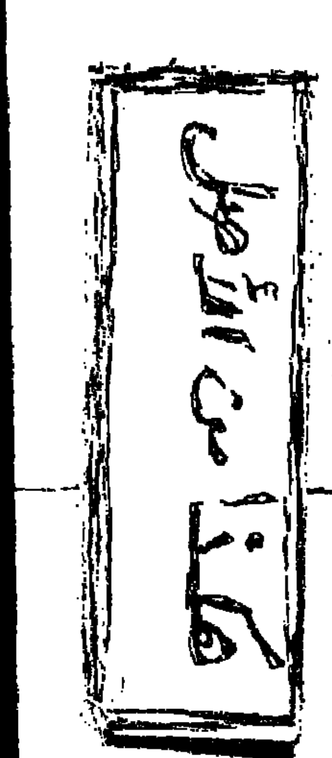

בשער: קפטיין טניה פודגורנוף בסיני.
כתבה בעמ' 12–15. צילום: שמואל רחמני.

ועידת פיקוח

דניאל פאר: "בתקופה הזו התברר, לצערי, שלעם ישראל אנחנו לא חסרים".

צילם: יצחק אלהרד (יעקב סער)

ואולי באמת "בטלוויזיה הוא נראה אחרת לגמרי", כמו שאומרים לו אנשים שהוא פוגש ברחוב בימים בהם הוא מבקר קבוע בסלון שלהם. ואולי באמת כשלא רואים אותך בטלוויזיה – אתה כאילו לא קיים. דניאל פאר, כוכב תקשורת בימים בהם כיבו את השמיים ולא נותנים לכוכבים לנצנץ.

רואה ואינו נראה

מאת סימה קדמון

כשדניאל פאר עובר ברחוב הוא אינו צריך להזדהות. תמיד נשלחות אליו קריאות ידידותיות כמו "אהלן חיים יבין" או "הנה דן כנר" וסתם מבטים מלוכסנים וציחקוקים. חוץ מכרמית גיא, הוא מספר, קראו לו כבר בכל השמות האפשריים. "לצערי", הוא מוסיף, "את השם שלי לא זוכרים. לא טורחים אצלנו לציין את שם מגיש החדשות כפי שעושים בחוץ־לארץ". ותמיד יהיה גם מי שידאג להראות מופתע נוכח העובדה ש"בחיים" הוא פחות שמן ו/או יותר נמוך. וש"בכלל, בטלוויזיה הוא נראה אחרת לגמרי". דניאל פאר מבין את זה. "אני הרי אצלו בסלון", הוא אומר. "הוא מנגב ממני את האבק, או בטח שהוא מרגיש חבר שלי. אבל אני, לעומת זאת, לא מעיר לו איך הוא נראה".

בתקופה האחרונה השתנו הקריאות, כך גם הנימה הידידותית. שמץ של שימחה לאיד, של שביעות־רצון לעגנית השתרבב, לדבריו, לקולות המשתלחים. "מתי זה יגמר?", אנשים שואלים, ומיד אחרי זה מוסיפים "אתה יודע מה? שיימשך. יותר טוב ככה". הפקידה במוסך אמרה לו שהלוואי שהשביתה תימשך. סוף־סוף יש לה זמן לעשות כל מיני דברים שהיא לא עושה בדרך־כלל בגלל הצפייה בטלוויזיה. "שאלתי אותה מהו האירוע הכי חשוב שקרה הבוקר. היא לא ידעה. בעל המוסך סבר שהדו"ח על השב"כ. אמרתי לה שאם היתה טלוויזיה, גם היא היתה יודעת".

ואולי, אני שואלת, נכונה התאוריה שמה שאינו משודר בטלוויזיה בעצם אינו קיים? פאר אינו יודע. הוא רק יודע שלו עצמו קשה בלי הצפייה בחדשות. כן, הוא מופתע מהתגובה של הציבור. מהאדישות. "הטלוויזיה היא בכל זאת הדבר שסביבו מתלכדת בערב המשפחה. מה שהופך את העולם, כדברי מרשל מקלוהן, לכפר גלובלי. התברר, לצערי, שלעם ישראל אנחנו לא חסרים".

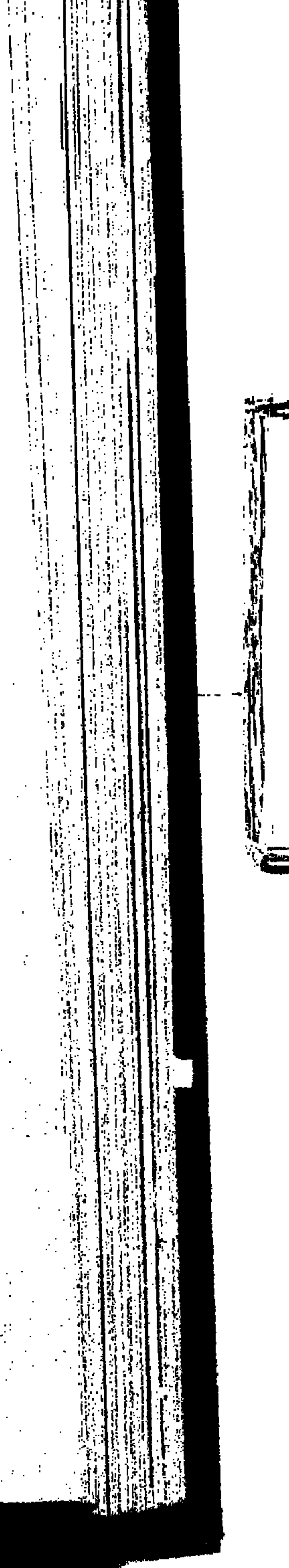
ואולי עם ישראל פשוט עייף מעימותים בין חברי כנסת, מפוליטיקה? אולי הטלוויזיה נהפכה למיטרד שנעים מאוד להשתחרר ממנו קצת? אולי מתברר עכשיו שמה שאנחנו בעצם רוצים זה כמה סדרות מיובאות, ושסביב סרטי הווידאו המשפחה מתלכדת לפחות באותה מידה של התלהבות? "אם זה מה שמספק את האנשים" אומר פאר, "הרי שזו תעודת עניות לחברה כולה".

אבל התגלית הזו, עושה רושם, קשה לו מאוד. בשבוע שעבר מלאו 25 שנה לעבודתו ברשות השידור. היום, בן 45, הוא מרגיש כמי שגדל שם. שם הוא גם קיווה להזדקן. אבל בכבוד. ולכבוד הזה, לדבריו, צריך להיות גם איזשהו ביטוי במשכורת.

יש לו ארבעה ילדים. הגדול מתגייס בשבוע הבא. הקטנים הם תאומים בני תשע וחצי. אשתו, עליזה, מורה לאנגלית בתיכון, משתכרת כ־1100 שקל לחודש. משכורת הנטו הממוצעת שלו היא 1300 שקל. לפעמים, עם 50 שעות נוספות לחודש, הוא יכול להגיע גם ל־1500. יותר מזה לא מאפשרים. הוא עובד ארבעה ימים בשבוע. יום עבודה פירושו 12 שעות עבודה, לפעמים יותר. זה כולל שבתות וחגים. כל יום נוסף מחושב במשכורת.

ויש חלטורות. "חלטורות מזדמנות, כמו הנחיית טקסים ואירועים, פרסומים ברדיו, קריינות לסרטי הסברה". הוא אינו מוכן לפרט כמה הוא מרוויח מחלטורות. "ולא מטעמי מס־הכנסה. הכל משולם, עד

(המשך בעמוד הבא)

"לצערי, את השם שלי לא זוכרים. לא טורחים אצלנו לציין את שם מגיש החדשות כפי שעושים בחוץ־לארץ".

(המשך מהעמוד הקודם)

הגרוש האחרון". אין זה מקובל, לדבריו, בין חבריו העתונאים, לפרט את החלטורות שלהם. נזהרים. "ממהז שמישהו ישמע, למשל, כמה אני לוקח בעד הנחיית מופע מסויים, ויציע את עצמו במחיר נמוך יותר".

לטענתו, הריצה המיגעת הזו אחרי החלטורות היא הכרחית. ולא כל חלטורה שמוצעת לו הוא מוכן לקבל. למשל הנחייה של תחרויות יופי, או של מישחקי בינגו. אלה, לדעתו, אינם דברים נאים לאיש שבחדשות. "כשאני מספר בחוץ־לארץ כמה אחוזי צפייה יש, למשל, ל'מבט' או לתוכנית 'כלבוטק' שהגשתי, אנשים משוכנעים שאני מיליונר. הם המומים כשאני אומר להם כמה אני מרוויח. אני לא מצפה לקבל משכורת אמריקנית. אני פשוט רוצה להגיע למצב שבו נתקיים בכבוד מעיסוק שנראה מכובד. לציבור נראה שזה תפקיד של יוקרה רבה. או שתהיה איזושהי קורלציה בין היוקרה ליוקר. שלא אאלץ לעשות חלטורות על חשבון זמני הפרטי, אלא אנצל אותו כדי לראות תערוכות, לקרוא ספרים. דברים שיעשירו אותי לצורך עבודתי".

עכשיו, בזמן השביתה, יש לו הרבה זמן לחלטורות. בעצם גם לכל דבר אחר. הוא עוזר לועד הבית בהקמת חניון תת־קרקעי ליד הבניין שעל גבול שתי שכונות ירושלמיות, טלביה ורחביה. דירה צנועה בבית משותף. הוא רואה עכשיו לראשונה כל מיני

"לציבור נראה שזה תפקיד של יוקרה רבה. או שתהיה איזושהי קורלציה בין היוקרה ל'יוקר".

תוכניות של הטלוויזיה הלימודית. קורא את "מולכוי" וספר מאוד אקטואלי מכחינתו: "אמא של חייל". את המינוי שהיה להם בויראו, לא חידשו. "מסיבות תקציביות", הוא אומר וצוחק.

דניאל פאר גדל בתל־אביב. אחרי השרות הצבאי עלה לירושלים, ותוך כדי עבודה ברדיו עשה תואר ראשון בספרות עברית ואנגלית. מכיוון שלא הצליח להכריע בין העבודה ברדיו לבין מקצוע ההוראה, למד גם בבית־הספר לחינוך של האוניברסיטה. ב־1968, כשהוקמה הטלוויזיה, עברו עובדי הרדיו ועדות קבלה. רובם נמצאו מתאימים לטלוויזיה. שרי רז, ירון לונדון, אריה אורגד ואחרים עברו לטלוויזיה. על "עריקתו" של דניאל פאר שהיה אז ראש מדור קריינים, הטיל הרדיו, ששורותיו התדלדלו, וטו.

רק בשנת 71' עבר פאר לטלוויזיה, ומאז הוא משמש כאיש מחלקת החדשות, עורך וכתב מיוחד. את הישיבה מול המצלמות לא היה מוכן להחליף בשום צורה אחרת של עבודה עתונאית. הוא יכול היה, לדבריו, בקלות רבה גם לכתוב. לצורך עבודתו בטלוויזיה הוא כותב הרבה. היו לו גם הצעות. אבל הוא אוהב את הטלוויזיה. הוא רואה בה את עתידו. אם יהיה ערוץ אחר שיציע תנאים משופרים, ילך לעשות טלוויזיה במקום אחר. הוא רק היה רוצה שהטלוויזיה הזו תיראה אחרת.

בשלב הראשון הוא מציע שאולי ההנהלה תיפגש איתו פעם. סתם תעשה איזה ביקור, תשאל מה נשמע, אולי אפילו תברר מה כואב. ברשות השידור הוא עובד, כאמור, 25 שנה, והוא לא זוכר אפילו פעם אחת במשך השנים האלה שמישהו מחברי הועד המנהל דיבר איתו. בעצם כן. פעם שאול עמור עבר במסדרון ושאל אותו מה שלומו. לא, הוא לא מבקש שכל המליאה תיתנפל עליו. "אבל אנחנו לא כל־כך הרבה עובדים שלא ניתן לבוא לבקר אותנו, לעשות סיבוב, לראות מה אנחנו עושים. אני זוכר מישהו בשם פאפו בועד המנהל. היתה לו עלינו ביקורת נוקבת. אני לא זוכר שראיתי אותו פעם אחת בחיים שלי".

נתק עצום, הוא אומר. פעם הינחה את התוכנית "סיבה למסיבה". היו לו לבטים איזו מתכונת בדיוק צריכה להיות לתוכנית. יומיים אחרי־כן הלך במסדרון המנכ"ל, אורי פורת, עבר וזרק לו: "אני אדבר איתך בהזדמנות מה צריך לעשות". בזה הסתיימה שיחתם, אולי היחידה שהיתה להם אי־פעם. "ואני הרי לא איזה עובד זוטר. יש לי איזה מקום במחלקה. מעולם לא שמעתי אצלנו את הדברים שאמר גדעון לב־ארי ברדיו, שדלתו פתוחה לכל עובד. אני מציע שאולי גם בטלוויזיה יישמו את זה".

פאר עובד עכשיו על תוכנית חדשה. יוזמה ברוכה, לדבריו, של המפיק ג'קי גורן, ששיתף אותו כמנחה. מסיבות של חוסר תקציב הזרוצ גורן חודשים רבים כדי להשיג מימון מבחוץ. לאחר מכן עמלו למצוא לתוכנית מקום בלוח השידורים. כשרצו לשתף בלבטים שהיו להם את חיים יבין, מנהל הטלוויזיה, נקבעה להם לאחר תחנונים פגישה. שלוש דקות בדיוק על השעון, שבסופן התבקשו לצאת. "הייתי מצפה ממנהל המדיום ליזום פגישות עם עובדים. ומהמנהלים שמעליו שיקבעו פגישות ויבואו לראות מקרוב את העבודה, את התנאים שלנו. או יהיה לי יותר קל להאמין שהם יודעים על מה הם מדברים.

חלטורות? יש, אבל לא מפרטים בעניין, "ולא מטעמי מס־הכנסה. הכל משולם, עד הגרוש האחרון".

היום התחושה היא שהם נגדי. חיים יבין כינס את כל מגישי 'מבט' פעם אחת בלבד, כדי לנזוף בנו שאנחנו לא רציניים. אז הוא שאל מה מעיק עלינו. היו לנו טענות. זה היה לפני הרבה חודשים. מאז לא קרה שום דבר".

ארנון צוקרמן היה, לדעת פאר, מנהל הטלוויזיה הטוב ביותר. "היתה אז לעובדים יד חופשית ליצור דברים והגנה מפני התקפות מגבוה ומהצדדים. והיו אז לטלוויזיה הישגים גדולים שאנחנו גאים בהם עד היום, כמו 'ניקוי ראש' והפקת האירוויזיון. הוא פשוט ידע לנהל".

לטומי לפיד שהגיע לטלוויזיה מאוחר יותר יש לפאר שבחים בכל מה שנוגע לתוכנית "כלבוטק". "הוא היה נועז וחכם בהחלטותיו, ונתן לנו אור ירוק לעשות פרוייקטים שהיו לפעמים בניגוד לדעתו של היועץ המשפטי של הטלוויזיה. אבל לעורכי 'מבט' היו עימותים איתו שסברנו שהם על רקע המעורבות המיפלגתית העמוקה שלו".

כז, מפריע לו מאוד שלתפקידי הניהול בטלוויזיה מונו שליחים של המערכת הפוליטית. לדעתו השיקולים היו צריכים להיות טכנוקרטיים לחלוטין, ללא שום זיקה מפלגתית. "אבל זו אוטופיה שלא תתממש בקדנציה שלנו. כי אנחנו חלק מהשיטה הקיימת של מוסדות ציבור רבים שיש בהם מינויים פוליטיים". אישית הוא לא מרגיש את הפוליטיזציה. לא זוכר שאי־פעם התקשר אליו מנהל ואמר לו לעשות כך או אחרת. "אבל אני מכיר עורכי תוכניות שחשבו שהתערבות מנהלים בכירים לא היתה תמיד בידיים נקיות".

נכון שהשביתה הנוכחית היא על תנאי עבודה. אבל פאר מקווה שהוא וחבריו יצאו ממנה עם עוד כמה דברים נילווים. כמו, למשל, כסא ושולחן. אולי אפילו קולב לתליית החליפה שהוא מביא עימו כשהוא מגיש את החדשות. בינתיים אין לו חדר. יש לו תא קטן של "30 על 30" לניירות. "זו חלקת האלוהים הקטנה שלי. ולקראת שידור אני מוצא איזה מסמר על הקיר כדי לתלות את המעיל. ואני לא היחידי. יש אנשים שמתחלקים בשולחן. וזה כבר נחשב לתנאים משופרים".

פאר מסכים שצריך לתתייעל, ושפיטורים הם חלק מהייעול. "אבל לא מדובר בפיטורים המוניים. יכול להיות שאנשים שתרומתם קטנה ישוכנעו

(המשך בעמוד 30)

"מי מכריח אותם להקשיב לרדיו"?

שביתה או לא שביתה, בשבע וחצי בבוקר גדעון לב־ארי, מנהל הרדיו, כבר יושב במשרד. כהרגלו, הוא לא מדבר עם העתונות. אני שואל אותו אל מי כדאי לי להפנות את השאלה "מה עושה הניתוק מן החדשות לאנשי הרדיו". הוא חושב רגע ומציע את שלום קיטל. את מספר הטלפון הוא מספק מן הזכרון, והוא גם יודע איפה קיטל נמצא ברגע. כולם בקשר.

קיטל, בקצב הכתבה: "בימים שאין בהם שביתה אני נמצא במצב המוזר של מעדכן־מתעדכן. לבד מן ההקשבה לרדיו אני ניזון גם מן הנעשה במערכת. כתב או עורך נכנס, מספר לי מה קורה. הידיעות זורמות. החדשות לא באות כל שעה, אלא בכל רגע. בשבילי הניתוק מאינפוזיית־החדשות הוא כפול. בהתחלה היה בזה משהו מרגיע, עכשיו אני כבר מרגיש שחסר לי משהו. העתונים נהפכו לצינור המידע המרכזי. מה שכן, כבר לא נראה לי נורא אם ידיעה מגיעה אלי באיחור של יום או יומיים".

בסך הכל התחושה היא כמו אחרי שהחלפת מקרר ישן. עד שלא הוציאו אותו, לא הבנת כמה הזמזום המתמיד שלו עיצבן אותך. התגובות שנתקל בהן קיטל, בתחילת השביתה, הצביעו על הקלה.

קיטל: "בהתחלה באמת אמרו לי 'יופי, תשבתו'. אבל עם הזמן זה התחיל להשתנות. אתמול הרציתי בבית אבות של רופאים בפנסיה, והם התחננו בדמעות שנחזור. אני מניח שהרצון שנחזור לשדר הוא פונקציה של הפעילויות מאתרות שיש לבנאדם. פתאום כולם גילו שחדשות כל שעה זה מטריד. אבל מי מכריח אותם להקשיב כל שעה? אם מישהו נהפך למכור לרדיו זו אשמתו, לא אשמתי".

שלום קיטל: "פתאום כולם גילו שחדשות כל שעה זה מטריד".

יאיר לפיד

"אני לא פוליטיקאי. לא קורצתי מן החומר הזה. מעולם לא נישקתי ולא אנשק תינוקות כדי להבחר".

עקיבא לוינסקי: 60 סיגריות צ'סטרפילד ליום. הסיגריות של נולדה. (צילום: יצחק אלהרר, סקופ 80)

אור עקיבא

עקיבא לוינסקי, כמעט בן 70, גזבר נעים־הליכות, מתעקש להיות יו"ר הסוכנות. בעלי־המאה מארה"ב פסלו אותו. רוצים לתפקיד מנהיג צעיר ונמרץ לטיהור המוסד המסואב, לא זקן חסר־כריזמה וחזון שנאומיו מפילים תרדמה. הוא דוחה אותם בתנועת־יד מזלזלת: "מי שחושב שבראש הסוכנות צריך לעמוד אוראטור עם הופעה נאה בטלוויזיה – שיציע את התפקיד לליב אולמן או לג'יין פונדה".

מאת יורם רונן*

הספירה לאחור החלה למחרת הכ"ט בנובמבר. כשחגגו בחצר העגולה של המוסדות הלאומיים בירושלים את החלטת האו"ם על הקמת המדינה, חשבו שם שהסוכנות היהודית – "הממשלה של המדינה בדרך" – מסיימת את חייה. ארבעים שנה אחרי, היא נס רפואי. עדיין חיה ונושמת וגם בועטת. קשה למצוא מישהו במערכת הפוליטית שמוכן לתמוך בהמתת־חסד של המוסד קשר ומנו, או לפחות לצמצם אותה למימדים צנועים של כתובת פורמלית לאיסוף תרומות מיהודי הגולה.

האיש אשר על הכספים, עקיבא לוינסקי, צנח אל הסוכנות לפני כשמונה שנים, ועכשיו רוצה להתקדם. לוינסקי משוכנע, חרף גילו המבוגר בכעשר שנים מטוהר, שהוא ולא אחר איש המעשה עתיר הנסיון אשר נועד לשקמו ולהעלותו על דרך חדשה. אין הוא מתכחש לגיל. "אני בן 69", הוא מרגיש, "בשנה הבאה תוזמן ליום הולדתי ה־70". אבל זהו רק פרט כרונולוגי.

אלא שראשי המגבית באמריקה (מחצית בעלי־הדעה והוטו בסוכנות) מביטים ורואים לוינסקי מזוקן, אפור, חסר סמכות והשראה. אולי יכול להמשיך לתפקד כגזבר מקצועי, אך בשום פנים לא כמנהיג התנועה הציונית והעם היהודי. מקס פישר, גדאלד הופברגר ואחרים הבהירו כבר לפני חצי שנה לשמעון פרס ולחבריו של לוינסקי במרכז מפלגת העבודה (שבחר בו פה אחד) שהאיש הזה איננו המועמד שלהם, לא התחליף לאריה דולצין, והם יעשו הכל כדי לטרפד את בחירתו.

בשבוע שעבר הפעילו את זכות הווטו השמורה להם ופסלו את מועמדותו. הם מבטיחים להפעיל אותה שוב אפילו אם יצליחו לארגן רוב לבחירתו של לוינסקי בקונגרס הציוני שיתכנס בעוד כחודש. "אין כאן פעולת־נקם אישית או מפלגתית", אומרים בעלי־המאה. "בשעתו מנענו את בחירתם של יורם ארידור או אריק שרון להנהלת הסוכנות מנימוקים ענייניים של טובת המוסד שאנו רוצים להיות שותפים שנהלתו".

אני פוגש את לוינסקי בלשכתו המרווחת בירושלים. כאותו כוקר מבשר "שעריו" בעמודו הראשון שבמפלגת העבודה מתחילים להרים ידיים, מקווים ש"לוינסקי ירד מהעץ" ורומזים על המועמד החדש – מוטה גור. לוינסקי מנסה להתעלם. אומר שלא קרא עתון הבוקר, ובכלל איננו קורא עתתים גם כשהוא יוצר בהם כותרות. מבקש לעבור לנושא אחר. מעדיף להציג את הביוגרפיה שלו כ"איש מעשה". חבר קיבוץ מעיין־צבי (ליד זכרון־יעקב) מאז הוסדו לפני יותר מחמישים שנה. אבל רוב השנים לא ישב בקיבוץ. היה מדריך נוער במלחמת העולם השניה ואחר־כך שליח הסוכנות באיסטנבול ובאירופה.

בשנות ה־50' היה מראשי איחוד הקבוצות והקיבוצים, ובשני העשורים הבאים – מנכ"ל בבנק הפועלים. מן הבנק הגיע למועצת המנהלים של הקרן הקיימת, לקרן המילגות של תל־אביב, לאוניברסיטה, לטכניון, למכון הישראלי לשלנוע – וזה רק קצה רשימת תפקידיו הציבוריים. במעיין־צבי היה חבר במזכירות וכוועדת החברים, עד ש"ניתמר" על האיש העסוק כשליחויות לטובת העם והארץ, ופטרו אותו מכל עבודה במשק. גם מתורנויות שמירה או הגשה בחדר האוכל. כשהוא נאלץ להישאר בירושלים הוא מתגורר במלון "המלך דוד". בכל ערב פנוי הוא מעדיף לנסוע למעיין־צבי. מקפיד לבלות קם לפחות בסופי־שבוע (ראה מסגרת).

השיחה איתו נקטעת ונמשכת לסירוגין בין פגישה לפגישה. הוא מבוזק את האיש השקול קר־המזג שהאירועים עוברים על ידו או מעליו. רק כוסות הקפה הריקות והמאפרה המתמלאת מסגירים נתיחות מצטברת של ימים קשים. לוינסקי עדיין מאמין שהסערה שיצרו סביבו – תחלוף בסוף ימים ספורים. אבל הוא נזהר שלא להתחייב שבחירתו מונחת בכיס. אני שואל מדוע איננו דורש משמעון פרס הצהרת תמיכה חד־משמעית שלמפלגת העבודה אין מועמד אחר זולתו.

לוינסקי: "אינני רוצה ששמעון יצהיר היום ולמחרת יאלץ לחזור בו. רק אני אחליט אם אסיר את מועמדותי והיום אינני מוצא שום סיבה שאעשה זאת".

הוא חושב שאם יסתלק מן המירוץ יהיה תהרינותו בסוכנות. איש חדש מחוץ למערכת לא יוכל, לדבריו, מהפך אלא רק יגרום לקיפאון מתמשך. אחר־כך יוסיף משמץ התרגשות, החורגת מן הנימה המונוטונית של דיבורו: "אינני דואג לעצמי, יכולתי לומר – אחרי המבול, לפרוש בשקט, ולהשאיר מאחורי אדמה חרוכה. אבל לא אתן להרוס את הסוכנות בגלל שניקסוני חלפת".

(המשך בעמוד הבא)

* רונן הוא שדרן הטלוויזיה ועורך תכנית "מוקד"

לוינסקי ופרס: "אינני רוצה ששמעון יצהיר היום ולמחרת ייאלץ לחזור בו".

(המשך מהעמוד הקודם)

עקיבא לוינסקי הוא גוזר נעים־הליכות. גוזר לפי מידותיו של כלכלן מחושב. רחוק מאוד מדימוי המנהיג הסוחף. מבקריו מחמירים: האיש חסר כריזמה, חסר חזון, נאומיו מפילים תרדמה. הוא דוחה אותם בתנועת־יד מזלזלת: "מי שחושב שבראש הסוכנות צריך לעמוד אוראטור עם הופעה נאה בטלוויזיה – שיציע את התפקיד לליב אולמן או לג'יין פונדה. לי קשה לראות את שתיהן מתמודדות עם עסקני המפלגות ועם תקציב של יותר מ־400 מיליון דולר".

שיחה עם לוינסקי – נעימה אך איננה מרתקת. כשנחת בסוכנות זמן־קצר לאחר המהפך הפוליטי של 77', מצא אותה שקועה במשבר כספי קשה. "ואני הצלחתי להוציא את המוסד הזה ממצב של פשיטת רגל, בנקרוט". משנתו הרעיונית איננה סדורה. על סגנון דיבורו הלקוני והמהוסס הוא מנסה לחפות במליצות מן הלכסיקון הסוכנותי. מי שמחפש אצלו "אישיות תקשורתית", ימצא את היפוכה הגמור. יועצים ליחסי־ציבור כמו משה תאומים (המסייע גם לשמעון פרס) מנסים עכשיו לעצב לו דימוי של חכם שדעתו שקולה שמסוגל לחולל בשקט ובשכל את ההפיכה המתבקשת בסוכנות. עד כדי כך שהם גוזרים גזירה שווה בין לוינסקי ליצחק שמיר שגם הוא איננו מנהיג סוחף ובכל זאת משכיל להתמודד ולצמוח עם התפקיד. במגרעת אישית אחת מוכן לוינסקי להודות: הוא איננו פוליטיקאי. "לא קורצתי מן החומר הזה. מעולם לא נישקתי ולא אנשק תינוקות כדי להבחר. לא חסר לי דבר כמנכ"ל בבנק הפועלים וגם הקיבוץ שלי רק הפסיד משכורת תופחת של מנהלי בנקים".

באמירה זו מקופל, אולי, סוד ההפתעה כאשר הוחלט לחסום את קידומו ללשכת יו"ר הנהלת הסוכנות, והוא נתפס כמעט בלתי מוכן. שכן הרבה פוליטיקה היתה מאחורי ההחלטה, ולוינסקי, לא פוליטיקאי כהגדרתו, לא בדיוק מעכל – לפחות כלפי חוץ – מדוע התקוממו נגדו התורמים האמריקנים בחבר־הנאמנים של הסוכנות כמעט פה אחד. האם היה כאן מעשה נקמנות של היושב־ראש היוצא ג'רלד הופברגר ששיתף פעולה עם אריה דולצין?

"אתה אמרת!" הוא משיב בקיצור ומדלג לענין אחר.

לוינסקי היה מופתע מהצבעתם של אילי־ההון האמריקנים, בעיקר מעוצמתה. הוא לא שיער שכך יעוללו לו האנשים עימהם עבד שמונה שנים באווירה ידידותית. הוא ידע שג'רלד הופברגר נוטר לו טינה אישית על שסרב לתמוך בו לקדנציה

> **"אינני דואג לעצמי, יכולתי לומר – אחרי המבול, לפרוש בשקט, ולהשאיר מאחורי אדמה חרוכה". אבל לא אתן להרוס את הסוכנות בגלל קוניוקטורה חולפת".**

נוספת כראש חבר־הנאמנים, אך הוא לא העלה על דעתו שהופברגר יסחוף אחריו את כל המחצית האמריקנית של חבר־הנאמנים, שבלעדיה לא יוכל להבחר במקום דולצין. מקורבי לוינסקי אומרים שהוא נדהם אפילו מהעדר תמיכה פסיבית מצד מי שנחשבו ידידיו כמו סטיב שלום או מקס פישר. המקורבים ניסו לברר את פשר "הבגידה הקולקטיבית", או לפחות להבין מדוע לא נמצא איש אחד מקרב האמריקנים שיתמוך בו סמלית כדי למנוע את הביזיון. הם שמעו שהאמריקנים קושרים את לוינסקי במישרין למחדליו של אריה דולצין בהנהגת הסוכנות, במיוחד בפרשת בנק לאומי. הם רואים בלוינסקי שותף פעיל של דולצין שלא מנע את שערוריית בל"ל גם בתוקף תפקידו כגזבר הסוכנות.

מבין הדברים מבצבצת מרירות אצל לוינסקי. כאילו ההחלטה לפסול אותו היתה מעשה מכוער. אני שואל אם היא מכוערת יותר מן ההחלטה לפני שמונה שנים לפסול את יורם ארידור לתפקיד הגזבר כדי למנות את לוינסקי במקומו?

לוינסקי: "המקרה שלי איננו דומה למקרה של ארידור. כאן ניצלו קוניוקטורה חולפת. היום, כשהתחלף יושב־ראש חבר־הנאמנים, לא היו מקבלים החלטה כזאת. אני בטוח שרבים מהתורמים האמריקנים מתחרטים עכשיו על שלא הרימו יד בחבר־הנאמנים נגד ההחלטה לפסול אותי".

בבר של מלון "המלך דוד" בירושלים יושבים הידידים והאוייבים האמריקנים של לוינסקי ומגלגלים את ספיחי "הפרשה הטרגית", כפי שהם קוראים לטירפוד מועמדותו. לא, הם אינם מוכנים לחזור בהם. הם אינם מוכנים לשקול מחדש את מועמדותו אפילו אם יוותר על השותפות עם אברהם אביחי, שלוינסקי ייעד אותו לתפקיד הגזבר, אם וכאשר ייבחר לכהונת היו"ד. האמריקנים סבורים שאביחי (כעבר הרחוק אחד מיועציו של ראש־הממשלה לוי אשכול ז"ל) בתור גזבר הסוכנות מנוחך ואבסורדי עוד יותר מזה של לוינסקי כיו"ר הסוכנות.

לוינסקי מאמין שבסופו של דבר ידברו לזכותו הישגיו כגזבר וכראש קיצוץ רבע מעובדי הסוכנות. הוא גם מבטיח להמשיך ולקצץ במיוחד היום, רעידת האדמה הכלכלית בארה"ב כבר פוגעת בהכנסות המגבית שמאבדות מיליוני שקלים בכל חודש בשל ירידת ערך הדולר, ואולי תפגע עוד יותר אם המשבר יפחית את התרומות הדולריות. אלא שספק אם המקצוענות הכספית תעמוד לגזבר כשיתכנס הקונגרס הציוני. ג'רלד הופברגר – אשר ממשיך להוביל את האופוזיציה האמריקנית נגדו, ואומר שהוא מדבר בשם חבריו ראשי המגביות – אומר: "לסוכנות דרוש היום

> **"לא לוינסקי ואפילו שמעון פרס ואריק שרון לא יוכלו להסיר בכוח אישיותם את הסטיגמה של הסוכנות כמוסד לא־רציני, שהפך מפלט לעסקנים מהליגות הנמוכות".**

מנהיג כמו ג'ון קנדי, לא כמו רונלד רייגן. מנהיג צעיר שיזעזע את הסוכנות ויזרע חיזבי. חבל שביבי נתניהו איננו רוצה בתפקיד. אבל אני משוכנע שגם במפלגת העבודה יימצא מנהיג צעיר שיחלץ את הסוכנות מסיאובה. מכל מקום, לוינסקי לא ייבחר ככל שהדברים תלויים בנו. אפילו אם יגייס רוב בקונגרס הציוני, נפעיל את זכות הווטו השמורה לנו ונדיח אותו. אמנם זה יהיה צעד דרסטי וחסר תקדים, אך לא נהסס לנקוט בו".

אני מצטט את הדברים באוזני לוינסקי והוא מוסיף לשחק את האדיש וקר־הרוח. ושוב, רק הסיגריות שהוא מעשן בשרשרת (60 צ'סטרפילד ליום, "הסיגריות של גולדה") מסגירות מקצת כיעצבנותו. "אני בער צעירים בסוכנות", הוא אומר, "אבל לא בהנחתה שרירותית אלא כשילוב והדרגתי בתוך הצמרת הקיימת. וחוץ מזה, אני מסוגל לעבוד לעבוד 14 שעות ביממה. הצעירים אינם מרביקים את הקצב שלי".

לוינסקי משוחח עם פרס ורבין, מנסה לקלוט אם יעמדו לימינו גם במחיר עימות חזיתי עם ידידיהם האמריקנים. גם עם ראשי הליכוד ינסה להדברה, למרות הפרשנות שחסימתו היתה תרגיל של הליכוד. תחלק את השלל בין המערך והליכוד, אני שואל.

(המשך בעמוד 14)

"לא הולך עם האף למעלה"

באותן תקופות לא ארוכות שבהן לא היה עסוק בחוץ, הוא היה מזכיר המשק כמה פעמים וערך את עלון הקיבוץ. במשק יש לו משפחה ענפה. הבן יואל עובד בנגריה והבת ורד היא פיזיותרפיסטית. יש לו מהם חמישה נכדים. אשתו הראשונה, רות, נפטרה לפני שנים רבות, ואשתו השניה, נעמי, עובדת במזכירות.

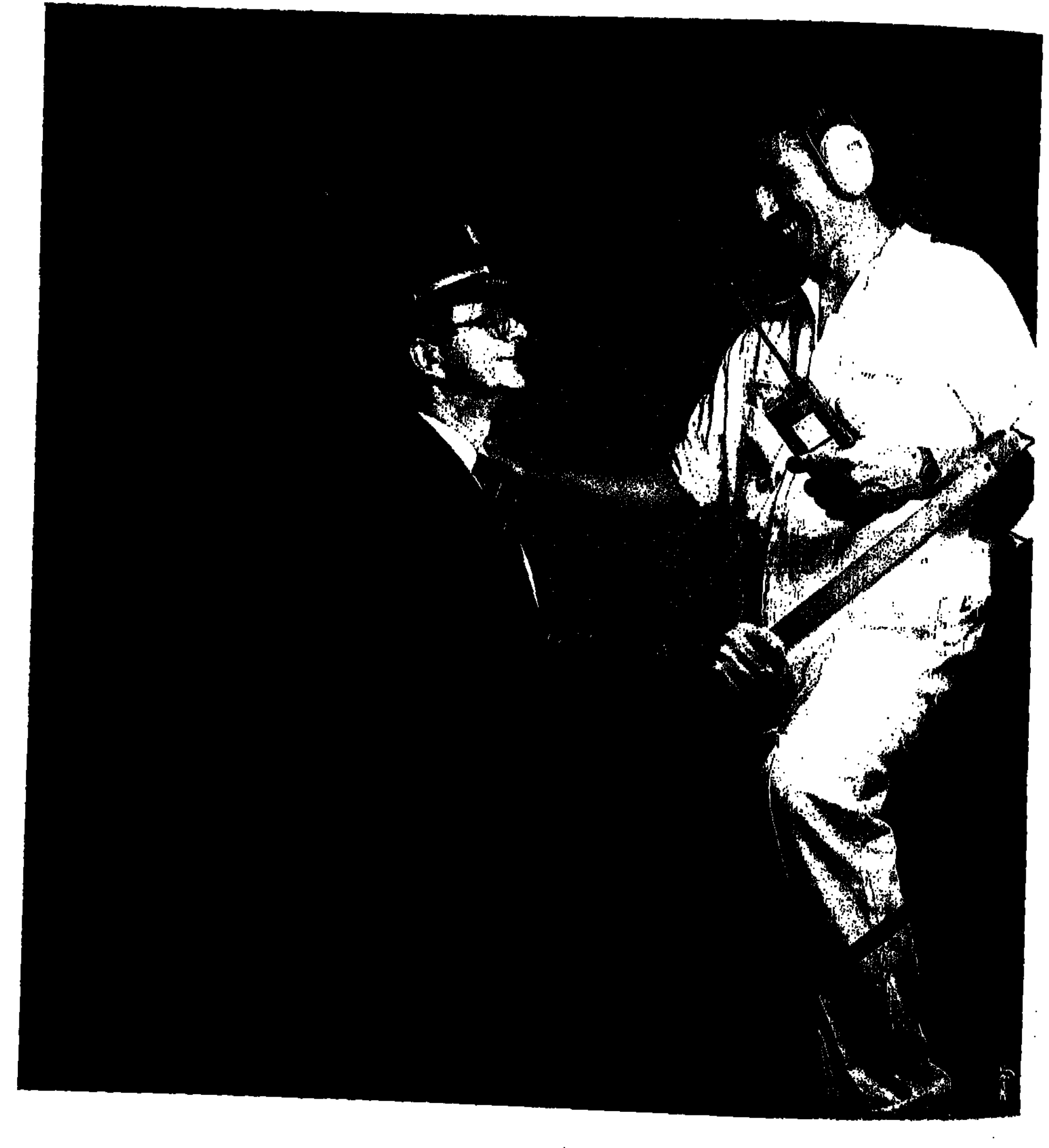
אנשים אוהבים את עקיבא לוינסקי במעיין־צבי. במשק מספרים שאמנם יש דירה בתל אביב שהוא לן בה, אך הוא חוזר הביתה לפחות ארבע פעמים בשבוע, בשעת ערב מאוחרת. נהגו מביא אותו. למרות המכונית הצמודה, הנסיעות הרבות לחו"ל ושאר הכיבודים, לא תחוש בקנאה בקולם של חברי המשק כשהם מדברים על חברם עקיבא. הוא מעורה בכל אירועי המשק. חברים רבים באים לביתו, להתייעץ עימו. "יש לו נסיון חיים עשיר והרבה חכמה", אומר מזכיר הקיבוץ, גדי קאופמן, "תמיד תמצא אצלו אוזן קשובה, הרבה נכונות לעזור".

גדי חושב שדווקא בגלל הקשר האמיץ הזה לקיבוץ, עקיבא לוינסקי התגנה לעיסוקים ציבוריים. "הבית נשאר אצלו במקום הראשון", הוא אומר, "הבית הוא הדומיננטי".

חברי מעיין־צבי אינם רואים בעקיבא לוינסקי "עסקן ציוני", על־פי המשמעות המצטרפת בימים אלה למושג. "אין לו מרפקים", הם אומרים, "הוא אף פעם לא נדחף. הוא אינו מלוכלך מספיק בשביל פוליטיקה. הוא איש מעשה חביב מאד, צנוע וחברותי. לא הולך עם האף למעלה".

בקיבוץ לא כל־כך מתעניינים בעסקי הסוכנות, אך עוקבים בענין אחרי מאבקו האישי של עקיבא לוינסקי לראשות המוסד הזה. "הוא בחור על הכיפאק", אומרים החברים בלי שמץ קנאה בקולם. "הוא באמת ציוני, וזה לא כינוי גנאי. אחרי הכל הוא הקים את הקיבוץ הזה".

עמוס לבב

סיני, חמישה כוכבים

מאת עמוס לבב צילומים: שמואל רחמני

הצצה ישראלית נדירה אל מאחורי הקלעים של מטה הכוח הרב־לאומי בסיני, אחרי נסיגת כוחותינו. שומר השלום עם מצרים מובטל עד משועמם. מחבקד יוחד על חקו של קאנטרי־קלאב.

סגן מוזס רטוגי מפיג'י אומר, "דגים כאלה שולפים אצלנו ישר מהנהרות", ומנסה להסתיר את געגועיו. "החול בפיג'י הרבה יותר לבן", אומרים חייליו, ושולחים מבט משועמם במדבר המקיף את עמדתם. הם רק סיימו את ארוחת הצהריים שלהם, ועדיין יום קשה לפניהם. עליהם לרשום כל מכונית של הכוח הרב־לאומי החולפת בכביש הסמוך. לחבריהם, בשאר 43 נקודות התצפית הפזורות במרכז, על גבול ישראל־מצרים, יש תפקיד קל יותר – הם סתם צריכים להפגין נוכחות.

על הקירות בחדר האוכל הקטן תלויות תמונות מגן העדן שהשאירו מאחוריהם בפיג'י, והחיילים עוד מוסיפים כהנה וכהנה על האי הקסום שלהם, על הטמפרטורה הנוחה (24 מעלות בקיץ ובחורף), על הנהרות והנחלים והחופים עם החול הלבן.

הכלב הקטן שלהם נטפל לאורחים, וסגן רטוגי פולט לעברו פקודה קצרה בשפה משונה. הכלב מציית מיד, מספיל מבטו וזוחל לעבר פינתו. כמורש הבא יתחלף הכח הקטן, והוא יתחיל לקבל פקודות באנגלית, ואחר כך בספרדית. לא קלים חיי הכלב בסיני.

סגן רטוגי שירת קודם בלבנון. "עכשיו אני בבית הבראה", הוא מצטחק. "מדוע התנדבתי לבוא לאיזור? זהו כבוד רב למלא משימה בינלאומית, וגם הזדמנות לראות את ארץ הקודש. אנחנו נוצרים, אתה יודע".

סמל בריאן קנט, מפלורידה, כבר ממתין בחוץ במכונית השברולט הממוזגת. הוא חולף על פני השוטר הצבאי ההולנדי, ונוסע כחצי שעה בכביש המדברי, עד שהוא מגיע למחנה אל גורה. הוא ממתין בסבלנות עד שהחייל הקולומביאני מזהה אותו, מחטום

(המשך בעמוד הבא)

...ציין יונה־משה פרידסון ...: ליד שולחן הלחם של ...ארוחת הבוקר במטה הכוח. ...חיילים מצבא פיג'י בנקודת תצפית על גבול ישראל־מצרים: גויעה במדבר.

"יש כאן מעט מאוד תיגרות. בבסיס בריטי תמצא יותר. הן פורצות בעיקר בבארים, לא על רקע לאומי. המחנה הזה הוא הוכחה שהעולם יכול להיות מקום שקט".

(המשך מהעמוד הקודם)
הברזל האוטומטי מוכנס בשלט רחוק לתוך הכביש, וסמל קנט נוהג את המכונית האמריקנית הגדולה בכבישי המחנה. המעילות שם רבה. קבוצה של חיילי פיג'י משחקת כדורגל אמריקני, וכמה קנדים משתכשכים בבריכת השחיה. גם אולם ההתעמלות מלא, ובליל שפות בוקע ממנו. בחדר הכושר כולם מזיעים באותה שפה של התנשפויות.

חנות הכלבו מוצב שלט: "התשלום רק במזומן". דולרים ירוקים מחליפים ידיים, והקופאית הכלונדינית אורזת את המצרכים בשקית ניילון ועליה סמל הכח הרב לאומי. "שיהיה לך יום נעים", היא אומרת המבקר שאך הגיע מן המדבר, משפשף עיניו כמו משוכנע: הוא אכן נפל לפאטה מורגאנה במדבר. הוא מביט במוצרים, במכשירי הרדיו והטייפים, במזוודות ובציוד המחנאות, ממשש אותם כלא מאמין, וסוף־סוף משתכנע: הם אכן עשו זאת, האמריקנים. הם הקימו נווה מדבר לעצמם ולחיילים מאות עשרה מדינות.

כל חייל זכאי לביקור הורים. מותר להם לשהות כאן עשרה ימים. הם נראים שופים. בטח יבקשו להאריך את תקופת ההבראה.

לויטננט קולונל רונלד רוס מודה אף הוא בפה מלא: "אין ספק, האמריקנים דומיננטים פה. זהו הבסיס הטוב ביותר ששירתתי בו מימי, מגורים נפלאים, אוכל מצויין. אני נהנה מאד מן השירותים האמריקניים כאן".

רונלד רוס הוא סקוטי. היחידה הבריטית הקטנה שבפיקודו מונה 38 איש, ומספקת למחנה בעיקר שירותים, כמו קשר, אחזקה, שירותי משרד. החיילים הבריטים שוהים בסיני חצי שנה ואחר כך מוחלפים. האמריקנים באים לשנה. הצרפתים לחדשים.

"זוהי סביבה מאד נוחה בלב ארץ צחיחה", נותן המפקד הבריטי הגדרה משלו למקום. בהמשך נשמע עוד כמה הגדרות. "צריך לתת גם קרדיט לישראלים שבנו את הבסיס הזה".

כשהוא אומר זאת, חש כל מבקר מישראל צביטה קלה בלב. רק לפני שעתיים הוא חצה את הגבול עם מזוודה קטנה ביד ושיר שלום בפיו, ובכל זאת זהו רגע לא קל. הוא מעיף מבט על מה שהיה פעם שדה התעופה "איתם", רואה את מגדל הפיקוח הישראלי ההרוס, את המסלולים שכבר כוסו בחול, את דודי השמש הישראלים על גגות בתי המגורים, והזכרונות קצת מפריעים לו להתרכז בדברי הקצין הסקוטי התמיר. "זה נפלא לראות כיצד חיילים בני אחד עשר לאומים מסתדרים כל כך יפה איש עם רעהו", אומר לויטננט קולונל רוס. "יש כאן מעט מאד תיגרות. בבסיס בריטי תמצא יותר. התיגרות פורצות בעיקר בבארים, ואינן על רקע לאומי. מחנה אל גורה הוא הוכחה שהעולם יכול להיות מקום שקט".

בגן העדן המדברי הזה אין כמעט בעיות משמעת. כאשר קצין בריטי נתקל, למשל, בחייל אמריקני מפר משמעת, הוא יכול להעיר לו, אך לא להענישו. הוא מבקש את פרטיו, ומגיש תלונה לקצין אמריקני. "איש גם לא יגיד לי איך להעניש את אנשי", אומר רונלד רוס. "כמובן שלא יעלה בדעתי לומר לקצין מקולומביה כיצד להעניש את אנשיו. יש כאן אוטונומיה מבחינת המשמעת. אך אין ספק שאם הגנרל הנורבגי או הרמטכ"ל האמריקני יגידו לי לקפוץ – אקפוץ".

זה כמובן לא יקרה. המוטו במחנה הכח הרב לאומי הוא "פרופיל נמוך". לא להרגיז את החיילים ("הם רחוקים מהבית וצריך להקל עליהם את שהותם"), לא להרגיז את הישראלים, לא לעצבן את המצרים החשדנים, שעל שטחם הם יושבים. מה גם שכל הצדדים נהנים מן הכח הסימפאטי הזה. אמריקה משלמת עבורו. כלומר, היא משלמת שליש, ישראל ומצרים שליש כל אחת. אך כשמעירים למפקדים שם בשטח, שגם ישראל ומצרים משלמות בכספי אמריקני, הם רק מחייכים. ואל נקל ראש בסכום. הכח רכש מישראל בכסף מלא (דמי העלות בלבד) את המתקנים (מבני המגורים, כמה מסלולי תעופה, בונקרים, בריכת שחיה) ועתה הוא מתפקד להפליא בתקציב של 60 מיליון דולר בשנה. זה היה 90 מיליון עד כה, אך באחרונה היו קיצוצים בתקציב.

"אנחנו נמצאות כאן בציד מתמיד. גברים באים לחדרנו, דופקים על הדלת, אי אפשר לזוז פה בלי שאיזה גבר יגש אליך".

מוצרי המזון הטריים נרכשים בישראל ("זה יותר קרוב", מסבירים אנשי הכח). שירותי טכנאים – ישראל מספקת גם כן. שירותי אחזקה מספקת חברה מצרית. כ־450 עובדים מצרים מגיעים למחנה מדי יום. הם עובדים בחדר האוכל (חשבתם לרגע שחיילים עובדים שם?), במכבסה, בנקיון, בגינון. כן, בגינון. ביקור במגורי הקצינים מחזיר למבקר את תחושת הפאטה מורגאנה. יש לו תחושה מיידית של ביקור בפרבר אמריקני ממוצע. מרבדי דשא, שבילים מרוצפים, מכוניות אמריקניות גדולות במגרשי החניה, וילות קטנות נחבאות בין העצים. רק קולות הילדים חסרים.

ועוד משהו, כן, עוד משהו – ה"מקדונלד" והפיצה. אבל אותם ניתן למצוא בערב במועדון. ביקור ב"רחוב המועדונים" נערוך לעת ערב. מייג'ור ג'ים סטיבנסון הוא מפקד המועדונים הללו. אצלנו היו קוראים לו, מן הסתם, רס"ר השקם. במדבר סיני הוא אחראי על עשרים מועדונים, אחרים כוללים בר ומסעדה, בשני המחנות העיקריים של הכח – באל גורה ובשארם־א־שייח. הוא מגלגל תקציב של 800 אלף דולר בשנה, מפיק אירועים, מביא אמנים מישראל, ממצרים ומאירופה, מארגן ימי הולדת ומסיבות. אם תשאל את החיילים הם ישיבו לך בבליל של שפות שבשבילם ג'ים סטיבנסון הוא אחד האנשים החשובים במחנה. הוא משתחרר מהצבא בקרוב, בתום 30 שנות שירות בצבא האמריקני, ובכוונתו לנהל בית מלון או לפתוח מסעדה. בכרטיס הביקור שלו יוכל להציג בגאווה המלצות של אלפי אנשים מרוצים, מאות עשרה מדינות.

שעות העבודה במחנה אל־גורה הן שמונה עד חמש. בשעה זו מגיעים כולם אל חדר האוכל, סליחה – מסעדת חמישה כוכבים. שולחנות מכוסים במפות לבנות־אדומות, מלצרים מצרים מורידים מן השולחן את הצלחות. השירות עצמי. מתחילים בפינת המאפה. לפחות עשרה סוגי לחם ולחמניות טריים, היישר ממאפית המחנה. בוצעים לבד את הלחם הטרי, וממשיכים לעבר הסלטים. ארבעה סוגי תפוחי אדמה, שלושה סוגי מרקים. אחר כך צריך לבחור בין דג, בשר או גולש. לקינוח – שלל פירות, מסודרים כמו בחתונה במלון פאר, או עוגות המסתובבות בצורה מגרה־פרובוקאטיבית במתקן זכוכית מיוחד. שתיה קרה או חמה. ליד השתיה הקרה, כמובן – מתקן לקוביות קרח. האווירה בחדר האוכל נינוחה, מזכירה משהו אווירה בינלאומית במלון תל אביבי מפואר. קולות צחוק ושיחות חולין בוקעים מכל עבר. פעם, רק לפני חמש־שש שנים, עמד כאן רס"ר ושמר על השקט. ליד שולחן אחד יושב זוג מבוגר. אלה הורים שבאו מאמריקה לבקר את הילד המשרת ב"מידל איסט". כל חייל זכאי לביקור הורים. מותר להם לשהות במחנה עשרה ימים. הם נראים שופים ובריאים, בטח יבקשו להאריך את תקופת ההבראה.

קצין צעיר ניגש אל שולחננו. "שלום, מה נשמע?" הוא מרעים בקולו בעברית, ואנו שוב צובטים את עצמנו. האין גבול לתעתועי המדבר? "קפטיין יונה־משה", הוא מציג את עצמו בחביבות רבה. במחנה קוראים לו ג'ון פרידסון. יהודי. בילה בישראל שנה, בתחילת שנות השבעים. במחנה הוא אחראי על הלוגיסטיקה והאספקה. תפקיד קשה ואחראי. הוא צריך לספק יום־יום אספקה טריה ל־3600 חיילים, הפזורים בשני מחנות גדולים וב־44 תחנות קטנות על פני שטח שארכו 500 קילומטרים. הוא מפעיל לשם כך מטוס תובלה גדול ועשרים מסוקים המוטסים בידי קנדים. ולא הזכרנו את משאיות הקרור הענקיות היוצאות ובאות יום־יום לישראל ומביאות פירות, ירקות ומוצרי חלב. קפטיין יונה־משה גא במה שהוא עושה, אך מודרך להדגיש: "אין זה חשוב מה שאתה רואה פה מסביב. חשוב יותר שאינך רואה טנקים ותותחים".

קפטיין יונה־משה מספר שבכח הרב לאומי משרתים ששה יהודים. במחנה הדרומי, בשארם־א־שייח', הוא מגלה, משרת גם ישראלי לשעבר. גם שם צריך למצוא יורד?

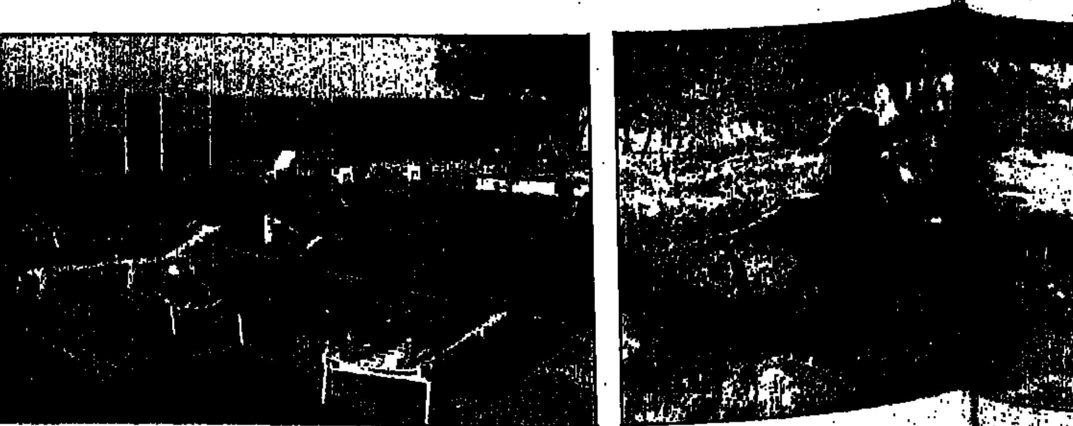
"החיים פה טובים. אחרי המלחמה בגרילה, בג'ונגלים שלנו בקולומביה, השרות בסיני זה כמו חופשה בשבילנו".

עם ערב, שבים מייג'ור בובי מק'קרטר ואשתו מייג'ור מרגרט לביתם בפרבר הקצינים. מנורות רחוב מאירות את השבילים, ומהבתים בוקע האור הכחלחל של הטלויזיות. תחנת הטלויזיה של המחנה משדרת סרטי וידאו ללא הפוגה. בובי ומרגרט מק'קרטר אינם הזוג הנשוי היחיד במחנה. ביתם מרוהט בריהוט ככר שסיפקה מפקדת המחנה. הוא נקי ומסודר. עובד מצרי מנקה אותו. מגי אחראית על תנועת הכוחות, בתוך המחנה ומחוצה לו. בובי הוא קצין העיתונות. מאחר שאין מאשרים כמעט ביקורי עיתונאים במקום, הוא מוציא את "עיתון התול", מגאזין צבעוני־מפואר של המחנה, ומטפל בתחנת הטלוויזיה, במעבדת הצילום המשוכללת ובאורחים הרבים המגיעים לנווה המדבר, כמו שגרירי אחת עשרה הארצות במצרים ובישראל, ועוד כמה אורחים חשובים מאירופה וממטה הכח הממוקם ברומא.

מגי צוחקת: "אתה שואל אם זוהי בועה אמריקנית בסיני?" היא מגישה פופקורן ומספקת הגדרה משלה: "הייתי אומרת שזוהי בועה בינלאומית במדבר". היא מסכימה ששכונתה מזכירה לה פרבר אמריקני, ושהמחנה מזכיר לה את הבית: "הנקיון, השפה, המכוניות האמריקניות". כן, היא מתגעגעת הביתה, אבל לא לאלימות שם. חיי חברה דווקא יש לה במדבר, ובני הזוג מק'קרטר גם יוצאים העירה כ"זויקאנד" הארוך. בעיקר לתל אביב, כמו כולם. לפעמים לקהיר. "תל אביב קרובה יותר", שב מייג'ור מק'קרטר ומחייך.

ערב יורד על המדבר. המחנה מואר באור יקרות. ברחוב המועדונים אתה עובר ממדינה למדינה. נוף גברי, תפאורה שונה, שפות רבות. שתיה חפשית. בירה, משקאות חריפים. אין בעיות. כאחת הפינות במועדון האמריקני יושבות רבי ורונה, מניו יורק. רבי עובדת כרואה של המחנה ורונה במרפאה. הן לא אוהבות את המקום. "יש כאן 100 נשים ו־2500 גברים", מסבירה רבי, גרושה ואם לבן שנשאר עם אביו באמריקה. "אנחנו נמצאות כאן בציד מתמיד. גברים באים לחדרנו, דופקים על הדלת, אי אפשר לזוז פה בלי שאיזה גבר יגש אליך". עד כמה שזה יישמע מוזר, זוהי הסיבה שהן באות לבאר. "זהו מקום טמבי, אז הגברים מתביישים להיטפל אלינו כאן", הן מסבירות. בעוד עשרה חדשים הן שבות לארה"ב. שם הן יוצאות הביתה בתום יום עבודה. "כאן אנו כלואות. אסור לשלוח נשים למקום מבודד כל כך", הן אומרות.

קפטיין סניה פודטורנוף דווקא נהנית. היא ראש לשכת הרמטכ"ל, והתנדבה לבוא אל המדבר. "ההיסטוריה של המקום משכה אותי", היא אומרת. "אני אף גאה להיות חלק ממשימה חשובה. זוהי גם הזדמנות נפלאה לבקר בהולילנד". לה דווקא לא קשה
(המשך בעמוד 51)

בתמונות – למעלה מימין: מפקד הכוח, שומרים על כושר, הקצין הבריטי, מנוחה בספריה, הזוג מק'קרטר. למטה מימין: רבי ורונה בבאר, בובי בתחנת הטלוויזיה, אינסטרומנט קרבי כאימון, משתזפים בבריכה: כמו מחנה קיץ, רק שעוגדים תרבות שעות.

בחגיגות ה־70 ל"הבימה" זוכרים את אהרון מסקין, דמות הירואית, גיבור נערץ. פחות זוכרים את סימה מסקין, הבוהמה של המשפחה. מלכת הסלון. כספית רועמת. רומן לוהט עם הסופר נתן אלתרמן. כמעט קרבן לרצח מצד מעריצה בת 16, מאוהבת בבעלה. בדק סיום אלכוהולי. הבנים אמנון ויובל ויוצרים, על הדרמה לבית מסקין. כל העולם במה וגם הבית ברחוב פרוג בתל־אביב.

יובל מסקין (מימין, צילום: שמואל רחמני) ואמנון מסקין (משמאל, צילום: בני גלזר). סימה ואהרון מסקין בתמונה משנות ה־30 – "אמנון ואני נעזבנו, בתור ילדים קטנים, לבד בלילה".

סימה לא הסווידה מאהרון שום דבר. בימים מאוד סוערים הוא היה הולך, שותק, לרצאות. הבין את היצרים החזקים של האשה לידו, ובחוכמה ויקודה חיכה במגבלות עד שיעבור הקצף. אלתרמן אמר שמסקין יכול לשחק נפלא אדם שבור.

המסקינים

מאת בילי מוסקונה־לרמן

בסלון ישבו אלתרמן, הנדלה, סטימצקי, פלרנקרייז. סימה היתה שעונה על הכורסא מול החלון, ביד ימין סיגריה "סבוי" קצרה, יד שמאל חיטטה בתוך הוואזה. תלשה מהשושנה שני עלים נבולים, והחזירה אותה למצב היפה שלה. ישבה ברגליים פשוקות, לבושה שמלה רחבה עם כתפיות בהדפס אדום חוק, מוחצת כל כמה דקות, בתנועות קצרות, בדל סיגריה לתוך המאפרה. מוזגת כוסית שלישית, בחצי שעה, של ברנדי 777. פתאום קמה ליישר איזה תמונה על הקיר ממול. חזרה כמה צעדים אחורה, מודדה את הזווית על הקיר, ושוב הזיזה במילימטר. סימה הסתכלה על מסקין, שאלה אם נשאר עוד מהקפה הטוב. מסקין נעלם מאחורי הקיר של המטבח. המטחנה של הקפה זימזמה ברקע. סימה הסתכלה הצידה, אמרה: "יובל, תנגן לנו קצת מוצרט". יובל התיישב במחאה ליד הפסנתר.

פרוג 33 פינת גורדון. קומה שנייה מימין. סימה ואהרון מסקין. על דלת הכניסה מודבק פתק קטן בכתב יד: "לא לצלצל ולא לדפוק בשעות הצהריים". קומה אחת למטה – הקלצ'קינים. קומה אחת מעל – חיים הזז. פאני לוביץ מעבר לכביש, ליד קפה "פרק", כמה צעדים מ"כסית".

אהרון מסקין היה השחקן של "הבימה". סימה מסקין – בהתחלה אשתו, אחר־כך נראה. אנשים העריצו את הכאס העמוק, המחלחל שלו. בדרך כלל שיחק תפקידים ראשיים של דמויות בעלות אופי הירואי. "הגולם" של ליוויק, וילי לומן ב"מות הסוכן", כריס כריסטופרסון ב"אנה קריסטי", סטיב קוואלו ב"זעקי ארץ אהובה", אותלו ב"אותלו". ועשרות תפקידים אחרים. היא היתה עסוקה באיסוף אבנים עתיקות כדי לשבץ בתכשיטים שעיצבה, גילתה הרבה התעניינות בספרות, בשירה, באמנות. היה לה טעם וגם שיק. היא ירדה במדרגות במהירות, מרכיבה משקפי שמש שחורים, מחליפה כובעים, מעריפה שמלות רחבות ושכמיה קטנה על הכתפיים. הוא היה צועד אחריה כנוח, גבוה, זקוף, עם אפודת צמר וצעיף קטן ממשי, בדרך כלל בורדו מנוקד שחור, על הצוואר.

המסקינים ניהלו בית פתוח. סימה קבעה יום יום מחדש את קצב פתיחת דלת הכניסה וסגירתה. כולם עלו במדרגות כדי לספר לה, לדבר איתה, לשמוע – ובדרך כלל להוריד את הראש, להגיד "את צודקת". גם כדי להסתכל על התמונות – שלוש שורות מקבילות – על הקיר, ליד הפרחים, כל יומיים זר טרי.

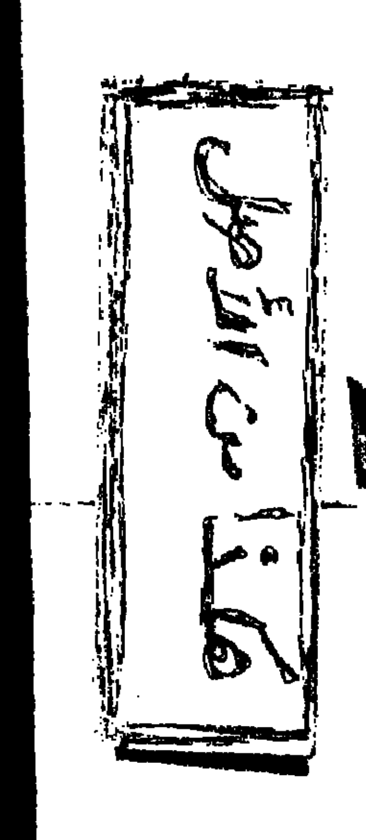
היה לה החוש, הקצב, הצורך לגעת. אנשים זרים היו ברגע קצר חברים טובים מפעם. ריפרפה נשיקות על הלחיים שלפעמים נגעו בצוואר. פיזרה ריגושים באוויר. משוררים, סופרים, ציירים נכנסו ויצאו בדירה. מסקין ישב או עמד ברקע. לפעמים עבר בין האנשים עם מגש קטן, עליו פרוסות דג מלוח, שהוא רחץ, ניקה וחתך כמה שעות קודם. היא ניצחה על השיחות. קבעה את הטון, שומרת לעצמה את הסולו. היתה מאוד ישירה וספונטנית, לא צבועה. לא עברה שנייה בין המחשבה שלה למשפט או הקביעה שאמרה. והטון שלה לפעמים היה חריף, כמעט צורב. על פלרנקרייז למשל, שהיה בן בית, היתה אומרת, גם כשישב מולה: מאוד נוח לי איתו, הוא בכלל לא מפריע לי, הוא כמו והיס.

היתה לה אינטליגנציה בסיסית עם תבלין של חושים מחודדים. כללים קונבנציונליים לא עברו את הדלת. גם לא קוד אופנתי מכל סוג שהוא. האופנה, לפעמים במקרה לגמרי, היתה משיקה לקו שלה. הדסה קלצ'קין, שחושבת עד היום שטוב לשמור דיסטנס עם שכנים, זוכרת אותה יורדת במדרגות בשמלות ארוכות כשכולם לבשו קצר, ולהיפך. היא היתה זאת שקבעה את כללי המשחק, מה נכון, מה לא נכון. סבה, צייר התפאורות של "הבימה", היה תלוי על הקיר הימני ליד החלון. ככה היא החליטה. הנדלר, מוקדי, ליטווינובסקי, היו תלויים על הקיר הרבה לפני שהדסה קלצ'קין גילתה אותם. יופי של אינטואיציה היתה לה. את האינטואיציה היא הלבישה על כל מי שחי לידה. יובל, הבן שלה, היה בין שנתיים כשעור פתר לפטור מהסיר לבית השימוש. אני אביא לך ספרים מעניינים, הבטיחה לו. למותרת, כל גדולי הציור היו מפוזרים בערימה בבית השימוש. תוך חודש יובל ידע לזהות מתוך ערימה של עשרות תמונות את הקו של טיציאן והצבעים של שאגאל. האורחים היו עושים לו בחינות ומזיזים ראש בפליאה עצומה. השמועה על הילד עם הידע הפנומנלי התפזרה בריוננוף. כעבור שבוע דפקו על הדלת עתונאים מהרדיו הבריטי, ביקשו לראיין ולצלם את הפלא השביעי. סימה סגרה להם את הדלת בפנים. היא היתה זאת שקבעה את הקווים של הערכים. ידעה תמיד לעצור בזמן. רקה לפני המעידה, לפעמים בחריקה.

סימה מסקין היתה אשה יצרית. עם גברים שמרה על דיאלוגים שהטריצות בהם היו הצד החזק. למשל, אורי צבי גרינברג ואריה ארוך עלו במדרגות עם פרחים. לפעמים קנו ספר. איתם היא ויכחה על מה יכול להיות משעשע בדיוסים שבינו לבינה, ומה יכול להיות פחות משעשע בהם.

בצד הדיאלוגים הסוערים היו גם אהבות ממש. עם הזז היתה כמעט דרמה. הזז היה יורד כל יום קומה, לפעמים שלוש פעמים ביום. הוא כבר לא נקש בדלת. המחיצות שסימה והזז הרגיש בין יד לרגל היו שקופות.

(המשך בעמוד 19)

המסקינים

(המשך מעמוד 17)

לפעמים מתוחות. היא עברה על כל שורה שהוא כתב, העירה הערות. הוא היה מקשיב בתשומת לב. אחר כך היו נסגרים, לשיחה אחרת, יותר ארוכה, אצלו בבית, בקומה העליונה. הוא לחץ עליה. רצה אותה לידו – לחיים. היא הכירה לו את אביבה קושניר, שהיתה מהצעירות שהסתובבו סביבה בבית.

מסקין שמר מרחק של צער מהסיטואציה, צפה בשתיקה מהצד. היא הקפידה לשים את כל האמת על השולחן ביניהם בארוחות בוקר. סימה לא הסתירה מאהרון שום דבר. בימים מאוד סוערים הוא היה הולך, שותק להצגות. לא היה דברן גדול, מסקין. אבל הבין את היצרים החזקים של האשה לידו, ובתבונה פיקחית צפה את הסוף של הדרמות, חיכה בסבלנות עד שיעבור הקצף, העביר אצבעות בין השערות. אלתרמן אמר עליו שמסקין יכול לשחק נפלא אדם שבור. אחרי שהזוג התחתן עם אביבה קושניר, מסקין היה זה שנסע לירושלים לבקר את הזוג. הוא היה מניח כף יד גדולה על הראש של יובלי, מפנק אותו עם הרבה אהבה. סימה לא הצטרפה לביקורים בירושלים, נשארה בדירה בתל אביב.

הדרמות, למעשה, התחילו הרבה קודם, באמצע שנות העשרים. סימה מסקין ישבה בסלון, בחודש התשיעי להריונה עם אמנון. הפעמון צלצל. סימה פתחה לבחורה צעירה, בת שש עשרה בערך, שההורים שלה היו נכנסים ויוצאים אחר הצהריים בסלון של סימה. הן החליפו חיוכים והבחורה ביקשה לראות פסל שהיה מונח על המדף. סימה סובבה את הגב כדי להוריד, וקיבלה את הסכין ישר לתוך הצלעות. פצועה, בחודש התשיעי, רצה התוצה לרחוב. הבחורה גם היא רצה וצעקה "דקרתי את סימה".

הגברת מסקין אושפזה ב"הדסה". הרופא אמר שהוא לא יודע מי יצא חי, התינוק או האמא. הבחורה הצעירה הודתה שהיתה מאוהבת עד טרוף במסקין. במשפט קיבלה כמה חודשים בכלא. סימה ואמנון יצאו בריאים מהטרגדיה. הפתרים של סימה, העצבנות שלה מכל דבר לא צפוי, נמשכו שנים אחר כך. אידה, אחותה, ישבה לידה יום יום אחרי המקרה, משך שנה שלמה. בגלל הפציעה יעצו לה לא ללדת יותר, ומדי פעם היתה עוברת טיפולים בריאה.

כשמסקין הישקה את הפטרוזיליות בבית, היא ישבה בקפה עם אחותה, מספרת לה על הרומן האחרון שלה.

את יובל ילדה כמעט עשרים שנה אחרי אמנון. היתה מעל גיל ארבעים. יובל, יודעים להגיד אנשים קרובים, נולד בתור מחאה קטנה, או פרובוקציה, אחרי הרומן הגדול עם הזז. יובל היה הפיוס בין סימה ואהרון, שוענת הרכילות הקשות.

אבל בסך הכל היה ברור שכולם מכירים את סימה כי היא אשתו של שחקן מפורסם. היא נהנתה להזיע בשביל אהרון מסקין הרבה, יותר ממה שהוא היה צריך, או ממה שהיה צריך בכלל. לאף אחד מהילדים אסור היה להתקרב ולשאול שאלות כשהוא מילמל או העתיק שעות ארוכות טקסט של תפקיד בהצגה חדשה. הכשרון שלו לא היה מוטל בספק, וליוותה אותו צניעות בסיסית. לכולם פנה באותו אופן, לא התרשם מטקסים, היה לו תיווך רחב וטוב לב לכל אחד.

הוא אהב את הבית. במרפסת גידל פטרוזיליות ותבלינים אחרים. פורטרט שלו מגבס שעמד על החלון, ליד הפטרוזיליות, זכה לנפנופי יד נלהבים מסתם אנשים שעברו למטה ברחוב. הוא אהב מאוד לטפח צמחים, היא אהבה לטפח קהל שמחא מחיאות כפיים סוערות למשחק שלו. לכולם היה ברור שסימה היא אהבתו הגדולה של מסקין. הצבעים הנועזים שלה התיזו על השתיקות העמומות שלו. היו ביניהם חום, הכנה ואיזושהי השלמה דקה. כשהוא הושקה בתשומת לב את הפטרוזיליות, היא שתתה קוניאק בקפה "פרק" עם אחותה אידה, מספרת לה בהתרגשות בפולנית, בין סיגריה לקפה ולברנדי, על הרומן האחרון שלה. אידה, האחות הגדולה, ליידי מהוגנת, הסמיקה לפעמים, אבל היתה זאת שתמיד נשארה להחזיק לה יד בשעות קשות. והיו הרבה כאלה בסוף הדרך.

סימה ואמנון. את יובל ילדה עשרים שנה אחריו, אומרים שבחור מחאה קטנה או פרובוקציה אחרי הרומן הגדול עם הזז.

חוזרה לשנות השלושים. הרומן של סימה סירקים, נערה ממשפחה תל אביבית מכובדת משדרות רוטשילד 41, הפתיע מאוד את הקבוצה של "הבימה". המופתעת העיקרית בחבורה היתה פאני לוביץ, שהיתה בת זוג לחיים של מסקין. היא רק קפצה לשבוע לפאריס וכשחזרה, היתה במקומה אשה אחרת בדירה.

פאני לוביץ נזכרת בסימה בטון שיש בו גם הרבה חום. פאני קיפלה את המרירות, אם היתה, ועברה לגור בדירה ממול. במשך הזמן, מיגנטה הבחורה הצעירה עם הטמפרמנט הלוהט גם אותה. פאני מצאה את עצמה מתייעצת עם סימה בענייני בגדים וגם בעניינים אחרים. פעם, כשהלכו שתיהן יחד ברחוב, הצביעה סימה על חלון ראווה ואמרה: "פאני, את החצאית הזאת את קונה מחר". והדברים התרחשו פחות או יותר בקצב הזה. סימה אמרה, אחרים הקשיבו, לרוב ביצעו. כשפאני היתה חולה, סימה הכינה לה מרק חם. ויובל, הילד של סימה, רץ מבית הספר ישר לדודה פאני. "למה אף פעם לא התחתנת?" היה תמיד חוקר אותה, ומי עונה לעצמו: 'אולי בגלל שאת לא יפה'.

גם חנה רובינא, כמו פאני לוביץ, היתה בת בית. לפעמים הצטרפו גם פינקל וקלצ'קין. הדיאלוגים של "הדיבוק" נטחנו מכל הצדדים. מסקין היה לומד את הטקסטים שלו ברחוב. היה מתרחק מ"כסית", שם שכנו החברים, צועד לכיוון רחוב הירקון, וממלמל. אנשים ברחוב, כמו חברים בתיאטרון, כמו המנקים, אהבו אותו. אי אפשר היה שלא לאהוב אותו. הוא חילק חום לסביבה בלי שמשהו יילקח ממנו. בסוף פרמיירה היה נכנס, ומברך, ומחבק ולוחץ ידיים. מפרגן עד הסוף. הוא לא ידע מה זה רוע ולא נתקל בו. אפילו לא טרח לקרוא ביקורות תיאטרון. אנשים זיהו את השקט הפנימי שלו, שהיה מעורב בלבביות וחום, וקנו לו.

מסקין הזדקן מאוד, ראיתי אותו צועד בירקון, אמר מישהו לפאני. שטויות, אמרה פאני לוביץ ברוגז, הוא פשוט עובד על תפקיד הכומר ב"ועקי ארץ אהובה". מסקין ידע להרגיש את הפרטנרים שלו. לוביץ למדה ממנו שלא חשוב איפה עומדים על הבמה. אם הנוכחות של השחקן חזקה, היה אומר, אף אחד לא יכול להסתיר אותה. את המשפט הזה היא ניגנה הרבה זמן לתלמידים שלה. פאני לוביץ אומרת שבניגוד לקשיחות שיש בה עצמה, ולדרישות הקפדניות שלה מאחרים, מסקין ידע לעזור במילים טובות, במגע של יד, לא פוטר להפגין אהבה לפרטנר מולו על הבמה. לא נכנס לעולם למצב של תחרות.

גם לסימה מסקין נתן את הבמה וידע למחוא לה כפיים בסוף כל מערכה. גם במאבקים יום יומיים עם הילדים היה שומר על קואליציה עם אמא. אחר כך היה ניגש בשקט בשקט למיטה של יובל ונותן נשיקה, חיבוק ועוד נשיקה. הגברת מסקין לא האמינה בארוחות חמות או סריות מדי לילדים. כששושנה שרעבי, העוזרת, הציעה פעם להכין ציפס לילד, סימה מסקין הרימה גבה. שאלה: בשביל מה? יש במקרר קציצות משלשום.

אבל סימה מסקין גם חיבבה מאוד ארוחות גורמה. יובל זוכר איך כל המשפחה היתה צועדת פעם בכמה חודשים למסעדה במלון "ירדן", בקרן־קיימת פינת בן־יהודה. אחרי שהיתה גומרת לאכול את הכבש בשמפיניון, היתה נשענת אחורה בכסא, אומרת: בשבילי, הכי טוב, לחם שחור עם חמאה.

יובל מסקין, אמצע השלושים, עיתונאי ב"קול ישראל", גר עם אשתו חסידה סטולרו, ומיקי, הבן הקטן, בפרוג 33, בדירה של ההורים. הוא שונא מראש בתים מסודרים עם שלוש שורות של תמונות על הקיר, סידורי פרחים טריים בוואזות, ורהיטים בזוויות אינטליגנטיות. השטיח הפרסי האדום על הריצפה מכוסה כתמים, הרשת הווינאית בכורסא של אמא קרועה, הפסל של אבא משמש בתור כוננית ספרים והווילון המהודר מפורר בקצוות.

כששושנה העוזרת הציעה פעם להכין צ'יפס לילד, סימה שאלה, בשביל מה? יש במקרר קציצות משלשום.

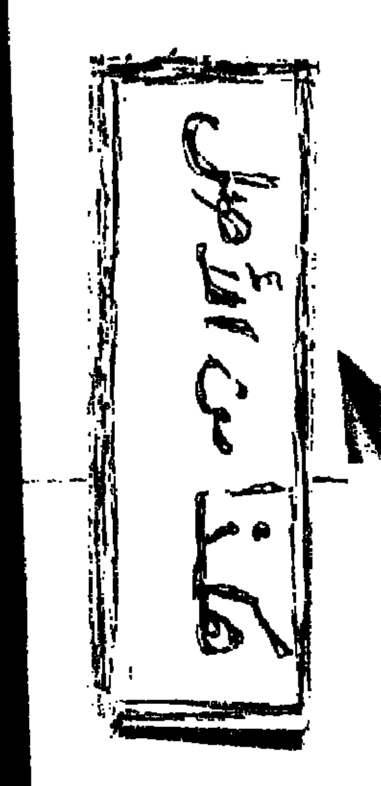
יובל: "אמא היתה אגוצנטרית מספיק כדי שאני לא אפריע לה ולא אגרום לה לרגשי אשמה. למשל, כשהיתה מבקשת ממני לנגן קצת מוצרט לאנשים, ואני הרי ידעתי שאף אחד מהם לא הקשיב. הייתי מפסיק במקום הכי לא הגיוני, ניגש אליה, והיא היתה אומרת, 'איזה יופי ניגנת'. בלי בכלל לשים לב למה שקרה, ואני הרי ידעתי. זאת היתה עוד הוכחה בשבילי.

"בכלל, היתה איזו הרגשה שהיא אוהבת אנשים ורים. היתה מאוד נדיבה איתם. אמנון ואני נעזבנו, בתור ילדים קטנים, לבד בלילה. פחדתי פחד מוות, ולקח לי זמן להשיג מהם, בצרחות, בייבי־סיטר. פעם אחת ביקשתי מאוד שלא יצאו. הם יצאו, אני לא התעוררתי ולא הרגשתי, למחרת בבוקר אבא בא, אמר: 'הבטחתי ולא קיימתי, נלך לסרט בתור פיצוי'. אני רוצה להאמין שבעניין שלנו הוא התקפל לידה. נתן לה את כל החום והחוזק שהיתה צריכה. הצורך שלה באהבה היה מאוד חזק ואבא עזר לה לקבל את זה. אני זוכר שעזר לה בהרבה דברים שלא עניינו אותה, אני זוכר אותו רוחץ כלים, מנקה רג מלות. נתן לה לחיות אפילו קצת על חשבונו.

"היה לה צורך בפתח ריגשי יום יומי, ועם אבא היה לה קשה לפרק אותו, אז היא רבה איתנו. לא היה יום בלי צעקות. אבא הקשיב מהצד. אני זוכר את אבא פאסיבי וטוב ואת אמא לאקטיבית ורעה. לקח לי זמן להפר את התרגום השכלי הזה: פאסיבי טוב, אקטיבי רע. אל אבא יש לי טענות בראש – לא בלב. איתה, אני חושב, השלמתי רק השנה, אחרי שהיא מתה. ואת כל הסיפורים הנוראיים שעברתי איתה, סיפרתי עם הרבה הומור כדי לרכך, או בתור הגנה.

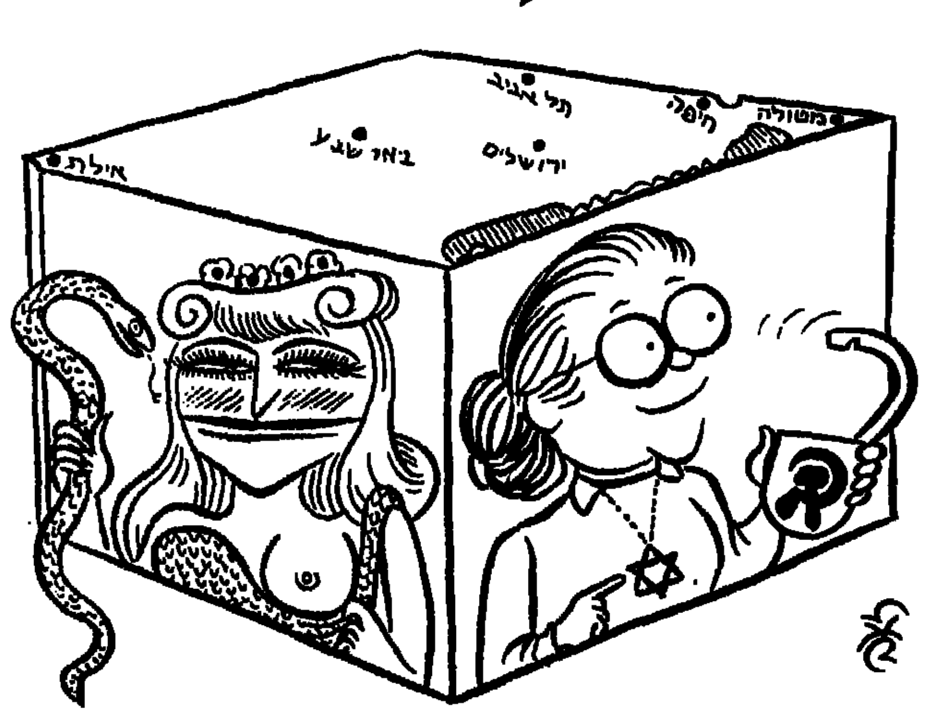
"היא הלכה עם הסטונטניות, עם הראש שלה, הרבה יותר רחוק ממנו. היה לה כשרון להדליק אנשים, להיות מעניינת בלי להיות מניפולטיבית. חברים שלי היו מוקסמים ממנה. אני הייתי נסגר בחדר והם היו נשארים לידה שעות, שומעים את הסיפורים שלה".

(המשך בעמוד 40)

יהונתן גפן

שמחת עניים

כל פעם כשאנחנו שומעים ברדיו, בטעות,
באיזו תחנה שלא שובתת, שאי הודאות
בוול־סטריט עדיין נמשכת,
או על עוד שלכת
של ספקולנטים שקפצו מגגותיהם
אחרי שהפסידו מיליוני דולרים
שמעולם לא היו שלהם,
אנחנו מרגישים הנאה מסויימת,
שאולי יש בכל זאת איזה כוח עליון,
איזו יד מנחמת,
אפילו אלוהים,
שמחת עניים.

אנחנו לא ממש יוצאים לרקוד ברחוב
אבל מפולות־מניות עושות לנו טוב.
זה עולה ביוקר להיות ברוקר,
בבורסה מעולם לא שיחקנו,
וול־סטריט הוא לא הרחוב שלנו,
ולמרות שזה לא מוסרי לשמוח –
כשמישהו מלמעלה מתחיל לצנוח,
קשה לנו להילחם בהרגשות
כשאנחנו קוראים בעמוד ההרשות
על מהמרים עשירים
עם תיקי ג'ימס־בונד אלגנטיים
מלאים ניירות עם מספרים פנטסטיים,
שקופצים מגגות, ונופלים 1,846.49
נקודות, עם צלצול הפעמון הזול
של הכנסייה הראשית של הכסף הגדול.

פתאום אנחנו שמחים שאנחנו אנשים
שעובדים קשה. מרים ומיואשים,
אך מקפידים על אובר־דראפט קבוע בבנק,
משלמים ריבית, וכספנו נישחק,
ומפישים אחוז מכל פרוסה,
אנחנו נותנים למס הכנסה.
לוקחים הלוואות בחורף לקנות לילד מעיל,
גומרים חודש לפני שהוא מתחיל,
אבל אין סכנה שנקפוץ כי אנחנו כבר
נמצאים הכי למטה שאפשר.

לכן כשאנחנו שומעים על עוד מפלת
ברחוב העושר הקל, רחוב הקיר והקללה,
אנחנו לא יכולים להתאפק מלשיר:
"זה איזה עולם נפלא"
ולפעמים, אנחנו אפילו חושדים,
שאולי העולם הזה בכל זאת לא מורכב
רק מספקולנטים ושודדים.
אנחנו, שלקחו לנו הכל,
יודעים שאין לנו לאן ליפול,
ומרשים לעצמנו, לכמה רגעים,
את השימחה הבנאלית והזולה הזאת,
שמחת עניים.

אידולינה,
(או: החלוצה והחולצת)

מי שידפדף בעתוני החודש האחרון, יראה שעם ישראל העסיק את עצמו בשתי נשים. נשים שביחד מגלמות את האפוס הישראלי, על כל גווניו. אידה נודל וצ'יצ'ולינה. מסורבת העליה ומסורבת החזיה. החלוצה והחולצת. הצ'יצ'ונית הגדולה והצ'יצ'ונית הקטנה. ואין לי ספק שאם מישהו היה מפגיש את שתי הנשים הדגולות הללו ביחד להופעה בפארק הירקון, אין ספק שהפארק היה מתפוצץ מרוב אדם. שתי נשים שפונות לשני העמים היושבים בציון: עם ישראל, שגאולה כהן אומרת אותו בנשימה אחת, "עמישראל", וארץ המנגאל והסינרמה. ארץ הנביא וארץ ה"לביא", ארץ זבת חלב וארץ זבת זיבה. ארץ הצבי וארץ הצבא. ארץ אידה וארץ צ'יצ'ולינה. ואולי, אם במקום רוסטיה שנותנת לנו במעגל סגור את צ'יצ'ולינו־פרס ואת צ'יצ'ולינו־שמיר, תהיה לנו רוסטיה של יהודיה גאה ואיטלקיה חסרת מעצורים, אולי אז סוף סוף תהיה לנו הנהגה המתאימה לנו, ויבוא שלום על (או מתחת) ישראל.

שתי נשים שמגלמות את כל הטוב והחיובי שבעמנו הבכיין והוולגארי. אידה נודל בכתה כבותל כי שבו בנים לגבולם, וצ'יצ'ולינה בכתה כ"סינרמה" כי לא היה מלא. אידה מחזיקה שלט "שלח את עמי", אבל לא אומרת לאן, ואילו צ'יצ'ולינה מחזיקה נחש שיכול להעלם בכל רגע; ואחרי זה – לך תחפש אותו. אידה מסמלת את החזון, וצ'יצ'ולינה את החזה. את אידה אפשר לראות חינם, ולזרוק עין על האיטלקיה יעלה לך 100 שקל, לא כולל מע"מ ונחש.

אם שתי הנשים הנפלאות והאמיצות הללו היו מתאחדות לאשה אחת, ששמה אידולינה, אולי סוף סוף היינו רואים כיצד נראית האשה המושלמת; שהרי זה חלומו של כל גבר – למצוא לו אשה שהיא חצי גננת וחצי זונה. כל גבר שיתחתן עם אידה יראה את צ'יצ'ולינה בחלומותיו, וגבר שיתחתן עם צ'יצ'ולינה לא ישן לעולם, ויחלום בהקיץ על אשה סולידית, אשה נודל.

האשה האמיצה והטובה מרוסיה היא חביבת הרתיים והמסורתיים, ואת צ'יצ'ולינה הרתיים מתעבים. הם זרקו אותה מרחבת הכותל, ויתכן שזאת הפעם הראשונה בהסטוריה שזרקו מישהו מקיר. "הם לא צ'יצ'וליניים", אמרה החולצת על החרדים, והוציאה לחצי העם את חצי המלים מהפה.

אידה נודל זכתה לכבוד מלכותי. לצ'יצ'ולינה לא נתנו אפילו להכנס לבית הנבחרים שלנו, חבל, כי או סוף סוף היינו רואים למי סס יש ביצים.

צ'יצ'ולינה עושה מעשים מגונים במקומות ציבוריים, אידה עשתה מעשים ציבוריים במקומות מגונים, ושתי הנשים הללו הן שני הלכי רוח הנושבים בציון. ציונות שרופה וציצונית חשופה, שסיפקו את המדינה ארבעים יום, עד שהתחדש משפט דמיאניוק, וכולם רצו לערוץ השני, לראות מה שלום ספסל.

העב"ם המטומטם

בכל פעם שהמצב קשה, אני מתנחם במחשבה שאנחנו לא לבד. שאולי יש עולמות אחרים, יפים וחכמים מהעולם הזה שלנו, השטוף בטיפשות, מפולות־בורסה, צ'יצ'ולינות ואיידס. אני נושא עיני לשמים, בוחר לי איזה כוכב סולידי, ואומר: הנה, אולי על הכוכב הזה יש איכות חיים אחרת, אולי יום אחד נזכה בביקור של יצורים מכוכב אחר, אינטליגנציה מעולמות אחרים שתעשה לנו בית־ספר ותראה לנו מאיפה משתין הנצח.

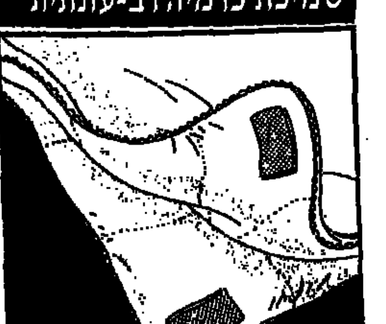
אבל כל החלומות הללו נגמרו בבוקר אחד מהיר, כשקראתי את הידיעה בעיתון של העב"ם שנחת בחיפה, ואז הבנתי שיש גם עב"מים רגילים. עצם בלתי מזוהה, שעולה על החללית שלו, נוסע 500 שנה עד שהוא מגיע לכדור הארץ, ואז הוא מחליט לנחות דווקא במיזבלה של חיפה – אי אפשר לחשוד בו באינטליגנציה, וכל הסיכויים שמדובר בעצם דפוק עד העצם.

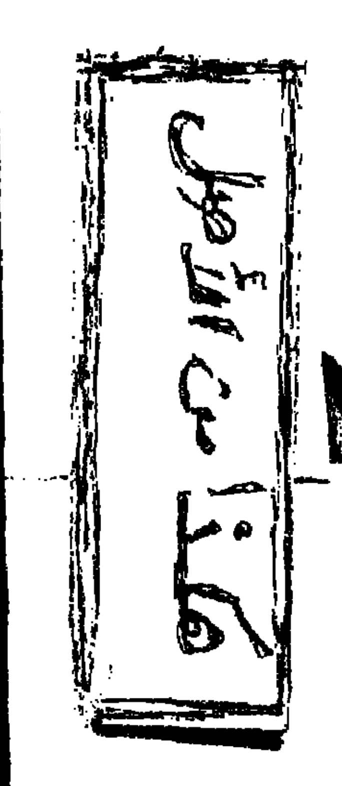
ואם זה הראש שלהם, אני לא אתפלא אם העב"ם הבא ינחת בתחנה המרכזית של עפולה, ואולי אין אינטליגנציה אחרת. אולי אנחנו באמת לגמרי לבד, כמיזבלה של חיפה.

השמים ריקים מתשובות, ואין למי לחכות.

סר אלפרד שרמן: עשר שנים היה כתב "הארץ" בלונדון.

אמנון אברמוביץ' (לונדון)

מלח "הארץ" מלך הגזענים

אני, אומר סר אלפרד שרמן, המצאתי את מרגרט תאצ'ר. יריביו של העיתונאי הישראלי לשעבר, מסכימים שזו האמירה היחידה שלו שאינה נגועה בהגזמה. אחרי שהזמין את הצרפתי הגזעני לה־פן לוועידת השמרנים הפך מבוכה מהלכת על שתיים.

בשנת 1952 עלה לישראל יהודי מבריטניה ושמו, אלפרד שרמן. הוא נקלט במשרד האוצר בירושלים, שימש יועץ כלכלי למפלגת "הציונים הכלליים" וכתב מאמרים בעיתון "הארץ".

אילמלא ירד חזרה לבריטניה ב־58' – היה מאכלס, בוודאי, את שורת הטרחנים הימנית, המפטפטת את דרשותיה על פני כל סנטימטר פנוי בעיתון וגל־אתר חופשי ברדיו – אהרון פאפו, נתן ברון, גנדי – עוד הגיגן ימני המצרצר ומטרטר מבוקר(טוב ישראל) עד ערב(חדש).

נישואיו לאשה ישראלית, בת להורים מוותיקי ראשון־לציון, יכלה להקנות שורשים להגותו.

אלפרד שרמן, סר אלפרד שרמן, היה במשך שנים אחד האנשים הקרובים ביותר למרגרט (מגי) תאצ'ר; היה יועצה, נציגה וכותב־נאומיה. כאשר תאצ'ר נעטרה בתואר ראש־ממשלה – נעטר שרמן בתואר סר. חבר מסדר האבירים. את התואר קיבל מהמלכה, אבל הידיים היו ידי ראש־הממשלה.

כדי להתחקות אחר סוד־כוחו, שפג בינתיים, של שרמן אצל תאצ'ר, צריך אולי להרחיק לאיראן, אל יחסי רפסנג'ני־חומייני: שרמן, כמו רפסנג'ני אצל חומייני, התקרב אל תאצ'ר בטרם דרך כוכבה. במערכת היחסים שביניהם הוא סיפק את המשנה הרעיונית והיא את האמונה; הוא את האינטלקט והיא את הטמפרמנט. שרמן היה סוער אותה בכרידותה, טופח על שכמה ומפזם באוזנה, שיום יבוא, היא תהיה ראש־ממשלה והוא יועצה הקרוב. ותאצ'ר משלימה את הפזמון: אני ואתה נשנה את העולם.

אני, אומר סר אלפרד שרמן, המצאתי את מרגרט תאצ'ר. יריביו הלעגניים, בעתונות ובמפלגה השמרנית, מסכימים שזו האמירה היחידה שלו שאינה נגועה בהגזמה.

שרמן, חברו למפלגה סר קיית ג'וזף ואחרים, איבתנו את תאצ'ר ודחפו אותה לראשות המפלגה. "ראיתי", הוא אומר, "אשה שנוטה לאמץ דעות נכונות, נחרצת, אמיצה, לא מתחשבת במה שאומרים וכמה שכותבים".

מבוכה מהלכת

אלא שמאז הרבה מים זרמו בתמזה, והטלפון היומי הלוהט בין סר אלפרד למגי התקרר עד נקפא.

מזכיר המפלגה השמרנית נשאל לאחרונה אם הדרך לאוזנה של תאצ'ר פתוחה עדיין בפני שרמן. לא, הוא אמר, אלא אם היא לא מבחינה שהוא מתקרב.

הסבריו של שרמן להתרחקות מראש־הממשלה ניתנים לסיווג עם אותו סוג אכזבה המאפיין מקורבים לפוליטיקאים ימניים, שהגיעו לשלטון ולא מימשו את מלוא תפקידם הימנית הפרועה. מאוכזבים כאלה התגבשו סביב מנחם בגין (שמואל כץ), ומאוכזבים מסוג זה מצויים היום בסביבתו הרחוקה של הנשיא רונלד רייגן.

"תאצ'ר", אומר שרמן, "לא קיצצה בתקציב. היא תומכת בעקיפין במשטרים קומוניסטים באנגולה ובמוזמביק. היא תומכת בוועידה בינלאומית למזרח־התיכון".

שאלה: מה רע בוועידה בינלאומית?

תשובה: "אתה לא יודע שלישראל אין מה לתת מלבד השטחים?"

תאצ'ר היתה כנראה מספיק הגונה כדי לדאוג שמלכת אנגליה תעניק לשרמן תואר "סר", ומספיק חכמה כדי להתרחק ממנו. כי שרמן הוא מבוכה מהלכת על שתיים. תחבולת־הראווה האחרונה שלו היתה הפרובוקציה של הזמנת הפוליטיקאי הצרפתי הגזעני, לה־פן, כאורח ועידת השמרנים. הזמנת לה־פן עוררה תרעומת ציבורית לא כלייבור ובעתונות אלא גם בקרב השמרנים. לה־פן נותר בבית, ושרמן נותר לתת הסברים.

הוא מצר על כי חבריו למפלגה החמיצו הזדמנות לשמוע את דעותיו של לה־פן, מיד־ראשונה. והוא מתהדר בתקדים וירגיליס: לפני עשר שנים, וירגיליס, עורך שבועון קומוניסטי במוסקבה, ביקר בלונדון. בניגוד לעצת שרמן, החרימה הקהילה היהודית את האורח. לימים, הוא טוען, נוכחו לדעת שצדקתי. אפילו אבא אבן אמר לי שצדקתי.

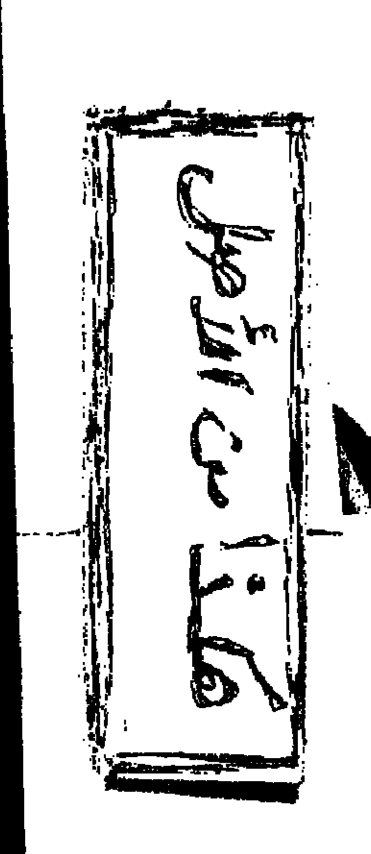
בתור מתורגמן של לה־פן ומקדם מקירותיו, היתה לשרמן בעיה עם ההתבטאות של לה־פן לפיה, השמדת היהודים בתאי־גזים היתה פסיק קטן במלחמת־העולם־השניה. דברים אלה, אמר שרמן, הוצאו מהקשרם על־ידי העיתונאים הסוציאליסטים. עברתי זאת על בשרי, הוא מספר, אני אמרתי שחיילי האס.אס, שנשפטו ששפטום במשפטי בבית־הקברות בביטבורג, היו בחורים טובים אילמלא השחיתו על־ידי היטלר שהפכם לפלצות. והעיתונאים הסוציאליסטים כתבו שאמרתי שחיילי האס.אס. היו בחורים טובים.

לה־פן, על־פי שרמן, איננו נאצי ולא אנטישמי. הוא רק מתנגד ששני מיליון מהגרים ערבים יהפכו לאזרחי צרפת. ואני שואל אותך

(המשך בעמוד הבא)

סיר קית ג'וזף (משמאל) ולה־פן: המדרשה הלאומית נגד קליטת מהגרים צבעוניים.

(המשך מהעמוד הקודם)

בתור ישראלי וכתור סוציאליסט, אומר שרמן, האם טוב לישראל ששני מיליון ערבים, מתופללים עלי־רי טהרן, טרבלוס ודמשק, יהיו לאזרחי צרפת? וממי הם יגזלו מקומות־עבודה, מהפועלים הצרפתים, לא?

שרמן מתקשה להבין מדוע יהודי צרפת אינם עטים על המציאה ותוכרים אל לה־פן. בדיוק כשם שממשלת ישראל, משום מה, נמנעת מליצור עימו קשר ולהזמינו לירושלים. יש לו, בעניין, טענות קשות נגד שגריר ישראל בצרפת.

שרמן, לזכותו ייכתב, מגלה עקביות בנושא. יתכן שהוא אף הקדים את לה־פן. כבר בשנות השישים כתב מאמרים ב"דיילי טלגרף" (וב"הארץ") נגד קליטת מהגרים צבעוניים בארצות אירופה. ומאז ועד עתה הוא משמיע אמירות בגנות "צבא השחורים" של ארצות־הברית, הפרזיטיות של מעמד העובדים, ונגד תיירות היוצרת מקומות־עבודה למלצרים מרוקאניים.

כשביקשתי ממנו הדרכה איך להגיע לפגישה עימו, במועדון־חברים יוקרתי־אליטיסטי – הוא אמר לי, קח מונית, הנהגים בלונדון לא מטומטמים כמו הכורדים בתל־אביב.

אם מנפים את הסגנון ומפרידים תוכן מצורה – מגלים ששרמן מצביע על בעיה אמיתית, אם כי לא על פתרון אנושי: ארצות מערב־אירופה שטופות גלי מהגרים. ומדינה, כל מדינה, נהנית מזכות מוכרת לעצב את אופיה וצביונה. הבעיה של אנגליה היא, שמרבית המהגרים אליה (הודים, פקיסטנים, אפריקנים) הם פליטי העידן הקולוניאלי של בריטניה הגדולה, דור הבנים של מדוכאי הכיבוש, ילדים של "ילידים".

אלפרד שרמן גדוש ידע, אוטודידקט, שולט בשפות רבות, מסוג אלה שההשכלה שלהם גדולה עליהם בכמה מספרים. כדי ליישב את הסתירה שבין התנגדותו לקליטת מהגרים לבין היותו יהודי אורח בריטניה, הוא נזקק למלוא יכולתו הדיאלקטית: ההורים שלי, הוא מסביר, הגיעו לבריטניה כפליטים, בטרם היתה מדינה יהודית. אני נולדתי כאן.

שאלה: אבל בשנת 58' היתה כבר מדינה יהודית.

תשובה: כן, אבל אני אזרח בריטי.

שאלה: אזרח בריטי שחזר לבריטניה ממדינת־ישראל. מה היית כותב ואומר אילו מיליוני ישראלים היו מבקשים להגר לבריטניה?

תשובה: בישראל יש ארבעה מיליון תושבים בלבד, זה לא העולם הערבי עם מאות מיליונים. המעטים מבין הישראלים שרוצים להגר צריכים לנהל משא־ומתן אישי עם שלטונות בריטניה.

הסגנון החדש

אלפרד שרמן, 68, עיר־קומה ועגלגל, נולד למשפחה מזרח־אירופית ענייה שהיגרה ל"איסט־אנד". באותן שנים היה ה"איסט־אנד" פרבר לונדוני־יהודי, שבו השפה המדוברת היתה יידיש, לא אנגלית. שם היו תיאטרון אידי, בתי־כנסת, בתי־תמחוי ומשקאות.

בצעירותו הצטרף למפלגה הקומוניסטית. בגיל 17 השתתף במלחמת האזרחים בספרד. את כתיבתו העיתונאית החל ב"אובזרבר", מאמר ביקורת חינוכי שכתב בגנות "הסגנון החדש" – הוולגאריות המילולית של כתבני שנות השישים – צר את עינו של עורך ה"דיילי טלגרף", שהזדרז לרכוש את עטו.

בראשית שנות השבעים הקימה המפלגה השמרנית מכון למחקר פוליטי, והעמידה בראשו את ה"ה שרמן וקית ג'וזף. המכון היה למדרשה הלאומית של השמרנים. מהמכון הזה יצאה תורה של שוק חופשי, איש לגורלו ולייתוש, מעורבות ממשלתית מינימלית עד אפסית, התנגדות לקליטת מהגרים צבעוניים.

לפני שנים אחדות הצטרף ג'וזף לממשלה, ושרמן הורח מהמכון, בברכת המפלגה כנראה. בשל דעותיו והתבטאויותיו הפך שרמן ל"חם מדי" כדי להחזיק בו.

מקורביו המועטים יאמרו שהוא קורבן האנטי־אינטלקטואליות של השמרנים.

בינתיים בא הקץ גם על עבודתו ב"טלגרף". לדבריו, נמכרו מניות העיתון לאיש־עסקים קנדי אשר הביא עורך חדש, צעיר. אני, אומר שרמן, הייתי כרוך אחרי העורך הקודם.

במערכת ה"טלגרף" אפשר לשמוע הסברים אחרים.

אלפרד שרמן, אשר לפני שמונה־תשע שנים הוצג כ"איש המסתורין" שמאחורי תאצ'ר, ראש המכון הרעיוני של השמרנים ועתונאי בעל שם – יושב היום מחוץ לכל הממסדים, מתפקד בקוריוז, נקרא ונשמע כגימיק. כלי־התקשורת, ביניהם הטלוויזיה ועתוני־איכות כמו "גרדיאן" וכ"אינדיפנדנט", פתוחים בפניו, מפרסמים את הגיגיו בשמחה ססגונית מתבררת.

עד שנת 77' היה שרמן כתב עיתון "הארץ" בלונדון, תחת שם־העט, אלף שם. "אלף" היא האות הראשונה של שמו הפרטי. "שם" כדי שאלה אשר יכתבו נגדו ויבקרוהו, יהפכו מיד לאנטי־שמים. אני מעריך את גרשום שוקן, אומר שרמן, הוא עשה עיתון טוב. אבל מגרשום שוקן אי־אפשר להתפרנס.

במשך חודשים ספורים גם היה כתב "ידיעות אחרונות" בלונדון. הם הפסיקו את עבודתי, הוא אומר, משום שלא הייתי מספיק צהוב בשבילם. בבית "ידיעות אחרונות" בתל־אביב, כמו במערכת ה"טלגרף" בלונדון, אפשר אולי לשמוע פרשנות שונה.

לחשוב הכל, לפטפט הכל

שרמן מתגורר בדירה נאה באיזור יקר, בדרום מערב לונדון. בין הספרים הרבים שבספרייתו הטעונה ניתן למצוא את "ההסדר" של שולמית אלוני ואת "ארץ הצבי" של לובה אליאב. שרמן מתווכח עם לובה אליאב מעל דפי הספר ממש. תוך כדי קריאה רשם־חרט בכתב־יד רגוז, הערות והארות, כולל מסקנה סופית: המחבר (אליאב) אינו מבין מה עמוקה שנאת הערבים ליהודים.

אילו נשארת בארץ, שאלתי את סר אלפרד, היכן היית עומד מבחינה פוליטית?

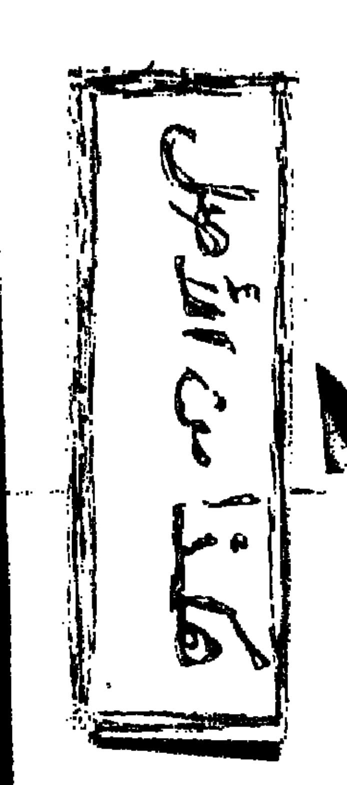
כשגרתי בישראל, הוא אומר, הייתי איש ה"ציונים הכלליים". היום הייתי בוודאי קרוב בדעות הבסיסיות לליכוד, אבל בסגנון לשמעון פרס. אני מאוד מכבד את פרס.

סר אלפרד שרמן, יהודי בריטי, בעל השכלה גנדרנית ותאוות ראוותנות, הרחיק עצמו מכל הקהילות, כולל היהודית. הוא בעלים של משרד פרטי לעיצוב דעת־קהל, מחקרים פוליטיים ותהליך קבלת־החלטות. על כרטיס הביקור שלו רשומה סיסמה לטינית: המעז לחשוב יעז הכל.

ואכן כן. הוא מעז הכל, לחשוב הכל ולפטפט הכל. ■

מזכיר המפלגה השמרנית נשאל לאחרונה אם הדרך לאוזנה של תאצ'ר פתוחה עדיין בפני שרמן. לא, הוא אמר, אלא אם היא לא מבחינה שהוא מתקרב.

להיפן, על־פי שרמן, איננו גזען ולא אנטישמי. הוא רק מתנגד ששני מיליון מהגרים ערבים יהיו לאזרחי צרפת.

מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

42. אל פניאל, בית אלון והשפנים

הקיץ עבר, גם הסתיו עוד מעט, ועל שפת ים כנרת מתחילה העונה היפה ביותר של האגם. דווקא עכשיו, כשהכל פה שקט ורגוע, חמים ורחוץ מגשם, זה הזמן לטייל כאן.

נחזור אל החוף הישן של הכנרת, מטבריה עד גינוסר, ואל העמוד של נחל עמוד. והכל בנסיעה למרחקים קצרים, עם הרבה שהיה בחוץ. לתפוס שלווה.

למי שרוצה לבלות לילה ויום רגועים על שפת הכנרת, במקום מיוחד מאוד וגם רומנטי, ישנו בית הארחה קטן ואינטימי – "פניאל" של י.מ.ק.א. בית ישן, במצוק מעל גן יפהפה, חורשות דקלים ומעיינות מים חמימים, שתענוג לשחות בהם. בית הבזלת השחורה ובוגונוויליות סגולות ואגם כחול־אפור. המקום מנוהל בידי זוג ירושלמים צעירים, תמיר ומיכל. יש מרפסת גדולה מעל האגם ששם אוכלים ארוחת־בוקר אחרי או לפני השחיה בכנרת, שנובעים בה מעיינות חמים תמיד. 28 מעלות חום, גם בחורף. הסגנון כאן פשוט ונקי. אין טלפונים בחדרים, אין רדיו וטלוויזיה. הנחות באמצע השבוע. להתקשר 720685־06. כשבאים מכיוון טבריה, זה שניים וחצי ק"מ אחרי היציאה מהעיר, אחרי חוף מורמה.

אכסניית נוער בסביבה, שגם היא יפה ואווירה מיוחדת: כרי דשא, בבניה מצומת כפר־נחום, טלפון 720601־06. ועכשיו לטיול שגע מבית "פניאל" ל"כרי דשא", וסלל כמה מקומות מעניינים ויפים, על שפת ים כנרת.

● לראות את הכנרת מלמעלה

כשיורדים לכיוון טבריה, לא להחמיץ, אחרי צומת פוריה את הכניסה לארבל, משמאל. יש שלטים כתומים של מע"צ מימין לכביש שמסמנים את הכניסה. הדרך נהדרת עכשיו. לפנות שמאלה לכביש פנימי, לעבור את הפניה לכפר חיטים ולהמשיך למושב ארבל. בתוך המושב, כשמגיעים למגרש כדורסל, לפנות צפונה. יש שילוט, ומגיעים למקום מיוחד.

מתוך הקוצים והחרבות שלפו אברהם איזדרכת, צבי אילן וחבריהם, את העמודים המרשימים של בית הכנסת שהיה כאן בימי בית שני. פילסו שבילים, וכתבו לבן על גבי כחול בשלטים צנועים, את סיפור המקום. כדאי לבוא ולבקר כאן וליהנות מתמרחב ומהמראה הנהדר של הכנרת מלמטה. מכאן יורדים לכיוון טבריה ופונים צפונה לגינוסר.

● בית אלון על שפת הכנרת

גם זה חלק בלתי־נפרד מנוף הגליל התחתון והכנרת. יגאל אלון. לזכרו הקימו בקיבוץ גינוסר את בית אלון, שבו תצוגה ממוחשבת של הגליל, נופיו ואנשיו. מסלול של "צמתי מלחמה", שמאפשר למבקר להתמודד עם כמה הכרעות שהיו צריכים לעשות לוחמים ומפקדים במלחמות הארץ. והכי מרגש: סרט וידאו בין 45 דקות שמוצג על מסך גדול, ובו קטעים מוסרטים מחייו של יגאל אלון וסיפורים של חברים על אלון. סיפור של חיים מלאים של לוחם ומדינאי, שמסתיים בתחושה של הבטחה שלא התגשמה. תרגום לאנגלית בגוף הסרט.

ליד בית אלון, פסל יפהפה של יחיאל שמי.

יגאל אלון נולד בכפר־תבור ב־1918 ונפטר בקיבוץ גינוסר ב־1980. הסרט מרפרף על חייו של בן מושבה חקלאית בגליל שהלך לפלמ"ח, אלוף בן 30 שלא נהיה רמטכ"ל, כי היה במפלגה הלא נכונה. תלמיד ובוגר אוקספורד, חבר קיבוץ, שר החוץ. בן הארץ עם העברית הצחה של כפר תבור, והערבית הגלילית. "תוכנית אלון", שהכין אחרי מלחמת ששת הימים, תוכנית עם מחשבה מדינית לעתיד שני העמים החיים בארץ. על שמו "דרך אלון" ממדבר יהודה לאורך השומרון.

● הסירה העתיקה

בינואר 1986 גילו שני חברי קיבוץ גינוסר סירה עתיקה שקועה בחוף בכנרת. הרעש היה גדול. הסירה הראשונה מלפני אלפיים שנה שמצאו בכנרת.

צוללנים ימיים וארכיאולוגים חפרו את הסירה, במשלחת מטעם אגף העתיקות, ועכשיו היא מוצגת לראווה ב"בית הסירה". בבית אלון מוצג סרט בין 15 דקות על גילוי הסירה ודרכי שימורה.

הסירה בנויה עץ כמובן, ולאחר שנשמרה כל כך יפה אלפיים שנה בבוץ, יש בעיה איך לטפל בה במוזיאון, כדי שתישמר גם לדורות הבאים.

הסירה היא מתקופת המאה הראשונה לפני הספירה או במאה הראשונה לספירה. אז היה פה ישוע מנצרת, ובסירה כזאת יצא שמעון פטרוס לדיג בכנרת. על שמו ניקרא האמנון "סיינט פיטר", והדג היה לסמל של הנוצרים הראשונים. בישובים יהודיים על שפת הכנרת עסקו אז בחקלאות ובדייג, כמו היום. בקרב האכזרי שהתנהל בין יהודי מגדל לחיילין של טיטוס, ניצחו הרומאים וסירות מלאות לוחמים יהודיים הוטבעו בכנרת, "והים הארים מדם".

בית אלון פתוח בימים א'-ה' 4-9, יום ו' וערב חג 1-9. שבת 4-9. בית הסירה: בימים א'-ה' 5-8, ו' וערבי חג 4-8 שבת 4-9.

יש כאן גם אולם מופעים וקונגרסים, שאותם אפשר לשלב עם בית ההארחה של גינוסר. פרטים נוספים בטלפונים: 06־721495, 06־722905, 06־722907.

● אל העמוד

עד עכשיו נופי ישובים ותקלאות על שפת ים כנרת. עכשיו לטבע. מגינוסר חוזרים לכביש הראשי ונוסעים עוד שניים וחצי קילומטר צפונה, לכיוון כפר־נחום. פונים שמאלה, לכביש צר המוביל לקיבוץ חוקוק. אחרי שניים וחצי ק"מ של נסיעה מגיעים לגשר על נחל עמוד, בדרכו מהרי מירון אל הכנרת. חונים והולכים ימינה (צפונה), בשביל קל, רחב, וקצר, אל העמוד הסלעי. רואים אותו מיד. פתאום שקט ושמורת טבע. אם מגיעים בשעות אחר הצהרים והולכים בשקט בשקט, שומעים קולות שריקה – אזעקות של שפני הסלע. מביטים על הסלעים, וכדורים חומים שנראו מרחוק כמו סלעים קטנים, מתחילים לקפץ בזריזות ולטפס על המצוק. אלה שפני הסלע החומים והעגלגלים וכאן, לשפן יש בית. שכשחוזרים הביתה, זוכרים רגעים של שמחה עם החיות הקטנות והמתוקות האלה.

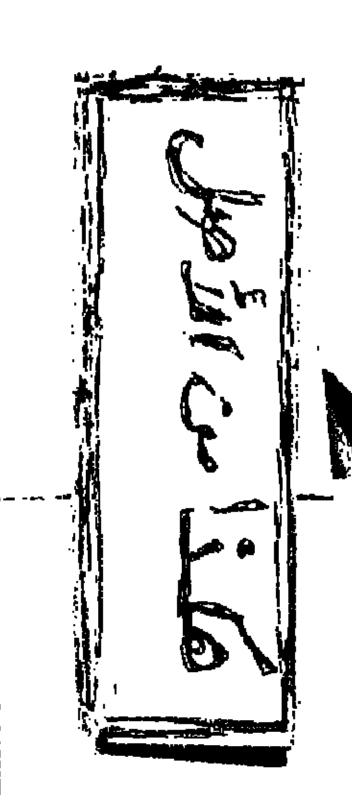
אבל כדאי לדעת שאם בצפת לא יתחילו לתחזק ברצינות את מפעל הביוב העירוני והמשוכלל שלהם, יגמרו נחלי הביוב הזורמים מצפת אל הכנרת גם את ביתם של השפנים.

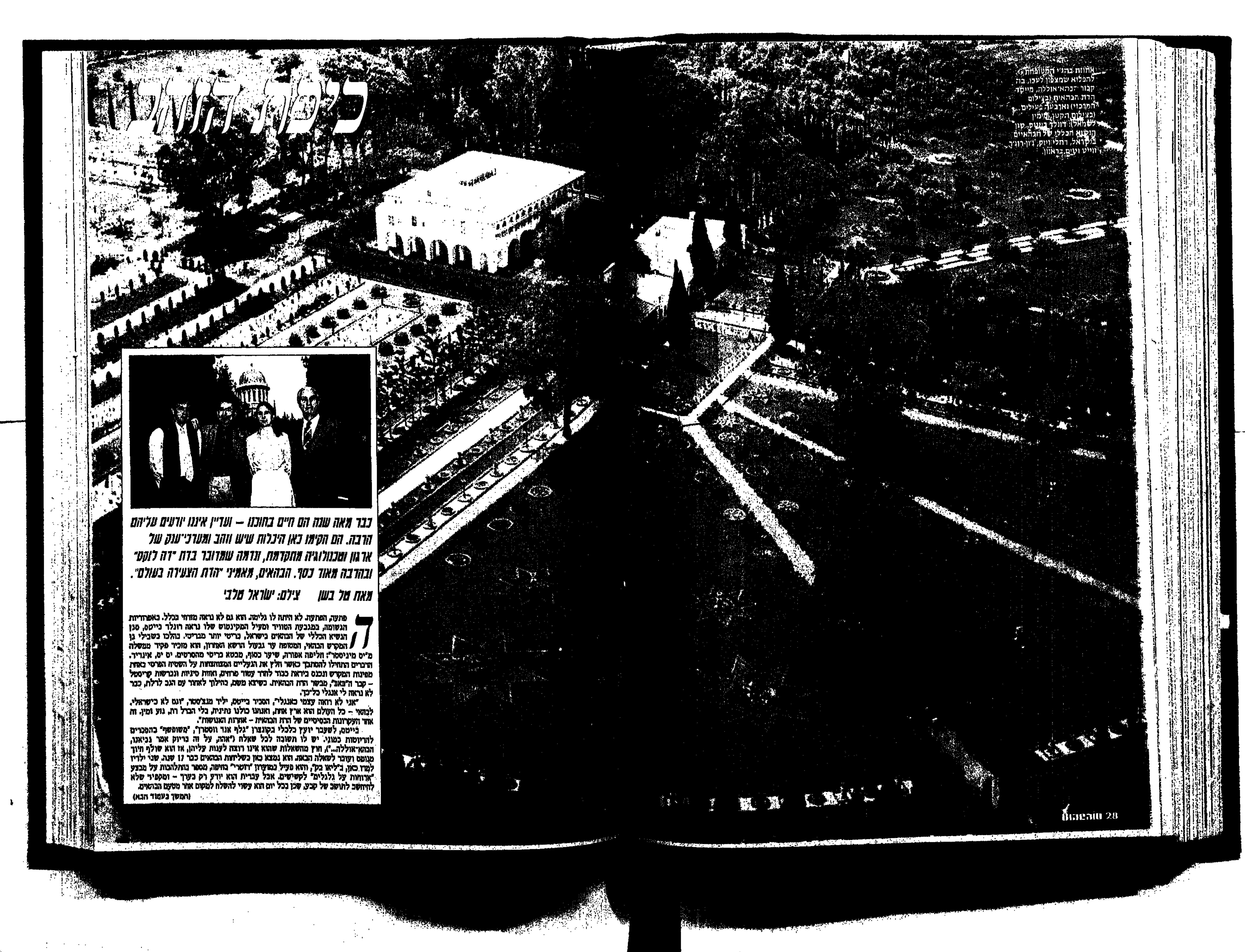

משמאל: העמוד בנחל עמוד – אי אפשר להחמיץ למעלה; בית פניאל על שפת הכנרת – קטן אינטימי ורומנטי

כיפות הזהב

אחוזת בהג'י המטופחת, להפלוא שמצפון לעכו, בה קבור "הבהא'אוללה", מייסד הדת הבהאית (בצילום המרכזי) וארבעה פעילים (בצילום הקטן, מימין לשמאל): דונלד בייטס, סגן הנשיא הכללי של הבהאים בישראל, רחלי ויזק, ג'ון-רוג'ר ווייט ועים בראון.

כבר מאה שנה הם חיים בתוכנו – ועדיין איננו יודעים עליהם הרבה. הם הקימו כאן היכלות שיש וזהב ומערך־ענק של ארגון וטכנולוגיה מתקדמת, ונדמה שמדובר בדת "דה לוקס" ובהרבה מאוד כסף. הבהאים, מאמיני "הדת הצעירה בעולם".

מאת טל בשן   צילם: ישראל טלבי

ה פתעה, הפתעה. לא היתה לו גלימה. הוא גם לא נראה מזרחי בכלל. באפרוריות הגשומה, במגבעת הטוויד ומעיל המקינטוש שלו נראה רונלד בייטס, סגן הנשיא הכללי של הבהאים בישראל, בריטי יותר מבריטי. כהלכו בשבילי גן המקדש הבהאי, המטופח עד גבעול הדשא האחרון, הוא מזכיר פקיד ממשלה מ"יס מיניסטר": חליפה אפורה, שיער כסוף, מבטא בריטי מהסרטים. יס יס, אינדיד. הדברים התחילו להסתבך כאשר חלץ את הנעליים והמצחצחות על השטיח הפרסי כאחת מפינות המקדש ונכנס ביראת כבוד לחדר עשור פרחים, ואזות סיניות ונברשות קריסטל – קבר ה"באב", מבשר הדת הבהאית. כשיצא משם, בהילוך לאחור עם הגב לדלת, כבר לא נראה לי אנגלי כל־כך.

"אני לא רואה עצמי כאנגלי", הסביר בייטס, יליד מנצ'סטר, "וגם לא כישראלי. לבהאי – כל העולם הוא ארץ אחת, ואנחנו כולנו נתיניה, בלי הבדל דת, גזע ומין. זה אחד העקרונות הבסיסיים של הדת הבהאית – אחדות האנושות".

בייטס, לשעבר יועץ כלכלי בקונצרן "גלף אנד ווסטרן", "משופשף" בהסברים להדיוטות כמוני. יש לו תשובה לכל שאלה ("אהה, על זה בדיוק אמר נביאנו, הבהא־אוללה..."), חוץ מהשאלות שהוא אינו רוצה לענות עליהן, אז הוא שולף חיוך מנומס ועובר לשאלה הבאה. הוא נמצא כאן בשליחות הבהאים כבר 17 שנה. שני ילדיו למדו כאן, ב"ליאו בק", והוא פעיל במועדון "רוטרי" בחיפה, מספר בהתלהבות על מבצע "ארוחות על גלגלים" לקשישים. אבל עברית הוא יודע רק בערך – ומקפיד שלא להיחשב לתושב של קבע, שכן בכל יום הוא עשוי להשלח למקום אחר מטעם הבהאים.

(המשך בעמוד הבא)

עבדול־בהא, בנו של מייסד הדת הבהאית (מימין) והקומפלקס דמוי הפרתנון שהוקם מאחורי היכל "כיפת הזהב" על הכרמל. חגיגה של סאר ארכיטקטוני.

הדת לא עוברת אוטומטית בירושה מאבות לבנים: הבנים צריכים להצהיר על רצונם להשתייך אליה, ולא פעם אחת אלא פעמיים.

(המשך מהעמוד הקודם)

ממבט (פראקטי) ראשון נראה ששמרוכר כרת "דה לוקס", עם תנאי שירות משופרים: לא גלימות צמר מעצבנות ולא בתי תפילה קודרים, אלא בגדים מערביים רגילים, בניינים וגנים ימופיים (לבהאים 50 גננים במשרה מלאה). כסף, כך נראה, לא חסר בכלל. לא רק אנחנו הבחנו בזה. בייטס מורה בחיוך ש"מרי פעם פונים אלינו כאלה שרוצים להצטרף מפני ששמעו שאנחנו עשירים. אני מסביר להם שהם טועים". הם גם רואים עולם: הבהאים המתנדבים לכך נשלחים לכל חמש היבשות, לפי כישוריהם וצורכי הקהילה הבהאית והאוכלוסייה המקומית. מלבד אלה העובדים כאן בארץ, המקבלים דיור, מזון ודמי כיס – נדרשים המתנדבים בכל העולם לפרנס עצמם בעבודות רגילות. את השליחות למען האנושות הם עושים בערבים.

בייטס, למשל, כבר היה בלוקסמבורג, שם סייע להקים מרכז בהאי. שם גם פגש את אשתו, בהאית מהולנד. בתו נמצאת עכשיו עם בעלה בפפואה שבגיניאה החדשה, מסייעת למקומיים לפצח את רזי האלף־בית. "אחד ההדגשים בדת הבהאית הוא לשרת את האנושות בכל דרך שהיא, לעשות את העולם למקום טוב יותר", מסבירה בהתלהבות הולי ויק, בהאית מקולוראדו, המטפלת בנושאי פיתוח וחינוך לעולם השלישי. היא כבר הספיקה לעבור בקניה ובניגריה. בעלה, בוב, אחראי על מערך המחשבים של המרכז העולמי בחיפה – אחד ממרכזי המחשבים המשוכללים מסוגו בעולם.

אתה רואה אותם מהלכים במהירות בין בנייני השיש שלהם על צלע הכרמל – שחורים ולבנים ומלוכסני עיניים, כארבע־מאות בהאים מכל העולם – מקוסטה־ריקה ועד מאוריציוס (בייטס: "תאמיני לי, מעולם לא שאלתי מאיפה מישהו בא או מאיזה גזע הוא בדיוק"), חרוצים כנמלים הדורות שליחות, מקימים בלי רעשים ביורוקרטיים מיותרים מערך ענק של ארכיטקטורה, ארגון וטכנולוגיה מתקדמת – המרכז העולמי של הדת הבהאית המכונה "הדת הצעירה בעולם": ארבעה וחצי מיליון מאמינים, עשרים וחמש אלף קהילות בכל העולם.

> **"התחלתי להתעניין, קראתי וקראתי, ונשביתי בקסם העקרונות של הדת הזו".**

מקור הדת אמנם באיראן, אבל רוב מאמיניה נמצאים כיום דווקא בעולם השלישי, באפריקה ובאסיה. גם באמריקה יש להם נציגות נכבדת: כ־6000 קהילות. המחשב פולט הלאה: 1250 קבוצות אתניות. 801 שפות. 612 בתי־ספר בהאיים, 655 פרוייקטים לפיתוח כלכלי ותרבותי של אוכלוסיות נחשלות. 25 כתבי־עת, 7 תחנות רדיו, רובן במקומות נידחים בדרום אמריקה. אימפריה של ממש, וכולה מנוהלת מחיפה עיר הפועלים.

למה חיפה? על כך החליט הבהא־אוללה, נביא ומייסד הדת, עוד במאה שעברה. הוא שנתן לבנו, עבדול־בהא הידוע גם כעבאס אפנדי, את ההוראה להקים את בנייני הבהאים בדיוק בנקודות בהם ניבנו. אפילו בניין בית־דין־צדק העולמי, מקום מושב מנהיגי הדת (שבנייתו נסתיימה רק ב־1984), הוקם בדיוק על פי תחזית הנביא.

השטחים על הר הכרמל ובמקומות אחרים נקנו כבר אז – מה שנקרא חזון, כי לבד מערך האדמות הללו שכיום לא יסולא בפז (מלון "דן פנורמה" ניסה לרכוש חלק מהשטח, ולא הצליח), נמצאים כל הבניינים בקשר עין עם קברו של הבהא־אוללה עצמו, באחוזת בהג'י שמצפון לעכו, לשם פונים כל הבהאים בעולם בזמן התפילה וגם נקברים עם ראשם לכיוון ההוא. לאלה המשרתים כאן יש הזכות לראות את המקומות האלה כמו עיניהם, יום־יום, "וזה כבר משהו אחר לגמרי", אומר טים בראנון, בהאי צעיר ונחמד מקליפורניה. "כאן אתה רואה את הדברים כפי שקרו באמת".

בשנת 1844 הכריז תיאולוג בן 25 מהעיר שיראז שבאיראן, סייד עלי מוחמד, שהוא מבשרה של דת חדשה. הוא קרא לעצמו ה"באב" – השער, בערבית – דרכו היה אמור להופיע בקרוב מבשר נוסף, נעלה עוד יותר. הוא הטיף לתורה שהיתה שילוב של מרכיבים מדתות אחרות ורעיונות על צדק סוציאלי, שוויון, וחשיבות ההשכלה והמדע בגאולת העולם – מרכיבים חדשים וזרים לגמרי לרוח האיסלמית של ממלכת נאסר א־דין. הבאב ומאמיניו, ה"באבים", נרדפו עד חרמה וב־1850, בגיל 31, הוא הוצא להורג בעיר טבריז.

מירזה חוסיין עלי, צעיר מבריק, בנו של וזיר בחצר השאה, לקח על עצמו להמשיך את משימת הבאב. הוא נרדף, נאסר והוגלה עם כמה עשרות ממאמיניו לבגדד, ולאחר מכן לתורכיה. ב־1863, כאסיר באדריאנופול, הכריז כי הוא־הוא הנביא־המבשר עליו דיבר הבאב בתורתו. הוא שינה את שמו ל"בהא־אוללה" ("תהילת האל"), קומם עליו גם את השולטן התורכי והוגלה לחור הכי נידח דאז באימפריה העותומנית: פלסטינה, כלא עכו. 24 שנים (!) ישב בכלא עכו, ובערוב ימיו התיישב באחוזת בהג'י ("העונג"), שני קילומטרים צפונית משם. תוך כדי מאסרו הספיק הבהא־אוללה לכתוב עשרות אלפי חרוזים, לקבל משלחות של עולים לרגל ולהריץ אגרות לכל מנהיגי העולם: למלכה ויקטוריה ולצאר אלכסנדר השני, לנפוליון השלישי ולפיוס התשיעי, בהן קרא להנהיג מדיניות עולמית חדשה שתהיה מבוססת על שלום, סובלנות ואחוות עמים.

הדברים יכולים היו להישאר בגדר הטפות של תמהוני זקן (ויקטוריה: "מי הנודניק הזה ששולח לנו איגרות כל הזמן?") – אלא שבינתיים צברה הדת החדשה תאוצה מרשימה, עם מאמינים בכל רחבי אירופה ואמריקה. האיש נחשב לאגדה בעודו בחייו: "היו אלה פנים שלעולם לא אוכל לשכוח, אך גם לא אוכל לתאר אותן", כתב עליו פרופסור אדוארד בראון מאוניברסיטת קיימבריג', היחידי שראיין אותו אי־פעם.

הבהא־אוללה נפטר ב־1912 ונקבר בבהג'י, שנחשבת מאז למקום המקודש ביותר לבהאים בעולם כולו. הם מטפחים את המקום בלי הרף: משחזרים ציורי קיר עתיקים, שותלים דשא הולנדי מיובא, ופרשו מסביב לאחוזה שטיח פרסי חי של פרחים, שיחים ופסלים, הכל גזום עד לעשירית המילימטר. מושלם. בחדר אחד שמורים תעודות וכתבים מקוריים של הבהא־אוללה, ובחדר השינה שלו מונחת על המיטה הגלימה שלבש, ולמרגלותיה נעלי הבית.

כיאה למי ששרתה עליו רוח האלוהים, השאיר אחריו הבהא אוללה לא פחות ממאה כתבים, חלקם עדיין לא תורגמו לאנגלית. צוות חוקרים מיוחד היושב כאן עובד על כך. בבניין הגנוז שמאחרי המקדש נמצאים הכתבים המקוריים. מאמינים מכל המדינות (הכניסה לזרים אסורה) נכנסים לשם בחרדת קודש: זה המקום היחיד בעולם בו נמצאת תמונת דיוקנו של הבהא־אוללה. הבהאים, אולי כהתרסה נגד הסגידה הנוצרית והמוסרית לדיוקנאות קדושים, אינם מחזיקים תמונות של מייסדי דתם.

(המשך בעמוד 81)

רצח עם באיראן

הבהאים נמצאים כיום בכל העולם – מגיניאה החדשה ועד טרינידאד, מקטאר ועד שיקאגו – להוציא את מזרח אירופה ואיראן. באיראן הולכת הקהילה (כ־400 אלף איש) ונכחדת. הקנאים המוסלמים פשוט משמידים אותם. זו אחת הסיבות לפרופיל הנמוך עליו שומרים הבהאים בארץ: עקב מקומה המיוחד של ארץ ישראל בדת הבהאית הם בלאו הכי מואשמים ב"ריגול לטובת הציונות". ואלה לא ההאשמות היחידות. הם מואשמים בשיתוף פעולה עם השאה ועם המשטרה החשאית (ה"סאוואק"), הם נאשמים בזנות (כיוון שנישואין הבהאים אינם מוכרים באיראן, הנשים הבהאיות נחשבות אוטומטית לזונות) ובכפירה, והם מוצאים להורג בהמוניהם.

בקהילות הבהאיות ברחבי העולם מספרים את סיפוריהם בטכסי זיכרון ובעלונים פנימיים: הורים שנרצחו לעיני ילדיהם, אלמנה בהאית שנדרשה לשלם בעבור הכדורים בהם נורה בעלה, נערה בהאית צעירה שעבדה כספרית והאשמה שטימאה בידיה את הלקוחות.

"זהו רצח עם", אומרים נציגי הבהאים כאן. במאתיים בהאים הוצאו באיראן להורג מאז עליית חומייני. אלפים נאסרו ועונו וגורשו מבתיהם. מנהיגי הקהילה נעלמו. רכוש הקהילה הוחרם ומקומותיהם המקודשים נחרבו. ילדי הבהאים סולקו מבתי הספר והאוניברסיטאות וההורים – ממשרותיהם. וכל זה מפני שהבהאים מאמינים שהיה עוד נביא אחרי מוחמד – הלא הוא הבהא־אללה. אירוניית הגורל היא שמוצאו היה דווקא משם.

הייתי רוצה להיות כמו ז'אן ולז'אן בחיי הפרטיים

״אני אוהב להיות בבית״
הקן שנותן לי את הת...

כמו עם הפיס, אתה קונה כל שבוע, וכל פעם שומע על מישהו שזכה בפרס הגדול. ופתאום אתה ה"מישהו" הזה, זה קרה לך. כמו כסרטים. ואני עדיין בהלם. אומר לעצמי כל הזמן – זה באמת קורה לי. מרגע שקיבלתי הצעה להיות ז'אן־ולז'אן בברודוויי, הפסקתי לתכנן. אמן מופיע פה ושם ומחכה למשהו שיבוא. ופתאום יש בום עליקולי כזה ואתה עובר את מהירות הקול ואז, כמעט שאין לך שליטה על הדברים. מה תעשה, מה תלבש, איך תסתפר. ההצלחה לא שינתה את היומיום שלי. מכירים אותי, יש לי המון כבוד, אבל לא כסף. לא נהייתי מליונר, אבל אני מקווה שגם זה יגיע. בנובמבר 88' אני אמור להתחיל בברודוויי. על סמך זה לקחתי הלוואות ומשכנתאות: הדירה שלנו מאוד קטנה; עכשיו אנחנו מגדילים ומשפצים אותה ובינתיים גרים בשכירות.

אשתי קונה מה שצריך. בוחרת מרצפות, תריסנה וכל השאר, אני לא מתערב בזה, שונא להסתובב בחנויות. בגדים אני קונה רק כשאני מוכרח. נכנס לחנות ותוך רבע שעה קונה הרבה ובורח כל עוד רוחי בי. בארץ אני מתלבש ספורטיבי, בחו"ל – יותר ספורטיבי אלגנט. הטעם שלי סולידי, אני אוהב שחור, לבן, אבל שונא חום. אולי היה מעניין אותי לקנות ציורים. למשל תמונה של נחום גוטמן, אבל אף פעם לא היה לי כסף, הסתפקתי ברפרודוקציות. אני אוהב מאוד ציורים של הזייגער מאכר מצפת, למשל. ציור מעניין אותי, אנחנו מבקרים מדי פעם במוזיאונים בארץ ובחו"ל. אני לא אוהב תמונות אבסטרקטיות. אני רוצה לראות קשר בין מה אני רואה מבלי שיסבירו לי. כשאני רואה תמונה ענקית, רקע לבן עם קו כחול לכל האורך, זה לא אומר לי כלום, ולא איכפת לי מי חתום למטה.

שטח פרטי

דודו פישר

זמר־שחקן־חזן

נולד בפתח תקוה, 1951, גדל בטבעון, בוגר ישיבת "נחלים", שירת בלהקת הרבנות הצבאית. בין השאר, היה חזן בבית הכנסת הגדול בתל אביב ובקהילות שונות בדרום אפריקה, דרום אמריקה, צפון אמריקה ואוסטרליה. הופיע בארץ ובחו"ל (פופ, יידיש, אופרה) במסגרות שונות. כיום מופיע כז'אן־ולז'אן ב"עלובי החיים". נשוי, אב ל־3, גר בפתח־תקוה.

אני אוהב מלודרמות, בוכה משמלץ, גם בסרטים, רגיש ורגשן.

קניות לא מעניינות אותי. לא נראה לי חשוב באיזו מכונית אדם נוסע. אף פעם לא הייתי בין הראשונים לקנות טלוויזיה־פריג'ידר־וידאו, לא חשוב לי מה יש לשכנים וכך אני מנסה לחנך את הילדים. לא להשוות למה לו יש ולי אין. אבל בארץ זאת מחלה, תמיד מסתכלים על הדשא של השכן. כשיהיה לי הרבה כסף, אקנה מטוס. הבטחתי לחברים שאקח אותם לחו"ל, זה חלום. אם אצליח יום אחד להגשימו, זה יהיה כמו חותמת, עדות שעשיתי בחיים שלי את מה שרציתי לעצמי, זה גם יחסוך לי כרטיסי טיסה. אני עם הטייס עולה על המטוס עם בקבוק יין לבן של "אליעזר", שותה כדור שינה ומתעורר רק כשהמטוס נוחת. אני פוחד מטיסות ואולי, אם יהיה לי מטוס, אלמד להטיס אותו ואפחד פחות.

מה מניע אותך? <u>*הרצון להשאיר אחרי משהו. אנחנו דיירים ארעיים בתחנת ביניים. אני רוצה שידעו מי היה דודו פישר.*</u>
את מי היית רוצה לפגוש? <u>*את ורדי ואת אל ג'ולסון.*</u>
על איזה פרק בחייך היית רוצה לחזור? <u>*על השירות הצבאי.*</u>
מה היתה נקודת המיפנה בחייך? <u>*כשראיתי את "עלובי החיים" בפעם הראשונה.*</u>
במה אתה גאה? <u>*שבארה"ב אמרו לי – שמענו על ההפקה הישראלית של "עלובי החיים."*</u>
מה אתה מתעב? <u>*את צ'יצ'ולינה עם הנחש?*</u>
מה מעצבן אותך? <u>*שביתות והטלפון; מטלפנים ללוי ומקבלים את גברת כהן. וכשמפריעים לי לנוח לפני הופעה.*</u>
מה מקפיץ אותך? <u>*תאונות דרכים, צביעות, ראש קטן, קיצוניות.*</u>
מה מביך אותך? <u>*כשניגש אדם, טופח על כתפי ושואל – מה נשמע, ואני צריך להעמיד פנים שאני מכיר אותו והוא אומר, נו, מאיפה?*</u>
מה ישראלי בעיניך? <u>*קהל שקם אחרי הצגה ורץ לאוטובוס.*</u>
מה אתה אוהב לעשות עם ילדיך? <u>*לטייל ולשחק איתם שש־בש ולראות אותם שרים בהצגה. איך אתה מפנק את עצמך? עושה רפלקסולוגיה.*</u>
אתה אדם חזק? לא. אני אדם חלש.
איזו תכונה מאפיינת אותך? <u>*לא מסוגל להגיד לא. קשה לי לראות סבל.*</u>
על מה קשה לך לסלוח? <u>*על מחדלים של ממשלה שלמה, מסוג הלביא או מלחמת יום כיפור.*</u>
את מי אתה מעריך? <u>*את אלה שמתחילים לעבוד ב־8 וגומרים ב־4.*</u>
את מי אתה מכבד? <u>*מי שעושה מה שהוא צריך לעשות בשלמות.*</u>
למי אתה בז? <u>*לאנשים קטנים שחושבים שהם גדולים.*</u>
מי היו גיבורי ילדותך? <u>*טרזן ואלביס.*</u>
מהו זכרון הילדות החזק שלך? <u>*מלחמת סיני, רצים למקלט ובדרך אחד השכנים מדליק סיגריה ואני, בן חמש, צועק עליו שיכבה, אחרת המטוסים שלהם יראו אותנו.*</u>
לאן היית רוצה לנסוע? <u>*ליפן, לראות את "עלובי החיים" ביפנית.*</u>
אילו אפשר היה, לאן היית רוצה לנסוע במכונת הזמן? <u>*לתקופת בית שני. לראות איך באמת נולדה הנצרות מהיהדות.*</u>
איזו אשה יפה בעיניך? <u>*אשתי. הצ'יצ'ולינה שלי.*</u>
מה קיבלת מהביתך? <u>*את אהבת הבריות, החוש לצדקה ולמוסיקה, הכנסת האורחים, הכל.*</u>

גם מעין הרע אני מפחד. יש איתי כל הזמן קמיע שנתן לי פיש, מקובל שאני הולך אליו. הוא אדם מיוחד, חי בכמה ספירות, ברוחניות. שלו הוא נמצא מעלינו לפחות בחמש דרגות. אני מאמין בברכה שלו. ואני לא עיוור שמאמין בכל מיני שטויות, אבל הנה, לפני שנה הוא אמר לי – אתה תהיה כל־כך גדול שאנשים ומלכים יזמינו אותך שתשיר בשבילם. אז תדמיינו איך הרגשתי כשהזמינו אותי לשיר לפני... בריטניה מרי. פעם אני הולך לקבל ממנו ברכה. אני מוסר את החלק שלא שייך לי בכסף שאני מרוויח. ההלכה אומרת שצריך לתת מעשר לצדקה. אני מחלק את הכסף לנזקקים, מחתן כלות עניות וכו'.

ביום חופשי מהופעות אני מעדיף לשבת בבית, קצת ליהנות מהשקט. בערב שבת, אחרים עושים ... אני בבית, עם המשפחה, חוזר. עם ... עושה קידוש, אוכלים ארוחה גדולה. באים חברים לפיצוחים, לשיחה. אני אוהב אנשים כנים, לא סובל כאלה שנהיים חברים שלך בגלל שכתוב עליך בעיתון. אוהב אנשים שמחים, לא כאלה שמכניסים אותך למרה שחורה. ... ביום אחר בשבוע הראש נקי, בלי טלפון, ... רדיו, חדשות, טלפונים. בכלל, אני

אני אוהב אנשים כנים, לא סובל כאלה שנהיים חברים שלך בגלל שכתוב עליך בעתון. אוהב אנשים שמחים, לא כאלה שמכניסים אותך למרה שחורה.

אוהב להיות בבית. זה הקן שנותן לי את התמיכה. משפיע על איכות ההופעה. כשאין לך מנוחה ובית להיות בבית, לא יכול להיות לך כוח להשיג. והתמיכה של טובה, אשתי, ושל הילדים וההורים חשובה לי מאוד. טובה היא הביקורת הכי טובה שלי. היא לא צריכה לדבר לי, אומרת מה שהיא חושבת.

באמצע השבוע, כשאין הופעה, אני יכול ללכת עם הילדים לראות כדורגל, בערב לשלנוע, למסעדה שקטה או לשבת בבית עם חברים. כאלה שאני רוצה להיות בחברתם, לא כאלה שאני חייב. יש לנו ... זוגות חברים מאוד קרובים שלא תלויים בהצלחה או בכשלון שלי, או במצב רוח מוח או אחר. אני אוהב לראות טלוויזיה, ...

הופעות של זמרים טובים, "עד פופ", ספורט. אני משחק טניס וביקרוב, אם ירצה השם, ארשם למכון כושר. בקיץ אני שוחה הרבה, אבל אני פותר להצטנן, במיוחד שאין לי מחליף. בעבר היה לנו מינוי לקאמרי ולהבימה. אני אוהב במיוחד מלודרמות, בוכה משמלץ, גם בסרטים. אני רגיש ורגשן. בקולנוע, אלך לראות כל סרט עם מריל סטריפ, דסטין הופמן, רוברט דה נירו. אוהב גם סרטי פעולה, ג'ימס בונדים, רמבו, כאלה. בשנה האחרונה ראיתי שמונה סרטים וקראתי כמה תרגומים של "עלובי החיים", קראתי כל מה שקשור בתקופה ובוויקטור הוגו. ביוגרפיות ואוטוביוגרפיות מעניינות אותי. בעיקר של מוסיקאים.

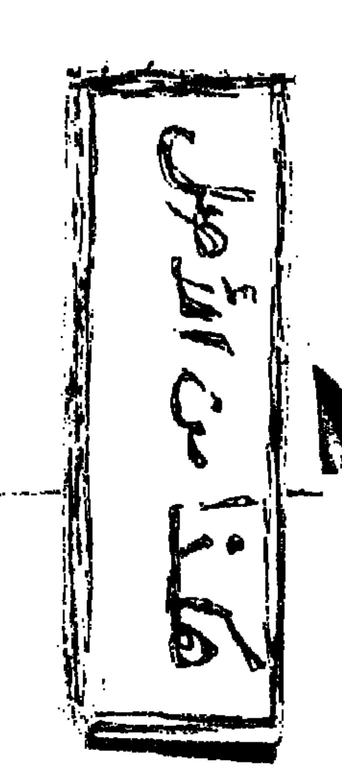
אני אוהב מוסיקה, מחזות ועד מדונה, ברברה סטרייסנד, "סטינג", נורית גלרון, שירי יידיש, אופרות, תלוי בזמר. בקול טנור אני אוהב טון גבוה, יפה, עם אופי, צבע מתכתי חזק. זה כוח. קרראס, דומינגו, זה כמו טנק שנוסע בתוך סופה ופורץ החוצה. מאוד מרגש. אני אוהב לידרים של שוברט ושומאן. פישר דיסקאו הוא האורים והתומים שלי בשירה קלאסית. חזנות התחלתי לאהוב בבכא. יכול להקשיב שעות לחזן פינצ'יק, לקוסביצקי, ליוסלה רוזנבלט. גדלתי על הביטלס והמונקיס ואני שמח שהמוסיקה של שנות ה־60 חוזרת. אהבתי את התקליט הקודם של שלום חנוך ואת התקליט החדש של ריקי גל. השילוב שלה עם מתי כספי הוא מהיותר מוצלחים ששמעתי בארץ. יהורם גאון הוא בשבילי מספר 1.

כשיהיה לי הרבה כסף, אקנה מטוס. הבטחתי לחברים שאקח אותם לחו"ל. זה חלום.

ההצגה שינתה את סדר היום, פתאום אי אפשר ללכת לבר־מצוות של חבר קרוב, לא מרבים להפגש עם קרובים וידידים, נחים ביום. אחרי ההופעה אני בכוח "היי" שלוקח הרבה זמן עד שאני מסוגל להירדם. על הבמה אני לא יודע לחסוך, טוטח לתת את כולי, זה מייגע, אבל אני לא יכול אחרת. וזו עבודה נכונה, גם בתיאטרון, פידבון אריה. בשבילי, הקהל הוא קדוש. קהל, ששילם מכיסו כספו והטריח עצמו לתיאטרון, צריך לתת לו הכל, אי אפשר לחפף. כל ערב אלף איש חרשים, שמספרים לעוד עשרת אלפים. האדם הרי מאמין לשכנת, לא לביקורת. המעבר בין "עלובי החיים" לבית כנסת בחגים היה קשה. יש הבדל בגישה לשירה, בתרגילים. ביום הראשון של ראש השנה הייתי עדיין ב"עלובי החיים". בתפילה הראשונה אחרי החגים הייתי כאילו בכל גדר, עד שנכנסתי לזה חזרה.

לפני מספר חודשים נשאלתי על תכניות לעתיד והתביישתי לומר שאני רוצה להגיע לברודוויי. אני ביישן, רק על הבמה אני מסוגל לתת את כולי מבלי להתבייש. אני מרגיש טוב על הבמה במיוחד בתפקיד הזה. הייתי רוצה להיות כמו ז'אן ולז'אן בחיי הפרטיים, אבל זה כלתי אפשרי. לדעתי, הוא אדם חי במלוא מובן המילה. לא עשה דבר מבלי להתייעץ עם אלוהים. אין לי שום התלבטויות בנושא. יש דברים שלא אעשה על הבמה, לא אצטלם, לא אכנס עם אשה למיטה, לא אופיע בערב שבת גם אם יציעו לי מיליון דולר בברודוויי. אני לא קיצוני. אני חי כשביל עצמי, מנהגיי, שהוא יעשה מה שהוא רוצה. ... שלו, והחיים שלו, שרק יתן לי לחיות את חיי. אני לא מקבל קיצוניות, לא בדת ולא בפוליטיקה. הקיצוניות היא שהביאו לחורבן בית ראשון ושני.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

הרב הרפורמי משה חיים ויילר, אב שכול לאדם וגדעון ז"ל. בשבוע שעבר דיבר בטכס הזכרון לחללי השריון ליד קיר ענק ועליו שמות הנופלים, ביניהם בניו. 20.000 אברכים שאינם משרתים בצבא לא היו שם ולא שמעו אותו אומר כי צוואת הנופלים אחת היא – שכולם ישרתו בצה"ל. 4570 השמות ברקע נתנו לדבריו הד של זעקה.

הרב משה חיים ויילר: "על פי רש"י, רק מי שחסר לו אבר או שהוא טומטום או אנדרוגינוס, רשאי שלא לצאת למלחמה". (צילומים: יצחק אלהרר, "סקופ 80").

אב הבנים

מאת מיכל קפרא

לטרון, יום חורף, השבוע שעבר. טכס זיכרון ל־4570 חללי חיל השיריון. הרב משה חיים ויילר, נציג ההורים השכולים, נשא דברים. ויילר לא דיבר על הנופלים. הוא דיבר על צוואתם. "מהי צוואת הנופלים?", אמר, "התשובה פשוטה וחד־משמעית – שכולם ישרתו בצה"ל". בהמשך דבריו שיבח את תלמידי ישיבות ההסדר המשרתים בצבא ונוטלים חלק במלחמות ישראל, בהגנה על המדינה.

עשרים אלף אברכים שאינם משרתים בצה"ל לא היו שם, לא שמעו את דבריו של הרב ויילר ולא ראו את הקיר ועליו אלפי שמות, ביניהם שמותיהם של אדם וגדעון ויילר. שם, בלטרון, זו לא היתה סוגייה פוליטית או ויכוח שדוף של בעד ונגד. 4570 שמות ברקע נתנו לדבריו של ויילר הד של זעקה. "זעקת כאב", אומר הרב.

איש בן שמונים. אישיות בת הרבה יותר. בחדרו הקטן ב"היברו יוניון קולג'" בירושלים הוא מניח ביד אחת כוס קפה וביד השניה תופס ביסקוויטים לכיבוד. בגלי צה"ל מדברים על העליות והירידות בבורסה. בחוץ שמש. על השולחן מונחות השנות המנציחות ימי זיכרון. הרבה תמונות.

"לו הייתי אני אחד מהאברכים הללו והייתי שומע ברדיו או בטלוויזיה ששכן שלי נפל בקרב בגלל שהוא שרת בצה"ל, לא הייתי יכול לישון בלילות. הייתי מרגיש רגשי אשמה שאני חי ואיני לוקח חלק בהגנת המולדת. זו מלחמת מצווה. זה צו השעה".

מסלול חייו של משה חיים ויילר, רב רפורמי, סובב על פני כדור הארץ – ריגה ישראל ארה"ב דרום־אפריקה ישראל – ומקפיץ את השיחה למרחקים כבורי־גורל דומים. אבל ירושלים תמיד נכנסת באמצע. לא השוב אמצע של כה (והוא גם נולד בתואר "יקיר ירושלים"). "לאחר מלחמת ששת הימים", הוא נזכר, "נסעתי למלון במזרח ירושלים לבקר מכרה מדרום־אפריקה. הייתי זקוק לשני אוטובוסים. אחת התחנות היתה מול ישיבת ברסלב. עמד שם בחור ישיבה צנום והתפתחה שיחה. הוא אמר לי: 'אנחנו עשינו הכל בשביל מלחמת ששת הימים. היתה לנו משמרת של עשרים וארבע שעות ביממה שאמרה תהילים'. אמרתי לו: ידידי, אני מאמין גדול בתהילים, אבל אני גם מאמין שבלי טילים לא נתקיים כאן".

בשנת 1970, בזמן מלחמת ההתשה, נהרג בנו אדם. שלוש שנים לאחר מכן, במלחמת יום הכיפורים, נהרג בנו גדעון.

צוואת הנופלים על־פי ויילר לא מנצחת אינטרסים פוליטיים. המפלגות החרדיות מאיימות להפיל את הממשלה אם יגרתו בחורי הישיבות לשרת בצבא. הממשלה, סביר להניח, לא תיפול על קצם של עשרים אלף בחורים כשירים לגיוס. "הצורך לשרת בצבא", אומר הרב חיים משה ויילר, "מסתמך על מקורות היהדות. לפי הגדרת גדולי ישראל אנחנו נלחמים בארץ במלחמת מצווה ולא במלחמת רשות. וזה הבדל עקרוני. מלחמת מצווה לפי ספר במדבר פרק י', פסוק ט' – 'וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והריעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלוהיכם ונושעתם מאויבכם'".

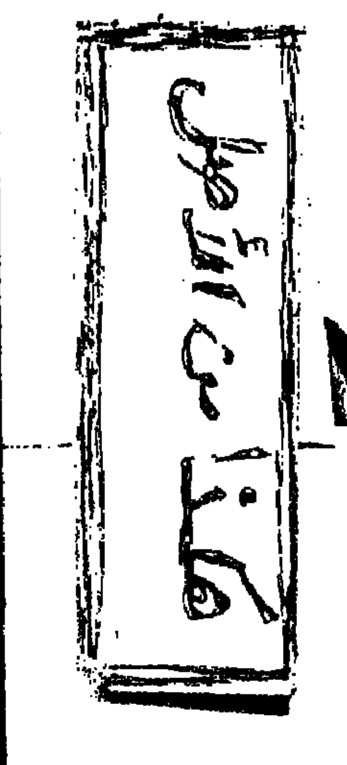
הרבה ציטטות. סימוכין, הוא אומר, מהמקורות. "ולפי הרמב"ם: 'איזו היא מלחמת מצווה זו מלחמת שבעה עממים ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר הבא עליהם'. והרמב"ן מוסיף לספר המצוות של הרמב"ם: 'שנצטווינו לרשת הארץ אשר נתן האל יתעלה לאבותינו ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה, והוא שאמר להם והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ...'".

"ההסתמכות על הרמב"ם למען שחרור בחורי ישיבה משירות צבאי יסודה בטעות חמורה. אני צועק", אומר ויילר, "את מה שרש"י אמר לפני זמן רב, כאשר נדרש לסוגייה כיצד קרה הדבר שהפסוק 'ולא תחוס עינך, נפש בנפש, עין בעין, שן בשן יד ביד...', קדם לפסוק 'כי תצא למלחמה של אויביך'. על פי רש"י הקשר בין השניים הוא בכך שרק מי שחסר לו אבר או שהוא טומטום או אנדרוגינוס, רשאי שלא לצאת

(המשך בעמוד הבא)

...אם ליד אחיו. קבריהם של אדם וגעון ויילר ז"ל בהר הרצל בירושלים.

שני הבנים, אדם (מימין) וגדעון ויילר ז"ל. האב אומר כי כשבאו לבשר לו על נפילת בנו אדם לא הזיל דמעה. "לא בכיתי, כי אני שלחתי אותם לאש".

האב: "עוד טרם שעליתי ארצה, תכננתי ששני בני הגדולים יעלו לישראל וילמדו בבתי־ספר צבאיים".

(המשך מהעמוד הקודם)

למלחמה. חוץ מהם", אומר ויילר, "כולם צריכים לשרת בצה"ל ולהגן על המולדת".

כשבאו לבשר לו על נפילת בנו אדם לא הזיל דמעה. "לא בכיתי, כי אני שלחתי אותם לאש. אני מאמין בשלושה ערכים: אהבת האלוהים, אהבת המולדת ואהבת האדם". במסיבת בר־המצווה של אדם שנערכה עוד בדרום־אפריקה, שבועיים לפני עליית הילד ארצה וזמן קצר לפני שהמשפחה כולה עלתה (שנת 1958), אמר הרב ויילר: "אני מקדיש אותך למדינת ישראל".

אדם נהרג ימים מספר לפני חגיגת בר־המצווה של בנימין, הבן הקטן. החגיגה בוטלה. בנימין, שהיה קשור מאוד לאחיו אדם, עלה לתורה.

בשנת 1962, כשסיים אדם את לימודיו בפנימיה הצבאית בחיפה, אמר אביו: "לכאורה, כנין ונכד לרבנים ולרביים חסידיים, מה לי ולבתי־ספר צבאיים? מעולם לא הוזקתי לא כרובה ואפילו לא כאקדח. יתר על כן, במשפחתי – כמו ברוב המשפחות היהודיות במזרח אירופה – חל איסור גמור על שירות בצבא. גם אבי המנוח שהוסמך על־ידי בעל 'האבני נזר' האדמו"ר מסוכטשוב ואף על פי כן 'יצא לתרבות רעה' ונהפך לציוני, עשה הכל כדי שלא יצא לצבא. בשעה שהתייצב לפני הרשות עשה עצמו כחרש אילם, אבל לבזיונו, כשהכריזו שהוא משוחרר, עמד לקום ולצאת, ולכן – בעל כורחו – שימש בצבא הלטבי כשנה עד ששוחרר".

"אולם למרות כל אלה, עוד טרם שעליתי ארצה, תכננתי ששני בני הגדולים יעלו לישראל וילמדו בבתי־ספר צבאיים. שניהם הקדימוני בעלייתם ונכנסו לבתי ספר מסוג זה. נשאלתי על ידי ידידי למה עשיתי זאת ואם איני מתחרט על כך. תשובתי – בלי היסוסים – היא: עשיתי זאת מפני שמשוכנע הייתי שהמצווה הכי חשובה בזמננו היא בניין הארץ והשמירה על בטחונה".

הרב ויילר נולד בריגה בשנת 1907, נצר למשפחת רבנים. אביו, שהיה איש אמיד מאוד, נתפש לעניין הציוני והחליט לעלות ארצה בשיא הצלחתו הכלכלית, בשנת 1920. בשנת 1924 הצטרפה אליו המשפחה. משה חיים ויילר החל ללמוד בגימנסיה הרצליה, מחזור י"ד. אביו היה מחלוצי התעשייה בארץ. יחד עם שותפים הקים בתל־אביב את "דענך", בית־חרושת לשוקולד שבתקופה מאוחרת יותר נהפך ל"ליבר".

עם סיום לימודיו בגימנסיה נסע משה חיים ויילר בשנת 1926 ללמוד בארה"ב. אחר־כך באו תואר ב.א. מאוניברסיטת דלאוור, הסמכה לרבנות מ"היברו יוניון קולג'" בסינסינטי, עבודת גמר על "יהדותו של אחד העם" וקבלת תואר דוקטור.

בספר "גבורות הרמח" שיצא לכבודו עם הגיעו לגיל שמונים, סיפר: "למדתי בקולג' בין השנים 1933־1929. מובן מאליו שמה שראיתי שם לא מצא חן בעיני. שררה שם רוח רפורמית קלאסית. היינו כביכול אמריקנים לכל דבר. נעדר המימד של הלאום והתרבות העברית הציונית המתחדשת. מגמה זו נמשכה שנים רבות אף בבתי הכנסת הרפורמים. ב־1950 הייתי בשיקגו בטמפל 'שלום'. הרב שם היה בנו של שוחט. קהל רב בא לשמוע אותו. רוב התפילה התנהל באנגלית. לאחר הדרשה אמר: 'ביום א' הבא, היום הראשון של פסח, תהיה הדרשה שלי על הסרט 'היורשת'". ממש נדהמתי.

"לו הייתי אני אחד מהאבדנים שאינם משרתים בצבא והייתי שומע ששכן שלי נפל בקרב בגלל שהוא שרת בצה"ל, לא הייתי יכול לישון בלילות. הייתי מרגיש רגשי אשמה שאני חי ואיני לוקח חלק בהגנת המולדת".

"בקולג' הגיעו הדברים לידי כך שכאשר רציתי לכתוב את התזה שלי על מרטין בובר, לא קיבלו את זה. דרכו של בובר לא מצאה חן בעיניהם. היינו שם מיעוט מבוטל של ציונים. כבוגר גימנסיה הרצליה, לא יכולתי להסתגל להשקפת עולמם ולאט־לאט קידמתי את השקפותי".

בשנת 1933 נבחר הרב ויילר להישלח לדרום אפריקה כדי לפתח ולבסס בה את התנועה הרפורמית. עצם הידיעה על בואו לשם עוררה מחלוקת חריפה בקהילה היהודית. תחילת הדרך היתה קשה. בקהל שומעיו נשתלו "סוכנים" שתפקידם היה להפריע לדבריו. בעלי אולמות סרבו להשכיר את אולמותיהם לתפילות והיו אפילו איומים על "פיצוץ" התפילות על־ידי מתנגדיו.

ויילר לא ויתר. בדרשה שנשא בחגיגות יובל החמישים ליהדות הרפורמית בדרום־אפריקה, אמר: "מראשית פעולותי אימצתי את האידאולוגיה שלעולם לא אתקוף את היהדות האורתודוכסית, אולם אם יהיו הם אכזריים ובלתי נעימים כלפי, אזכור את דברי הפילוסוף והמדינאי הדרום־אפריקני – פילדמרשל סמאטס: 'הכלבים רשאים לנבוח, אך השיירה עוברת'".

ויילר זכה להצלחה גדולה בתפקידו. בשנת 1937 הימרה את פי ההנהלה הציונית כשזו תבעה ממנו להחרים את ביקור ז'בוטינסקי בדרום־אפריקה. ויילר אמר אז כי היחס העויין שנקטו כלפי ז'בוטינסקי לא יזכה בהבנה מצד שום אדם ליברלי וחושב נכונה. במשך כשנה אחרי־כן הוחרם על־ידי ההנהלה הציונית, ופורסמו נגדו מכתבי הסתה פרועים.

עשר שנים לאחר בואו לדרום־אפריקה יסדו הרב ואשתו אונה, יחד עם ארגון הנשים של היהדות המתקדמת, בית־ספר לילדי האפריקנים. המנהלת הראשונה של בית־הספר קראה את בנה על שם הרב ויילר. ויילר עצמו נתן לכל אחד מילדיו שם אפריקני נוסף לשמותיהם העבריים. פעילות הומנית זו שהתקבלה בברכה על־ידי השחורים 'זכתה' לביקורת חריפה מצד היהודים. אחד מעשירי הקהילה הציע לרב ויילר 10,000 ליש"ט אם יחדל מפעילותו זו. בטאון דתי בירושלים תקף אותו. ועידת ציוני דרום־אפריקה קיבלה ב־1945 החלטה השוללת כל פעילות פליטית בלתי־ציונית. ויילר לא זכה לשיתוף פעולה.

"כשנפל בני אדם, אירגנו הילדים הכושים בבית־הספר איסוף שמיכות לתינוקות שהוריהם נפלו במלחמות ישראל. מחווה לאדם. הלכתי אז למשרד הסעד שבראשו עמד אז הד"ר בורג. ישבה שם אשה קשוחה. ביקשתי ממנה לנקוב בשם מוסד אליו אוכל לשלוח את השמיכות. לפי תגובתה הבנתי שהם משתחווים רק כשבא תורם גדול כאייזיק וולפסון. היא לא הבינה את חשיבות העניין, שבשל בני שנפל בארץ־ישראל נותנים הכושים העניים האלה מדרום־אפריקה דבר מה לילדי חיילים שנפלו כאן. בסופו של דבר שכנעתי אותה והשמיכות נמצאות היום בפעוטון ברמת־השרון".

בשנת 1958 עזבה משפחת ויילר את יוהנסבורג ועלתה ארצה, לקיבוץ אושה. אם המשפחה אונה, בוגרת אוקספורד שהורגלה בחיי מותרות, התאקלמה ללא בעיות בעבודות הקיבוץ. כעבור שנתיים החליטו בני הזוג לעבור לירושלים, לשכונת אבו־טור, ואתם דניאל הבכור, אדם, ארנונה, גדעון, יוסף ובנג'י. בראיון שנערך עם הרב ויילר ב־1970 מתוארת המשפחה כ"משפחה שלמה, מגובשת, מיוחדת במינה".

הנחיתה של הרב ויילר בארץ לא היתה מן הרכות. "כאורח גוריון יהודאין צזל כל אחר לקראתי ונשק לי על שתי לחיים ואמר שאנחנו זקוקים לאדם כמוך, ולמה אתה לא בא להשתקע'. אבל כאשר באתי לא־התעניין בי איש פרט לכרצני ושות'. כל היתר נעלמו ונאלמו". אפילו התנועה ליהדות מתקדמת בארץ לא קיבלה כהגנה את עלייתו ארצה. תרומתו בחו"ל היתה חשובה להם יותר. בינואר 1962 התמנה כיועץ אישי לענייני יהדות התפוצות ליו"ר מועצת המנהלים של הקק"ל, ומאוחר יותר – מרצה בכיר בספרות רבנית ב"היברו יוניון קולג'" בירושלים, כיום הוא משמש יו"ר לחיים של מועצת הרבנים המתקדמים בישראל.

בשנת 1979 נבחר הרב ויילר על־ידי "יד לבנים" ליצג את המשפחות השכולות בישראל במסעו של ראש הממשלה דאז, מנחם בגין, לפגישה עם סאדאת במצרים. הוא נלווה אליו במטוס ובפגישה עצמה. וכך תאר אז את תחושותיו: "בעמדי בין כתלי בית־הכנסת 'אליהו הנביא', בתוך הפמלייה המכובדת של ראש הממשלה השתזרו בעיני רוחי שלושה מימדים השונים זה מזה, אך בה בעת בעלי מבנה משותף: יהדות מצרים על גדולתה בעבר, שנים־עשר אלף חללי צה"ל אשר בשמם חזרתי לקהיר, ומשמעות המעמד ההסטורי של חתימת הסכם השלום לעתיד. קריאת הקדיש בתפילת המינחה היתה בעבורי כקריעת ים סוף, ויצרה קשר נפשי עצום. לגבי היתה זו קריאת קדיש לזכר הדורות כולם. יום הזיכרון לאדם בני שנפל בגיזרה הצפונית במלחמת ההתשה היה סמוך מאוד ליום הביקור".

בארה"ב, לאחר נפילת בנו גדעון, שאל אותו בישוף מה ירגיש עליו לומר אם וכאשר יפגוש באב מצרי שכול. "תשובתי היתה חד־משמעית: אתה כבישוף חייב לדעת את המידרש המפורסם: 'מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפני?' הרי המצרים גם הם בניו של הקב"ה, המצרי אף הוא נלחם למען מולדתו. אם יש גם שאר רוח עלינו להתעלות מעל הכאב האישי".

הרב משה חיים ויילר, אב שכול לאדם וגדעון ז"ל, אדם.

אור עקיבא

(המשך מעמוד 10)

לוינסקי: "לא בין המערך והליכוד. בין ישראלים ואמריקנים, בעיקר עם הרפורמים והקונסרבטיבים שאין מפלגה בארץ שמייצגת אותם. אחרי המהפך ב־77' חשבו בליכוד שעמדות המפתח בסוכנות שייכות למי שניצח בבחירות בארץ. האמריקנים הבהירו להם שתוצאות הבחירות בארץ אינן מחייבות את יהודי ארה"ב".

ליליאן שלום, אשה נמרצת ואנרגטית, ידידתו של מלך מרוקו חסן השני, גם היא מייצגת עם בעלה סטיב את בעלי המאה האמריקנים. היא מקוננת שלוינסקי הוא "ג'נטלמן אמיתי שחבריו הכניסו אותו לצרה שהוא חייב לצאת ממנה". ליליאן שלום כופרת בהנחה שיש אדם אחר על־אדמות שמסוגל לפתור את בעיות הסוכנות. "לא לוינסקי ואפילו שמעון פרס ואריק שרון לא יוכלו להסיר בכוח אישיותם את הסטיגמה של הסוכנות כמוסד לא־רציני, שהפך מפלט לעסקנים מהליגות הנמוכות שלא מצאו את מקומם בממשלה, בכנסת או בהסתדרות. כדי לעשות ברק־בית בסוכנות, כדי שהיא לא תמשיך להיות מוסד מסואב וסוכנות נסיעות לשליחים מיותרים – צריך לשנות את השיטה, לא את האיש", אומרת ליליאן שלום.

לוינסקי לא מסכים. הוא מדבר על התכניות שלו לאותו בדק־בית נדרש, אם ייבחר. זה כולל קיצוץ יותר ממחצית מספר חברי הנהלת הסוכנות, 17 במקום 36, תוספת של נציגים אותנטיים לחבר־הנאמנים כמו אנשי אקדמיה, ראשי עיירות־פיתוח, לא נפולת עסקנים שלא מצאו את מקומם. הוא מתכנן גם לצמצם מחלקות או ביטולן וכמובן גם קיצוץ במספר השליחים בחו"ל.

לחדרו של לוינסקי נכנס ויוצא שר הקליטה יעקב צור, זה שמשרדו מתחרה בסוכנות ובין שני המוסדות קיימת מתיחות אם לא יריבות גלויה למחצה. או אולי צריך לבטל את הסוכנות היהודית כולה? אני שואל את לוינסקי. "הבלים", הוא אומר, "אני רוצה לראות שר אחר בממשלה שיוותר על הצ'קים שהוא מקבל

לוינסקי וארידור: "המקרה שלי לא דומה למקרה שלו".

מהסוכנות לחינוך, לרווחה, לקליטה. רק השבוע שלחתי צ'ק של 20 מיליון דולר ליעקב צור. רק הסוכנות היהודית במתכונתה של היום תוכל להבטיח שיגיעו צ'קים לממשלת ישראל גם בשנים הבאות".

לשכתו של עקיבא לוינסקי סמוכה לזו של היושב־ראש היוצא – אריה דולצין. שמונה שנים עבדו יחד, בדרך כלל בהרמוניה. לוינסקי גאה על שלא השתתף במחול השדים שפרץ לפני כחצי־שנה להדיח את דולצין בשל שערוריית הפיצויים בבנק לאומי: "לא הצטרפתי לדורשי ההדחה, לא עשיתי לדולצין את מה שהוא עשה ליוסף אלמוגי". עליכן, לוינסקי מאוכזב שדולצין לא גמל לו השבוע באותה מידה של הגינות. "דולצין היה יכול למנוע את הביזיון בחבר־הנאמנים, אבל נראה שנתתי לו קרדיט גדול מידי".

ולמרות הכל, במחווה אבירית, מוכן לוינסקי לסייע לדולצין לפרוש בכבוד ואף להעניק תפקיד של כבוד. "רק לא נשיא הסוכנות. זה תפקיד מיותר שיעוררו מחלוקות ומריבות עקרות במוסד שאינו סובל מחסרון מריבות ומחלוקות".

בראשית השבוע היה לוינסקי נחוש בדעתו לא להסתלק מהמירוץ. אבל כמה מידידיו שהריצו אותו לתפקיד חוששים עכשיו שיאלצו לזנוח אותו בסוף־הדרך. גם האופטימיים אינם נותנים לו אלא סיכוי של "פיפטי־פיפטי". הוא לא חושש מאויביו ונכון להתמודד נגד כל מועמד של הליכוד אפילו אם זה בנימין נתניהו, אם כמובן ישנה את דעתו ויצטרף למירוץ. "כדי לעמוד בראש הסוכנות צריך קודם כל להסתגל לחיים בארץ", אומר לוינסקי על נתניהו, "כיכוב בטלוויזיה האמריקנית אינו מבטיח כיכוב בראשות הסוכנות".

מה שהוא לא אומר זו העובדה שללבם של מנהיגי המגביות בארה"ב המחזיקים בידם את המפתח ללשכת היו"ר, עדיין מדברים יותר כוכבי טלוויזיה אמריקניים מאשר כוכבי הסוכנות הישראליים.

יורם רונן

רוטציה עם סגן צעיר וצמוד

יו"ר הנהלת הסוכנות נבחר בקונגרס הציוני המתכנס אחת לחמש שנים בירושלים. בקונגרס נציגים של מפלגות היושבות בכנסת – מערך, ליכוד, מפד"ל, מפ"ם וכו', ושל ארגונים יהודיים אמריקניים כגון התנועה הרפורמית, הקונסרבטיבית, ארגון "הדסה" וכו'.

במפלגת העבודה קשרו עיסקה עם הרפורמים והקונסרבטיבים בארה"ב שהתחייבו להצביע בעד לוינסקי וכן הבטיחו לו רוב. העיסקה הוכשלה בחבר־הנאמנים של הסוכנות היהודית (המונה 72 חברים שמחציתם הם נציגי המפלגות הציוניות ומחציתם נציגים מחו"ל, לא־ציוניים) שרק באישורו ניתן לבחור את יו"ר הסוכנות או אחד חברי הנהלתה.

אחרי שהיו"ר היוצא של חבר־הנאמנים, ג'רלד הופברגר, הכשיל את מועמדותו של לוינסקי, מנסה היו"ר החדש, מנדל קפלן מדרום־אפריקה, לפתור את המשבר. לעת עתה בלא הצלחה, בשל התנגדותם הנחרצת של הנציגים האמריקניים. הצעת הפשרה האחרונה שהעלה שמעון פרס – רוטציה! לוינסקי יכהן עם סגן צעיר וצמוד שיחליף אותו כעבור שנתיים...

רואה ואינו נראה

(המשך מעמוד 8)

להתפטר. אנחנו מסכימים להתייעל. אבל עד עכשיו אף אחד לא בא והציע לי איך לעשות את זה. המנכ"ל עצמו מינה ועדה שעמדה להגיש לו דו"ח הקובע שרק 70 איש מיותרים ברשות השידור. המנכ"ל קבע שמיותרים 600. הדו"חות נגנזו. אולי הם פשוט לא היו לטובת ההנהלה".

הרבה יש לו בלב, לדניאל פאר. הוא מודע לכך שהדימוי של אנשי הטלוויזיה בעיני הציבור נמוך. כן, הוא חושב שיש קשר בין זה לבין העובדה שהמערכת הפוליטית מציגה את אנשי התקשורת כמושחתים ובטלנים. "הפוליטיקאים שמשמיעים את הדברים האלה הם אמנם מיעוט קולני שבוזר היוהון של אחרים, אבל הם הצליחו להציג אותנו כעוכרי ישראל. בכל מדינה בעולם החופשי תקשורת ההמונים זוכה לגינוי מצד המימשל. תמיד סבורים שהיא אופוזיציונרית. אצלנו, גם כשהמערך היה בשלטון, גם כשהליכוד וגם כששניהם ביחד, היתה וישנה ביקורת על הטלוויזיה. ואם כולם מבקרים אותי, כנראה שאני בסדר".

ואולי הממשלה לא מעוניינת בטלוויזיה חזקה ועצמאית? אולי יש כאלה שלכן כלל אינם מעוניינים להבריא את הטלוויזיה?

"איזה הוכחה נוספת לזה צריך", עונה פאר, "מעבר לדבריו של ראש הממשלה שאמר שאפשר לחיות עם השכיתה הזאת, ושמצידו היא יכולה להימשך. אנחנו כנראה לא מספקים שרות חיוני כל עוד יש עתונות כתובה וגלי צה"ל ממשיכים לשדר".

פאר מודה שהוא מאוכזב מחבריו, אנשי התקשורת הכתובה. לא רק הוא. כל חבריו מהתקשורת האלקטרונית. "לא ציפינו לתשואות מצד העתונות הכתובה, אבל גם לא להתקפות בוטות כאלה כמו שהיו. אנחנו לא יכולים להכתיב לאף אחד מה לומר, אבל חבל שמקרב שורות חברינו לגילדה יש כאלה שלא מפרגנים".

אבל למרות הדימוי הנמוך והמשכורת הנמוכה ותנאי העבודה הקשים ותוסר הקולגיאליות של חברים למקצוע לא נראה פאר כמי שהיה מוכן לעשות איזושהי הסבה מקצועית. "אהיה שקרן אם אגיד לך שאני שונא את ההכרה הזו. או שמי שעובד בטלוויזיה עושה זאת מפני ש'זה מה שיש'. זה מה שאני אוהב. מאוד אוהב. וזה מה שאני יודע לעשות, ולא הייתי רוצה לשנות את זה. הייתי מוכן לעשות עוד 20 שנה בדיוק את מה שאני עושה עכשיו".

כי בצד כל ה"מינוסים" ישנם גם אותם "פלוסים" קטנים, כדברי פאר, מין טובות הנאה קטנות שלא מזיקות, לדעתו, לאף אחד. יחס אוהד ומכבד מאוד מצד נותני שרותים, כמו בתור לדואר, כשהפקיד קולט אותו ומאיץ בו לעבור לפני כולם, או כשהוא הולך לרופא והאחות אומרת: "תיכנס, מר פאר, אתה בטח ממהר". על הכביש, כשנהג אחר נותן לו לעבור לפניו, וכשהוא מגיע לבית מלון ופקיד הקבלה נותן לו חדר טוב יותר מאחרים.

בסוכות היה עם בני משפחתו באילת, חבש כובע רחב־שוליים שהסתיר את פניו והסיר את המשקפיים המזהים אותו. בתור למצפה הימי אמרה לו השופעת "אתה מהטלוויזיה, או מגיעה לך הנחה".

אפשר כנראה לסבול את זה. גם אם בכביש מצפצפים לו נהגים כדי שיחייך אליהם, גם אם בכל מקום מצביעים עליו באצבע, גם אם בבריכת השחייה מסתכלים לו על הבטן ובמסעדה בודקים איך הוא אוכל ומה.

אני שואלת את פאר מה יהיה כשכבר לא יכירו אותו ברחוב. כשכבר לא יצביעו עליו באצבע. כשהוא ירד מהמסך ויצא לנו מהסלון – ומהתודעה. "זה יהיה רק בעוד 20 שנה", הוא מזדרז לחשוב. ואחר־כך מוסיף: "זה כנראה יהיה קשה, אבל אולי עד שאגיע אמצא כבר איזה תחביב. אולי אתחיל לאסוף בולים".

סימה קדמון

ההומור הישראלי – היה בלתי מזוהה. כמו בעליה, "הישראלי הממוצע", שגם עקבותיו טרם נ[...]ות, מבטאים, אבסורד, פוליטיקה. בסופו של דבר, הכל נשאר אותו דבר. המינון משתנה, אולי האופנה. נכון לעכשיו ה"נונסנס" בבריחה, הסאטירה בתרדמה [...]ם יש לי איזה משהו מצחיק, אני מוכן לעשות בשבילו כל דיון"

צילומים: ראובן קסטרו

ארד טל: "כשנולדתי, האחות בינו אמ[...]"...

פרופ' אבנר זיו: "שניים נפגשים ברחוב. אחד שואל, 'תגיד, לא נפגשנו פעם?'..."

ג'ינג'י גולדנברג: "...אז החוקר שוא[...]ביקא או ביל הדר"..."

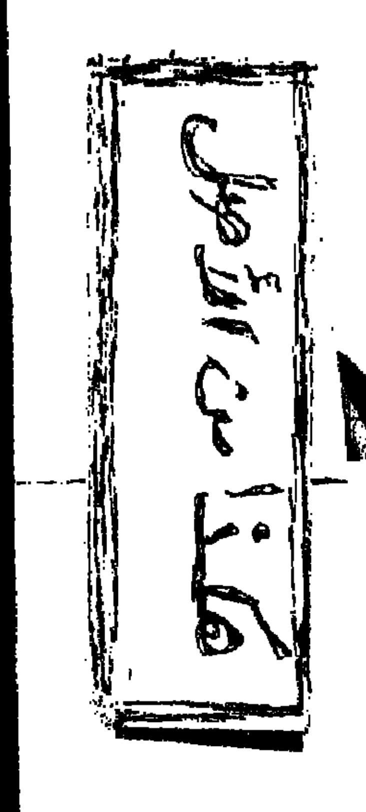
אבנר זיו: "פרסי ועיראקי נפגשים במדרגות. הפרסי אומר לעיראקי:..."

טוב, אז איפה היינו? אה, בארים. רותי! איפה רותי? אה, הנה את. תביאי לנו בבקשה עוד שתי בירות, ג'ין אנד טוניק אחד וסיגרים מרוקאים. מעניין איך הם מצליחים לשכנע את המרוקאים להצטופף ככה. כדאי לכם לנסות את השישליק הערבי, הוא מעולה. למה ערבי? כי לכלב קראו חסן. בקיצור, התחלתי לספר לכם: איש אחד נכנס לבאר ואומר למוזג: "תן לי וויסקי, תן לעצמך וויסקי ותן לכל מי שנמצא פה וויסקי". הבארמן לא שואל שאלות מוזג לאיש מוזג לעצמו ומוזג לכולם. הבנאדם שותה את הוויסקי שלו, קם ויוצא החוצה. המוזג רודף אחריו ואומר: "היי, מה עם הכסף"? אז האיש אומר "מצטער, אין לי גרוש". המוזג מתעצבן מרביץ לו מכות רצח וחוזר לבאר. למחרת האיש נכנס שוב ואומר: "תן לי וויסקי, תן לעצמך וויסקי ותן לכל מי שנמצא פה וויסקי". אז המוזג אומר, "אבל אני מקווה שמה שהיה אתמול לימד אותך לקח". האיש עונה: "בטח, אל תדאג". אז הבארמן מוזג לאיש, מוזג לעצמו ומוזג לכולם. האיש שותה את הוויסקי שלו, קם ויוצא. הבארמן רודף אחריו ואומר, "היי, מה עם הכסף"? אז האיש אומר "מצטער, אין לי גרוש". הבארמן מתרגז נורא ומרביץ לו מכות רצח, ממש מפוצץ אותו. למחרת נכנס האיש לבאר, כולו תחבושות, ואומר: "תן לי וויסקי ותן לכל מי שנמצא פה וויסקי". הבארמן אומר, "רגע, ומה איתי"? אז האיש אומר: "לך לא, אתה נהיה אלים כשאתה שותה".

מאיר: איפה הייתי? בשירותים? אתם יודעים שהפולנים המציאו את האסלה? כחיי. אחר כך באו האמריקנים והמציאו את החור באמצע. מה את צוחקת, תיכף תשפך לך כל הבירה. אתם יודעים שלחולי איידס מותר לאכול רק מאכלים נוזליים? למה? כי זה מה שנכנס מתחת לדלת. מה את אומרת איחס? את רוצה לשמוע בדיחה מגעילה באמת? לא? אז תשמעי. איש אחד נפל מקומה חמישים ובקומה העשירית הוא ניצל. איך הוא ניצל? נתפסה לו העין במסמר. מה את בוכה? אה? מאיר, החברה שלך כבסולית לגמרי. קח אותה הביתה ותעשה לה טוגי. מה זה טוגי? מה אתם לא מכירים את זה? פעם שלוש בחורות נתפסות על ידי שבט אינדיאני. ראש השבט עומד מולן ואומר לראשונה: "מה את רוצה, מוות או טוגי"? היא חושבה רגע ואומרת, "אני עוד צעירה, לא רוצה למות, עדיף טוגי". מייד מתנפל עליה כל השבט ואונס אותה. אחר כך ראש השבט אומר לשניה: "ומה איתך, מוות או טוגי"? אז היא אומרת: "אולי עדיף המוות, אבל בכל זאת, שיהיה טוגי". מייד כל השבט מתנפל עליה ואונס גם אותה. אחר כך הוא פונה לשלישית ואומר: "ומה את מעדיפה, מוות או טוגי"? והיא, פמיניסטית גאה, מסתכלת עליו בעיניים ואומרת: "מוות"! אז ראש השבט אומר, "בסדר, אבל קודם טוגי". רותי, תקחי שתי בירות ותשפכי אותן לשירותים, נמאס לי לתווך ביניכם. אוי, תיווך מזכיר לי סיפור אדיר. פעם רייגן בא לבקר את גורבאצ'וב בקרמלין. גורבאצ'וב מכניס אותו לחדר סגור, מושיב אותו ליד שלושה כפתורים ומתיישב מאחורי מכונית משוריינת. "תלחץ על הכפתור הראשון", הוא אומר לו. רייגן חושש קצת, אבל לוחץ. פתאום יוצאות מכל הפינות אלות ואגרופנים ומרביצים לו מכות רצח. ממול יושב גורבאצ'וב וצוחק ככו מטורף.

למות מצחוק

מאת יאיר לפיד

(המשך מהעמוד הקודם)

אחרי שזה נגמר הוא אומר לו "עכשיו תלחץ על השני". רייגן מפחד נורא, אבל לוחץ. שוב יוצאות אלות ואגרופנים ושוטים ומרביצים לו מכות איומות וגורבאצ'וב צוחק. אחר כך הוא אומר לו "תלחץ על הכפתור השלישי". רייגן לוחץ, נפתחת הדלת וגורבאצ'וב אומר לו "עכשיו אתה יכול לחזור לוושינגטון". רייגן חוזר, אחרי חודש הוא מזמין אליו את גורבאצ'וב לבית הלבן. כשהוא בא רייגן מכניס אותו לחדר סגור עם שלושה כפתורים, מתיישב מאחורי זכוכית משוריינת ואומר לו "תלחץ על הכפתור הראשון". גורבאצ'וב פוחד נורא, אבל לוחץ. כלום לא קורה, אבל רייגן מתפוצץ מצחוק. "עכשיו תלחץ על השני". גורבאצ'וב לוחץ. שוב, כלום לא קורה, אבל רייגן ממש מתגלגל. "עכשיו על השלישי". גורבאצ'וב לוחץ והדלת נפתחת. גורבאצ'וב שואל כתדהמה "מה, אני יכול לחזור למוסקווה", או רייגן צוחק שוב, "איזה מוסקווה? היי, לאן אתם הולכים? תגידו שלום לפחות. ראית אותם, כמו חרשים אלמים עוורים. את יודעת מה היה הצבע הכי אהוב על הלן קלרז קורדרוי. גם את הולכת? רותי, עוד בירה. אפשר לחשוב מה אמרתי.

שלמה ניצן:
"מה הכי הצחיק אותי באחרונה? הצורה שהערוץ השני שידר את בואה של אידה נודל"

בסוף, אחרי הכל, החומרים הבסיסיים של ההומור נשארים אותו דבר. ההומור האבסורדי, ההומור העדתי, ההומור המדובר, ההומור המוזיקלי, ההומור הכתוב, המצולם, המשוחק, הסאטירה הפוליטית, הבדיחה הגסה, הפליטון, כולם בנויים מסיפור בנאלי עם הפתעה בסוף, ורצוי שתהיה בזה גם טרגדיה של מישהו אחר. ההומור הישראלי, מבחינה זו, אינו שונה מההומור האנגלי, או האמריקאי, או הסיני. את התשובה הבסיסית לשאלה הבסיסית של כתבה זו, "מה מצחיק אותנו?", סיפק 'פשנל', אמרגן ומפיק של הומור מקומי מאז 1958: "אני עדיין לא יודע".

אי אפשר לקבוע את הפאראמטרים של ההומור הישראלי, בעיקר מפני שאי אפשר לקבוע מיהו "הישראלי". כשארז טל, אביה הרוחני של התוכנית "מה יש", הוציא אנשים לרחובות כדי להפגין למען החזרתה של התוכנית "סמי וסוסו" לטלוויזיה, היתה תחושה שעכשיו הבלגאן יתחיל. הוא לא התחיל. ארז טל: "אני חושב שזה עבד על פלח אוכלוסיה מוגדר מאוד. יש בארץ כל מיני סוגים של אנשים. יש אפילו כאלה שהולכים לשמוע את שרהל'ה שרון. ההומור מהסוג של 'מה יש' הוא הומור לאוכלוסיה די מצומצמת בעצם. אבל החלוקה הזו לא התחילה עכשיו. היום עושים סיפור גדול מהימים של 'לול', אבל גם אז לא כולם אהבו את זה. זה היה הומור ל'פריקים', לאמא שלי זה לא אמר הרבה. הם (אנשי 'לול') עברו במקביל לגשש. לכל אחד מהם היה הקהל שלו. זה אותו דבר גם היום".

ניסוי בהומור. מה קרה לארז טל כשמספרים לו בדיחה של אבנר דן, בדרן עם אוריינטציה מזרחית, אחד מלהיטי המועדונים ביפו? זה הלך ככה: פרסי ועיראקי נפגשים במדרגות. הפרסי אומר לעיראקי "א. אשתך בוגדת בך. ב. היא שכבה כבר עם כל השכונה. ג. גם אני השכבתי אותה. ד. מה דעתך על גימל"? או העיראקי עונה "א. אני יודע. ב. לא אכפת לי. ג. יש לה איידס. ד. מה דעתך על גימל"? ארז טל צוחק. עם הפרסי והעיראקי היו סתם שני שכנים, הבדיחה הזאת יכולה היתה להסתנן ל"מה יש". "עובדה היא", אומר טל, "שהדמות שלדעתי הכי הצליחה ב'מה יש' היתה זו של 'פזית' בגלגולה הראשון. ודווקא היא היתה הכי קרובה להומור הלגיטימי, היותר־מקובל, שיש בארץ. היא היתה לא מרגיזה, נחמדה, בלי גסויות, ואותה אהבו. אישית, העדפתי דווקא דמויות אנארכיסטיות יותר כמו הפרופסור מקס".

בסופו של דבר אין אנארכיה. האם אפשר לדמיין למשל, קטע סאטירי בטלוויזיה הישראלית, שבו מעלה מזכירתו האישית של בן גוריון זכרונות ואומרת "כאן ישבתי, ליד בן גוריון, והחזקתי לו את המלפפון. רגע, האם זה באמת היה מלפפון"? אבסורדי, נכון? ממש בטעם רע. אבל לפני כשלוש שנים שידרה הטלוויזיה הישראלית תוכנית סאטירה בריטית, שנקראה "החברים של דניס (תאצ'ר)", וכאחד הקטעים בתכנית עמדה מנהלת הבית הוותיקה ליד כורסאתו הישנה של צ'רצ'יל והעלתה זכרונות. "כאן הוא ישב", היא אמרה בהתרגשות, "ואני החזקתי לו את הסיגר. רגע, זה באמת היה הסיגר"? ושבועיים אחר כך אי אפשר היה לשבת בחברה בלי שמישהו ייזכר בזה וכולם יתגלגלו מצחוק. "אנחנו ארץ הנעלבים", אומר אפרים סידון, מכותבי "ניקוי ראש" ז"ל והיום סאטיריקן ב"מעריב", "העלבות זה הספורט הלאומי שלנו. הממסד הפוליטי נורא רגיש. אנשים שבחרו בתפקידים שמעצם טבעם נועדו להתקפה סאטירית, מגיבים בהתמרמרות עצומה כשצוחקים עליהם קצת. הם רוצים להיות חסינים".

הפתרון הוא שאין פתרון וגם סאטירה אין. לפחות לא בטלוויזיה. בארצות הקומוניסטיות, הקברטים הסאטיריים ממומנים בידי השלטונות. הם יודעים, שם, שעדיף בדיחות פוליטיות מהפגנות פוליטיות. בארץ יש צנזור חזק יותר מכל שלטון – התקציב. בכל שעות השידור הארוכות של הטלוויזיה הישראלית, יש בעצם רק כמה דקות סאטירה פעם בשבועיים – פינתו של שלמה ניצן. "לפעמים נדמה לי שכל תקציב הבידור של הטלוויזיה לא יכול היה לכסות פרק אחד בתוכנית של בני היל", אומר ניצן, "אם תחשוב על זה, התוכנית ('סיבה למסיבה') היא היצירה היחידה של הטלוויזיה בכל השבוע. ראיונות, חדשות, תוכניות קנויות ואמנים שבאים עם הופעות מוכנות, כל זה אינו יצירה. העובדה שאין תקציב ליותר יצירה מוכיחה את מה שידוע כבר: שאין עדיין הבנה בארץ לגבי כוחה האמיתי של הטלוויזיה". העובדה שהוא הסאטיריקן היחיד העובד בטלוויזיה במשרה קבועה, נותנת לניצן כוח עצום. הצופים הקבועים שלו, כמיליון נפש, אולי לא מסכימים איתו, אולי לא מזדהים עם דיעותיו, אבל הם צוחקים בכל "נר", כמו שעון.

ארז טל:
"'פזית' מ'מה יש' היתה הכי קרובה להומור לגיטימי. לא מרגיזה, נחמדה, בלי גסויות"

"הטלוויזיה היא כוח מפחיד", הוא אומר, "כל הופעה היא כמו פרמיירה". חובבנות במקרה הרע מרגיזה אותו ובמקרה הטוב מצחיקה אותו. "מה הדבר שהכי הצחיק אותי בזמן האחרון (מוצ"ש 17.10)? הצורה שבה הערוץ השני העביר את בואה של אידה נודל. הייתי על הרצפה. לא יכולתי להפסיק לחשוב על זה שאיזה מול שג'ין מונדה כדיוק הצטלמה או, והיא לא יכולה היתה לראות את השידור. הסוף היה הכי מצחיק. העצרת הזאת. ניסיתי לצלצל לחברים שלי מ'דבר אחר', אבל כל הקווים היו תפוסים כי כולם צלצלו לכולם כדי לספר כמה זה מצחיק".

יכול להיות שהחלוקה לז'אנרים – סוגים של הומור – היא מטעה, מזוייפת. אולי, בעצם, כולם עושים הכל. הקומיקאי האמריקני סטן לורל, (מ'לורל והארדי'), אמר פעם: "חבר שלי שאל אותי פעם מהי קומדיה. נשארתי בלי מלים. מהי קומדיה? אין לי מושג. מישהו יודע? האם מישהו יכול להגדיר את זה? כל מה שאני יודע הוא שלמדתי איך לגרום לאנשים לצחוק, וזה הכל. אתה צריך ללמוד ממה צוחקים הצופים ואז להמשיך לפי זה".

ארז טל, וראציה מקומית על אותו משפט: "אין לי מושג מאיפה בא ההומור שלי. אולי כשנולדתי, והאחות בבית החולים ביפו אמרה לי משהו. בכל אופן לא ישבתי בחדר חשוך ומצאתי איזו נוסחת קסמים להצחקה. אין לי מושג למה זה מצחיק".

מי שבכל זאת חושב שחל איזה שינוי סיגנוני בהומור הישראלי, הוא פרופ' אבנר זיו, חוקר הומור מאוניברסיטת תל אביב: "אני חושב שבהחלט יש שינוי לטובה בארץ. הגיעו סגנונות חדשים. הדבר הבולט ביותר הוא הופעת ה'נונסנס'. דוגמה? פעם שני אנשים נפגשים ברחוב. הראשון שואל את השני 'תגיד, לא נפגשנו פעם בלונדון'? אז השני עונה, 'לא. אני אף פעם לא הייתי בלונדון'. אז הראשון אומר 'אה, אז כנראה שמדובר בשני אנשים אחרים'. הומור מהסוג הזה", אומר פרופ' זיו, "אפשר למצוא ב'מה יש', או אצל סנדרסון, או בהצגה כמו 'כולם היו בני חוץ מנעמי'. אנחנו כנראה כבר בשלים להומור אבסורדי. אולי בגלל שאנחנו חיים באופן אבסורדי".

שייקה לוי, מ"הגשש החיוור" טוען, בניגוד לזיו, שההומור האבסורדי הוא לא כהכרח תוצר של השנים האחרונות: "תקח למשל את המערכון שלנו על טבריה – זה בהחלט הומור אבסורדי. יושבים שלושה אנשים ומדברים, ברצינות גמורה, על זה שצריך להעביר את טבריה מתחת למים. זה לא אבסורד"? עם "הגשש", כמובן, קשה להתווכח. בימים אלה הם חוגגים 25 שנה להקמת הלהקה, והם עדיין ממלאים אולמות. אם יש צר חיובי לכשלונה המוחלט של הטלוויזיה בתחום ההומור, הרי שהוא מתבטא בכך שמופעי בידור בימתיים ממלאים אולמות וקופות.

לורל הרדי:
"מהי קומדיה? אין לי מושג. האם מישהו יכול להגדיר את זה? צריך ללמוד ממה צוחקים"

דודו טופז דיבר באחרונה על הרווחים שלו משתי ההופעות האחרונות. הסכומים שבהם נקב הסתובבו סביב המיליון דולר ברוטו. הרבה כסף. גם הבדרנים הפחות־מפורסמים מתפרנסים לא רע. ג'ינג'י גולדברג, בן 30, בחור קטן, כספיתי, מאור ג'ינג'י וגם מאור גולדברג: "אין לי שום טענות כלפי ההומור. אני חי ממנו ממש יופי. כולנו חיים מזה טוב, בגלל זה אנחנו שותקים מול התעלמותה של הטלוויזיה". גולדברג, שחזר השבוע מהופעות בקנדה ובארה"ב, המום עדיין מן החופש שיש שם לאמנים מסוגו. "הכל כל כך פתוח שם. מותר להגיד הכל, אין שום סוג של צנזורה. יש מקום לכולם. פה זה אחרת. ב'קאמרי' מותר לבחורה להתפשט. שם זה אמנות, זה מותר. בבידור אסור אפילו להגיד 'הזדיינו', אפשר לפעמים להגיד 'שכבו', אבל בשקט, כי זה גס. אין מקום לשינוי. כשכבר עושים איזה ערב, הולכים על הדברים הישנים. עם כל הכבוד, כמה פעמים אפשר להביא את שושנה דמארי עד שכבר עשו ערב של אמ"י, או במקום לתת לבדרנים להתבטא הם החליטו שיש להם 'גימיק' נהדר: הזמרים יציגו אחד את השני.

ג'ינג'י גולדברג:
"פעם כולם באמריקה רצו להיות זמרי רוקנרול. היום הם רוצים להיות קומיקאים"

"בארה"ב כל צעיר שני רוצה להיות בדרן. פעם הם רצו להיות זמרי רוקנ'רול, היום הם רוצים להיות קומיקאים. בארץ עוד לא מבינים את הכוח שיש להומור. איך אני מגדיר הומור? לא יודע. אולי ככה: פעם נשדד בנק באנגליה. אחרי כמה ימים השוטרים מצאו עד ראיה ושאלו אותו מה קרה. הוא סיפר להם שהוא ראה פיל שובר את הקיר, לוקח את הכספת עם הרוק ויוצא. אז החוקר שואל: 'פיל אפריקאי או פיל הודי'? העד לא מבין, 'מה ההבדל'? החוקר מסביר: 'לפיל אפריקאי יש אוזניים גדולות ועיניים קטנות ואצל פיל הודי זה אחרת'. 'אני לא יודע', העד מתנצל, 'הוא לבש כובע גרב'". ג'ינג'י צוחק קצת, "עכשיו אתה מבין מה זה ההומור? לאז או לזה התכוונתי". במלים אחרות, אין שום חוקיות. גם לא אידאולוגיה. "הגשש" וספי ריבלין לא שינו את תוצאות הבחירות, הם רק נתנו קצת בידור חינם ואחר כך החיים נמשכים.

"הסאטיריקן", אומר אפרים סידון בלי טיפת צער, "הוא רק ליצן החצר. בסופו של דבר, אם יש לי איזה משפט מצחיק אני מוכן בשבילו לעוות כל רעיון". ■

עסקים ב"טקסידו"

קומבינציה של מזנון חופשי ומנות עיקריות בהגשה – גם יוקרתי, גם כשר, גם נוף מרהיב – וכל אלה במחיר קבוע של 30 שקל, כולל מע"מ. איפה? בבית מרכז הטקסטיל (רחוב קיפמן 2, מול גן צ'רלס קלור.

באים בצהריים. לוקחים מעלית. עולים לקומה הרביעית. פונים דרומה ונכנסים למסעדת העסקים ששמה "טקסידו". מלצרים בחליפות. שולחנות מכוסים במפות מעומלנות. כלים נאים. אווירה מכובדת, אבל לגמרי לא כבדה. פוגשים הרבה "מי־ומי", עם תיקי ג'יימס־בונד ובלעדיהם. פוגשים כמה וכמה אפיקורסים נודעים המסבים לארוחת־עסקים עם חובשי כיפות. לפעמים אפשר לראות את המשגיח מציץ מהמטבח. מי שחושש משמץ טריפה – המראה הזה מרגיע אותו. מי שמתווה מדברים אחרים – מראותיה האקזוטיים של יפו, הנשקפים מחלון המסעדה, יזרימו רוגע ועונג בעורקיו. ומי שקיבתו מתוחה מרעב – שולחן התקרובת הארוך הוא התשובה המיידית.

פטריות וסלט וולדורף – חלק ממיגוון המנות הראשונות ב"טקסידו"

חלק מהתצוגה על השולחן הזה מתחלף מדי יום ביומו. השאר קבוע. ביום ביקורנו מצאנו שם ששה מיני סלטים שונים, חצילים ברוטב ביצים, שלושה סוגים של דגים מעושנים, דג מלוח ודג כבוש, פטריות, ארטישוק והרשימה לא תמה. היו שם שתי קערות חמות. באחת מרק בשר, בשנייה – מרק עדשים. הלאה משם מצאנו בשרים קרים, מוסקה ממולאה קציץ בשר עגל, "אצבעות" בשר הרוח עטופות בבצק מחורדל וסופלה עשוי ביצים וירקות.

היה חכם ואל תתנפל. גם אם תטעם רק רבע מן ההיצע שעל השולחן המוארך הזה – העמסת על קיבתך מטען נכבד. וזו רק הפתיחה. כי לאחר שחיסלת את המנות הראשונות והאמצעיות, לאחר שהתענגת על הלחמניות הקטנות הקלועות ועל שאר מיני הלחם שבסלסלה – לאחר כל אלה, מגיע המלצר ושואל מה ידצה ארוני כמנה עיקרית. ואלה הצעותיו: סטייק אנטריקוט, דג סול או בורי, כיף סטרוגנוף, כבד עגל על הגריל, חזה הודו או עוף על הגריל. אפשר גם מיקס־גריל. מנה עיקרית אחת מכל אלה כלולה בעיסקת הצהריים. אם תואיל להוסיף על מחיר העיסקה הנזכרת 21 שקל תוכל להזמין כמנה עיקרית אומצת טלה, אומצת ורד־הצלע, צלי עגל, צלעות טלה, דג לוקוס.

את מבחר המנות האחרונות מביאים אל שולחנך על גבי קרונית. המון עוגות, טפיחות, מוסים וכיוצא באלה. ויש גם מבחר מפרי העונה. שלח אצבעך והצבע על המנה הנחשקת. כוס היין שקיבלת במהלך הארוחה וכן הקפה/ תה שתקבל בסיום כלולים בעיסקת 30 השקל. המע"מ כלול. רק אל תשכח את המלצרים המשתדלים.

עכשיו אתם שואלים: הכל טוב ויפה, אבל מה בנוגע לטיב, לרמה? התשובה היא: אין שם סנסציות גסטרונומיות. לעומת זאת, לא טעמנו פריט אחד הראוי לעיקום הפה. מצרכי היסוד מהם מורכבות המנות הם מאיכות טובה. לא תוסכים. אין תחליפים זולים שמסתירים אותם בצבעי הסוואה. המיגוון הוא כל כך רחב, שכל אחד יכול למצוא שם את הדברים החביבים עליו ולבנות לעצמו ארוחה מעניינת, כשהמדובר, כמובן בארוחת צהריים עיסקית.

"טאבון" בנמל יפו

בנמל יפו. סירות ויאכטות מתנדנדות במעגן. מנופי ענק שקפאו ואינם נעים יותר. מחסנים גמלוניים מתקופת המנדאט. לאורך הרציפים ובין המחסנים – מסעדות. מהן ותיקות, מהן חדשות יותר. מהן שאינן שוות את הכסף שאתה משאיר בהן, מהן שאתה קם משולחנן שבע רצון, עם החלטה לחזור בהזדמנות ראשונה. בחורף, בימי שמש, יושבים על הרציף, בחוץ. כשמזג האוויר קודר והרוחות סוערות וצוננות, יושבים בפנים ומשקיפים על נופי נמלה של יפו דרך החלונות המוזוגגים.

לאחרונה עשינו את זה במסעדה שנקראת "טאבון". טאבון – אותו תנור ערבי עשוי חימר, היה שם פעם. אבל הוא לא עמד בקצב ההזמנות. החליפו אותו בתנור גדול ומודרני יותר.

מקום רחב ידיים ה"טאבון". פתוח שבעה ימים בשבוע. בשתיים בלילה המטבח עוד מקבל הזמנות. המנהלת היא נבי, שהיתה פעם ב"טיילת". חוץ מזה, היא בעלת תואר ראשון בלימודי עבודה ומדעי המדינה מאוניברסיטת תל אביב. יש עוד מנהלת אחת, קוראים לה סל. בוגרת המדרשה לאמנות ברמת־השרון. אז עם הצד האקדמאי אתם מסודרים שם. מה עם הצד הגסטרונומי? התשובה היא גבר תימני, בן ראשון־לציון. קוראים לו אלי. הוא ה"שף", וגם הוא לשעבר מ"הטיילת".

תוכלו להזמין שם דגים מגרלים וסוגים שונים. פרי ים זה ואחר, כמו בהרבה מסעדות דגים אחרות. נתרכז, איפוא, במה שאינך משיג בכל מסעדת דגים. למשל – לאבנה מעורבת כאיקרה. פעם ראשונה שאנחנו פוגשים "קומבינציה" שכזו. בהחלט לא רע. או: הסילונים עטופים בטאמפורה. אותו בצק טאמפורה (מהמטבח היפני, אם אנחנו לא טועים), מחליף במקרה זה את שיטת הטיגון בבירה. הוא שומר על הסילון מפני מגע ישיר עם השמן וספיגתו. התוצאה טעימה ומעודנת. מן הדברים הלא־שיגרתיים תוכלו לקבל ב"טאבון" גם סול ממולא בגבינה ומצופה בפרורי לחם, צלופחים מעושנים, הסילונים נוסח פרובאנס, המוגשים על גבי מצע של אורז. מי שמתרגל לשמור על דיאטה ותזונה מאוזנת יכול להזמין במסעדה זו דגים עשויים על גריל, ללא טיפת שומן. מי שחי עם הקלוריות בשלום יוכל להזמין, כמונו, פורל מטוגן, ספוג כדבעי ברוטב חמאה, שום ויין. מוצלח מאוד.

מן המנות האחרונות של ה"שף" אלי נהנינו מאוד משני "מוסים": מוס שוקולד ומוס בננה. הסוד, לפחות של מוס השוקולד, הוא המצרכים הנכונים (שוקולד מריר, ביצים, שמנת, בראנדי וכו') ומשך ההקצפה הנכון. אם מגזימים בהקצפה – עלולים לקבל "חמאת שוקולד" ולא "מוס". אם מפסיקים כמה שניות לפני המועד הנכון – עלולים לקבל מין פורינג מימי. מישהו סיפר לנו כי בזמן שאלי, ה"שף" של המסעדה, מכין את מוס השוקולד, אסור להקים רעש במטבח ואסור לגשת אליו ולהטרידו שמא לא ידייק במידת ההקצפה. במוס השוקולד שאנחנו אכלנו הוא דייק, ככל הנראה, אל חוט השערה...

כאמור, נהנינו גם ממוס הבננה, שאינו כל כך מוס ובכל זאת טעים. מנה זו מבוססת על בננה מרוסקת עם שמנת, ליקר, ביצים וולטין. מגישים אותה על גבי מצע של של ביסקויטים רוויים.

המחירים: איקרה בלאבנה – 7 שקל. צלופח מעושן – 15 שקל. חסילונים בטאמפורה – 14 שקל. סול ממולא בגבינה – 15 שקל. דג פורל – 22 שקל. מוס – 5 שקל.

מאויל

שאגאל בתולי

חגיגה מקורית בהחלט לכבוד יום הולדתו ה־100, בשבוע הבא במוזיאון תל־אביב. חשיפה ראשונה, מיוחדת ונדירה, של אוסף מרכוס דינר, מהגדולים בעולם. בעיקר ציורי גואש ומים מהשנים הראשונות בפאריס. מיקבץ ספונטאני של חוויות ויטבסק. ניצוץ ראשוני ונקודת מוצא בקריירה של גאון.

מאת צבי לביא

התמונות מאוסף מרכוס דינר – למעלה מימין: מתווה לדיוקן עצמי עם שבע אצבעות (1911, עפרונות צבעוניים וגואש), ואידה שאגאל ליד החלון (1926, צבע מים). למטה מימין: חנות הכפר (1911, גואש) ומנהג לילי (1910, גואש).

לפני כ־30 שנה נתקל הארכיטקט מרכוס דינר בציור שמן גדול ומרשים של מרק שאגאל בגלריה אירופית. הציור, "גזע ישי" שנעשה ב־1960, הוא מעין אילן יוחסין שאגאלי שצומח מתוך כנסיית נוטרדאם ולמרגלותיה משפחת האמן. הארכיטקט היהודי, אזרח שוויץ, החליט לקנות. נפתח משא ומתן על המחיר. בעל הגלריה אמר שעליו לקבל את אישורו של שאגאל לעיסקה. האמן ביקש להכיר את מרכוס דינר והזמינו אל ביתו שבסנט־פול דה־ואנס שבדרום צרפת. מהפגישה הזאת צמחו שני דברים: ידידות עמוקה עם שאגאל שנקטעה רק עם פטירתו לפני כשנתיים וחצי, ואוסף נדיר ומיוחד במינו של יצירות שאגאל שנרכש בעבורת נמלים בעיקר מאספנים.

חמישים וחמש תמונות באוסף הפרטי, נכון לעכשיו. אחד הגדולים של יצירות שאגאל, אם לא הגדול מכולם. מרכוס דינר – לא מסוג האספנים הרוכשים תמונות מפורסמות של אמנים נודעים כעניין של אופנה ויוקרה או למטרות השקעה וביזנס – חיפש ומצא את אותן יצירות הנוגעות בשורש נשמתו של שאגאל, עם הניצוץ הבתולי של הגאון. על כן לא נמצאות שם אלא קומץ מתמונות השמן הנודעות שמפארות מוזיאונים וספרי רפרודוקציות. יש לעומת זה מגוון עשיר ומשמעותי של ציורי מים וגואש ורישומים בדיו ובעיפרון, הכל על נייר שבחלקו הצהיב עם השנים ונאלץ לעבור שיפוצים.

זהו פן פחות חשוף ופחות שחוק של שאגאל. הוא מזמן הנאה מיוחדת למעוניינים להעמיק את ההיכרות עמו, לדעת ולהבין את מקורות ההשראה ליצירתו. כמחצית האוסף הן תמונות הגואש אותן צייר בשלוש שנותיו הראשונות בפאריס, עד מלחמת העולם הראשונה, שאחריהן חזר לרוסיה. הציור בגואש על נייר מאפשר ביטוי מהיר, מיידי, ישיר ואינטימי יותר מציור בשמן על בד. שיטה יעילה לאמן שרצה לשמר את זכרונותיו וחוויותיו מויטבסק. טביעת אצבעות שכולה ספונטניות ואמת ראשונית, לפני שאוצר החוויות הפך אחר־כך מוטיב חוזר, תרגום שכלתני מעובד, ביצירותיו הגדולות.

אוסף דינר ממוקם על הצומת הזה, ויטבסק־פאריס, ששאגאל התקע בו ומעולם כמעט לא פנה לכאן או לכאן אלא נשאר מרחף בין שני העולמות. מכאן צמחו תמונות העיירה עם הזוגות המעופפים, הכנר על הגג, הסתיין עם הראש הנופל שבציורים מאוחרים יתהפך לגמרי, הדיוקן העצמי עם שבע האצבעות. תמונות ומתווים כנקודת מוצא לעוקבים אחר התפתחות הריתמים השאגאליים.

האוצר הזה מקשט ורך את קירות חווילתו של מרכוס דינר בבאזל. בית שהוא גם מוזיאון. למעט מקרים ספורים בהם השאיל יצירה כלשהי לתערוכה – כמו זו הענקית הרטרוספקטיבית שהוצגה בבירות אירופה סמוך לפטירת האמן – מעולם לא יצא האוסף בשלמותו מן הבית. לא כלב קל הסכים בעל הבית להפשיט את קירותיו הפרטיים עירומים, ולהעביר את האוסף לתצוגה במוזיאון תל־אביב והאוצרת: עדנה מושנזון. הוא עשה זאת בזכות "הקשר השוויצרי" עם מרק שפס, מנהל המוזיאון ובן ארצו. לא לפני שבא במיוחד להבטיח לאוסף תנאי מגורים שוויצריים באכסניה התל־אביבית. חשיפתו הציבורית הראשונה בשבוע הבא, לכבוד יום הולדתו ה־100 של שאגאל – חגיגה מקורית בהחלט. ■

שיפודים

משהו:

סלי הניירות מלאים בתעודות, טפסים, אישורים וחוזים שאין להם תחליף.

עצה לחורף:

בצאתכם לטיול הקפידו לקחת מטרייה, אחרת ירד גשם.

חגיגות הארבעים

לפני שנה חגגנו עשרים שנות כיבוש, השנה אנחנו חוגגים ארבעים שנות כיבוש, שגעון איך שהזמן רץ.

נו, ומה נפסיק השנה?

חושב אנוכי, זאת אומרת – זו בכל אופן דעתי כזה, שהגיע הזמן להתחיל לבנות מטרו בתל־אביב.

אחרי שהפסקנו את התחנה המרכזית באמצע, ואחרי שהפסקנו את תעלת הימים באמצע, ואחרי שהפסקנו את מלחמת לבנון באמצע, ואחרי שהפסקנו את הלביא באמצע, לא נשאר לנו יותר מה להפסיק. כן, ככה פתאום נשארנו בלי שום דבר להפסיק.

צריך בדחיפות להתחיל לבנות משהו. ולמה לא מערכת רכבת תחתית בתל־אביב? אפשר גם רכבת לאילת, עיר תנ"ך בירושלים, אי מלאכותי מול נהריה. אני לא אומר שאלה רעיונות רעים, אבל רכבת תחתית בתל־אביב נראה לי עניין יותר דחוף.

הנני רואה חזון מול עיני רוחי. כשהמנהרות חפורות עד לחצי אורכן, יהיה לנו שוב מה להפסיק.

רק לזוז, בבקשה, כי אם לא נתחיל לעבוד היום, לא יהיה לנו מה לסגור מחר.

האמא היהודיה הסופית

יהודי שאיננו דוקטור, זו תאונה. לא חשוב מאיזו ארץ הגיעו הוריו, ובאיזה מעמד הם, הבן שלהם יהיה דוקטור, ואם הוא לא הצליח, זאת אומרת שהתרחשה תקלה חמורה, והפנצ'ר יתוקן בדור הבא. על כך אחראית האם היהודיה, ואת זה כולנו יודעים.

כרס יש בעייה עם האם היהודיה. היא אומרת לבן שלה: תהייה דוקטור! ואז, כשהוא לומר, היא רצה אל חדרו וזועקת: "מה איתך, מה אתה עושה? אתה הורס לך את העיניים".

שמעתם פעם על המסר הכפול? כולנו גדלנו ככה, ואחר כך מתפלאים עלינו שכאשר התבגרנו בראנו לראשונה בתולדות המין האנושי את המדינה המשדרת באופן קבוע מסר כפול. לכל העולם ובעיקר לעצמה.

פינת השלולית

יום אחד הגיעה הנסיכה, לאחר התלבטויות רבות, לשלולית. אזרה את כל אומץ ליבה, ואמרה לצפרדע: באתי אליך, אפשר להיכנס?

"בבקשה", אמר הצפרדע, "רק רגע, אני מפנה לך עלה שתוכלי לשבת עליו. סליחה על הבלאגן. מה תשתי? קפה בוץ? לשים מוסיקה? המערכת שלי קצת מקרקרת, לא נורא".

והוא קיפץ בלי הרף לכאן ולשם, ולא הבין שאם לא ישב בשקט, לעולם לא יהיה לו נסיך.

חולצות

בעוד אידה נודל באה לארץ כדי להביא לתושביה מעט משדרי טלוויזיה, ובעוד עב"מ מבקר בחיפה וביצים יורדות מן השמיים בגליל, והשיטפונים נשטפים לים באילת, שלא להזכיר תופעות טבעיות כגון רצח יהודים בידי מיעוטים חביבים, אין לכותב מדור זה שום דבר יותר טוב לעשות מאשר לשבת ולהגות לו חולצות. אני מתפלא עליו, ומביא כאן את חולצותיו רק בגלל שיש לי יחס רך מדי כלפיו:

מאיר עוזיאל

גליון 249, נובמבר 1987 • המחיר: 7.50 ש' כולל מע"מ (באילת: 6.50 ש') – כולל "אחה" וציופר"

כולל "אחה" ו"ציופר"

פורטוגל: יהדות נסתרת

יופי: קולאגן לסילוק קמטים

דיוקן: פרופ' רות גביזון

ספר: המאבק נגד הסרטן

ראיון: דורי בן־זאב

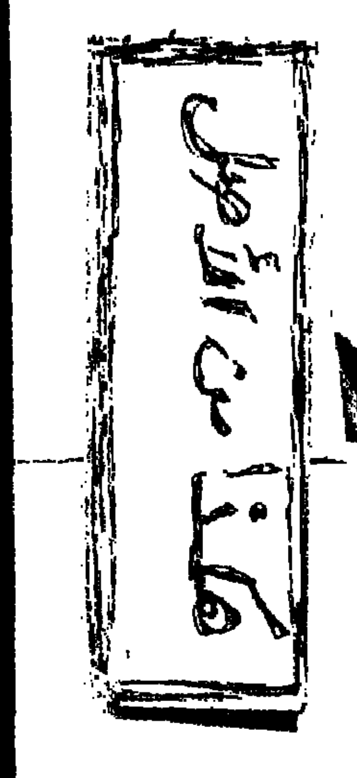
אופנה: חורף של משבצות

בישול: אוכל בריא

גינון: גדר חיה וירוקה

עיצוב: הקו הגיאומטרי

מופיע ביום ב' מופיע ביום ב' מופיע ביום ב'

המסכינים

(המשך מעמוד 19)

תוך כדי דיבור על אמא שלו, יובל אומר משפט כמו: "פתאום חשוב לי נורא שאבא ידע כמה אני אוהב אותו". אחר כך הוא מעביר תמונות של שניהם יחד: "פעם אחת הוא לקח אותי ל'בית לסין', לראות את הסרט 'אוקטובר' של אייזנשטיין. הוא היה בולשביק בנערותו והסרט הזה בשבילו היה זיכרון אחד ארוך. הצביע על המסך ואמר: 'אנחנו באמת עמדנו בצד הזה של הכיכר ולנין עמד בצד השני'".

אמנון מסקין, בן 53, במאי בתיאטרון חיפה, מעריך את עצמו הרבה יותר כנוע והרבה פחות ביקורתי מיובל. אמנון זוכר את עצמו מתעורר באמצע הלילה לצלילים של השירים הרוסיים והריח הרחוס של האלכוהול. פעם אחת סימה טילטלה אותו באמצע הלילה, כדי שיראה את אלתרמן מקיא בשיכרות. היא חשבה שזה טוב שהילד יראה. לא פעם, כשנשברה כוס או צלחת במטבח, היתה פתאום צורחת על הילד שהיה בסביבה שלה: "זה בגללך". את יובל שלחה עם אלתרמן לקנות ספרי קריאה. יובל היה מקפיד, בנוכחות אלתרמן, לבחור ספרים ברמה של דנטה. אלתרמן היה שולף מהמרפים שני בלשים, רוחף לו ליד ואומר "תיקח, תיקח, שיהיה זבל אחד טרי".

ליד הספונטניות שלה היא שמרה גם על טונים בורגניים. הבורגניות שלה הסתכמה בזה שהכריחה אותם ללמוד פסנתר, למרות שאמנון התחנן לקנות במאה לירות של הבר־מצווה אופני "ראלי ספורט". אמנון: "אבא היה נסיך בארץ, מלך. אתה נדבק מהסביבה שמסתכלת, ולוקח לך הרבה זמן לראות שלידו עומדת אשה שהיא דמות בפני עצמה. משהו מאוד יוצא דופן. לקח זמן עד שהבנתי שכל האנשים באו אליה. היה בה משהו מרתק, מאוד סקסי".

הסקס אפיל של סימה מסקין התבטא גם באופי. הייצריות היתה גם במחשבות גם במילים. בלכסיקון שלה לא היו משפטים של התלבטות. היא אהבה או שנאה. היא אהבה את גולדה מאיר ואת בן גוריון, ולידם שנאה את האחרים. ככה לגבי ספרים, תמונות, אנשים. את נועה אשכול, למשל, אהבה מאוד. כשנועה באה, סימה לא נתנה לאף אשה אחרת להיכנס לחדר.

נועה אשכול, טיפוס אינטלקטואלי, בעלת עוצמה, לא ניהלה דיאלוגים חלקים עם סימה. אנשים זוכרים ניצוצות בפגישה ביניהן. יובל זוכר אותן יושבות, שותות קוניאק, ונועה אומרת: "שתינו מפלצות. קל לאהוב אותנו ובלתי נסבל לחיות איתנו". אחרי שמסקין מת וכולם התכנסו בבית, נועה שלפה בכיוון של סימה משהו כמו: "כולם בחדר הזה אהבו את מסקין, לא אותך. אותו היה תענוג לאהוב, אותך – עבודה קשה".

חברות טובות אחרות היו רות צרפתי, ואטשי הורביץ, אשתו של יעקב הורביץ. הפסלת רות צרפתי זוכרת את החשניות של הגברת, את ההליכה המאוד חופשית, היחפה, המתנפנפת. את התכשיטים הכבדים, ההדפסים היפהפיים על השמלות, השקשוק של הצמידים. צרפתי אומרת שסימה היתה מהאנשים שגילגלו מונולוגים ארוכים לפני קהל מתחלף. רות צרפתי היתה, כדרך כלל, אחת מהקהל. היא זוכרת לסימה חיוך מתוק ולידו ניצוץ מכשפי. היתה מסוגלת בשנייה לפתוח את הוויטרינה שלה, לשלוף תכשיט יקר שעיצבה ולתת אותו מתנה. סתם, כי התחשק לה באותו רגע. ורגע אחרי, אם רוצים לקנות ממנה תכשיט, היתה מסרבת למכור. לא התחשק לה. החברות שלה, כולן, מחזיקות עד היום במגרה תכשיטי כסף יפהפיים משובצים איזומרגדים וקורלים. כשגולדה היתה יוצאת לביקורים בעולם, התכשיטים של מסקין היו המתנות שלקחה איתה במזוודה.

יובל מסקין כתב באחרונה, יחד עם אשתו חסידה, ספר ילדים בשם "החיות של יובלי" (הוצאת מסדה). רות צרפתי איירה, והניצוץ המכשפי שוורס מהפנים של סימה, מתאים למלים שאומר יובלי הקטן: "בערב פורים יצאו אבא ואמא לבלות. .. רציתי להשאיר את הדלת פתוחה אבל אמא אמרה 'בשום פנים', ולמיטה תיכף ומייד', טרקה את הדלת ויצאה לבלות". יובל מסקין, בספר שכתב, מתכרבל, מתכסה בשמיכת צמר חמה, ומחזיר לעצמו, אחרי עשרים שנה, ילדות אבודה, חלומית, עטופה חיות דימיוניות, רכות, ומחבקות.

את מיקי, ילד בן שנתיים וחצי, הבן של יובל וחסידה, מחבקים ומנשקים כמה שהוא רוצה. וגם קוראים לו כל היום סיפורים ולוקחים לקורס שחייה פרטי ולעוד חוגים אחרים. על דלת הכניסה הדביק יובל מסקין פתק גדול: מיקי צודק.

אהרון מסקין נפטר ב־1974. הרבה אנשים עברו על פני ארונו ב"הבימה". סימה מסקין נפטרה חצי שנה אחריו. יובל, שהיה זה שגר איתה בבית, זוכר אחרית־דבר עגומה. השתייה שלה התחילה בבוקר. שתייה מרוכזת, כבדה, חסרת מוצא, לא נעימה. את הדלת היתה פותחת לאנשים כשהיא מוזנחת, מריפה ריח כבד של אלכוהול. הקוניאק גרר דיכאון, מצבי רוח, הסתגרויות והתפרצויות.

הדודות הפולניות התלחשו, לא העיזו להגיד לה שום דבר בפנים. גם החברות לא. אידה, האחות הגדולה, פתחה בוקר אחד את דלת החדר, עמדה מולה ואמרה: סימה, כולם ברחוב יודעים, גם הסנדלר. קומי תעשי משהו. סימה נירשמה לטיפול גמילה. באותו שבוע גילו אצלה מחלה ממארת. אידה ואמנון היו ליד מיטתה כשהחליטו לנתח. אידה מדברת על הרגע שגילחו לה את הצמה השחורה העבה ונתנו לה את השיער הקלוע. זה היה רגע הפרידה בין האחיות. אחר כך – חוסר הכרה ואינפוזיות במשך ימים ארוכים. אידה אומרת שלפעמים היא מוצאת את עצמה מדברת עם אחותה הקטנה בקול רם. סימה השאירה אצל אידה משבצת חסרה. השתייה, חושבת אידה, איפיינה איזה חוסר סיפוק בסיסי. יובל נשם עמוק כשהכל נגמר.

שושנה שרעבי, העוזרת שטיפלה בסימה חמישים שנה, קוננה ליד הקבר. הדודות הפולניות סיננו בין השיניים שאי אפשר להבין שום דבר מה כתוב מהקבר המודרני הזה שעיצבה רות צרפתי. אחרי שנגמר הכל יובל סידר את הבית, זרק בקבוק קוניאק שהיא החביאה בין הסדינים. השאיר, בארון מטבח, סט פורצלן דק עם ציורי דיקנס עליו כתוב באותיות אנגליות מסולסלות: "האדון והגברת לוקחים תה".

סימה בתמונת שמן והאחות אידה: "כולם ברחוב יודעים, גם הסנדלר".

בילי מוסקונה־לרמן

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 6־12 בנובמבר

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אתם מתקשים עכשיו להשיג את רצונותיכם ועלולים להיווצר מתחים מסויימים עם קרוב משפחה. נסו לא להתרגש מכל דבר קטן, ולא להיעלב כשאין עוזרים לכם. זה זמן לחשוב על פרוייקט מסויים בעבודה.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
הנטיה שלכם עכשיו לדאוג יותר מדי תפריע לכם השבוע. אל תשללו מראש אפשרויות שיכולות לעלות יפה. ביחסים עם אנשים, כדאי להיות גלויים וכנים. עניין ביתי עלול לתבוע את תשומת לבכם עכשיו.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע תצטרכו לעשות קצת צימצומים, ופירוש הדבר יהיה פחות בילויים. יתכן שתיאלצו להתמודד עם מצב בו שותפכם לשיחה פשוט לא יהיה מוכן לקבל סיווג מצדכם. בימים אלה צפויות אי־הבנות בתקשורת בינאישית.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
לפני שאתם מנסים לשכנע אחרים, במיוחד את הממונים עליכם, כדאי שתהיו מאוד בטוחים בעצמכם. השבוע תצטרכו להיות מאוד זהירים בעסקות כספיות הקשורות באנשים אחרים, וזה לא הזמן לקניות חשובות.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
אל תניחו לצורך שלכם להצליח ולהרשים לגרום לכם להתעלם מחסרונות ברורים של עסקה מסויימת. ידיד יוכל להשיא לכם עכשיו עצה מועילה. שימו דגש על עניינים מעשיים השבוע, ואל תישגו בחלומות כהקיץ.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
עזרה שתציעו למישהי תתקבל ברצון, אך לא תקבלו את מלוא ההערכה על מאמציכם. בענייני עבודה, יתכן שתצטרכו השבוע להכניס שינויים בפרוייקט מסויים. בימים אלה צפויות פגישות חברתיות רבות.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
השבוע תצטרכו להיזהר מהצעות מפוקפקות בתחום העסקים. שאלו בעצת מומחה לפני שאתם מקבלים החלטה שעשויה להשפיע על מצבם הכספי. זה זמן טוב לבילויים, אך כדאי להישמר מפני ביזבוזים.

פנטהאוז

יגאל לב

המין החדש

גיבורו של מילן קונדרה, הסופר הצ'כי הגולה, אומר כי אהבת הנשים נובעת מחיפוש השוני שבאשה. ואת השוני הזה הוא מוצא בהתנהגותן במיטה. במיליון פרטים דומות נשים אחת לרעותה, אבל המסתורין של המין, הדרך בה הן נוהגות בפעם הראשונה, הוא הפרט המסקרן, המושך אותו כגבר לחשוף את ההבדל בין הנשים. אם כך, קרה משהו לחוש הסקרנות של הגברים בזמן האחרון. אותו חוש, אשר זכה לגינוי בפי המין הנשי, הותקף קשות על ידי נשים משוחררות כ"שוביניזם זכרי חסר רגש". אבל עכשיו, כשהסקרנות הזו דעכה, מרגישות כמה מידידותיה של גליה, שמשהו לכל הרוחות לא בסדר.

בשני מעגלי שיחות עמדה גליה על הסוד הזה, שבטבעו לא נהגו לדבר עליו בבית. מעגל חברותיה, ומעגל ידידותיו של בנה בכורה, ניר.

גליה ניהלה רומן שליו עם נושא המין. בינה לבין עצמה, רק ברגעים אינטימיים, לאחר בילתה עם אורי, הודתה שככל שהיא מתבגרת, היא מגלה יותר את העונג הצפון במין. את השחרור. את הרטט. אחד הדברים ששמרו על מסגרת חייה היתה העובדה שהמין שלה ושל אורי לא רק שלא דעך עם השנים אלא קיבל מיפנה מרתק, והפך לחוויה שהיא עצמה תהתה עליה, מסמיקה במבוכה ומהרהרת כי בגיל 20, לא חלמה שבשנות ה־40 תוכל להתענג כל כך על מין. אז, חשבה, כמו כל הנערות בגילה שבגיל 35, בני־אדם מאבדים את העניין במין, והוא לצעירים בלבד.

היתה זו איילה, אחת מידידותיו של ניר, סטודנטית צעירה, הרואה עצמה אשה משוחררת, לא רק בלבוש אלא גם בדרך חייה, אפילו בדרך דיבורה. "הצעירים של ימינו זה לא מה שאפשר לחשוב", אמרה, מתיזה את המלים בהפגנתיות, מכסה על מבוכת החשיפה. "פעם, כל הבעיה כאשה, היתה לשכנע את הגבר להמתין קצת. אני זוכרת את הנוסחה האומרת כי 'אורך הכיבוש של הגבר בידי האשה הוא קנה מידה לערכה של האשה הנכבשת'. הסיסמה מצויינת, אבל לימים ההם. היום אפשר בשקט להפוך אותה ולהכיר כי 'אורך הכיבוש של הגבר בידי האשה הוא קנה מידה למצבו החדש של הגבר הזכר'".

לאחר שפלטה את הדברים בנשימה אחת, מתיזה אותם בחוצפה המנסה לגונן על מבוכתה, חשה איילה בטוחה בעצמה, על־כן נכנסה לפרטים. "אני לא מדברת על ניר כמובן, אבל, תראי את כל החברים שלו. משהו קרה להם. היום, גבר יכול להזמין אותי אליו הביתה ובשקט גמור אני יודעת שצפוי לי ערב שבו אני אשכב בחיקו, והוא ילטף אותי. יניח את ראשו על כתפי. אבל רק זה", צחקה. "כל השנים חינכו אותנו שאשה זקוקה לחיזור. תמיד לעגתי לקטעי הסרטים שבהם הנערה רצה צוחקת בין העצים, מתבוננת מעבר לכתפה לראות אם הגבר ממשיך לרדוף אחריה ואחר־כך עוצרת כדי לתת לו ללוכדה. המשחק נגמר. היום צריך ליצור סרטים חדשים, בהם הגבר נבוך, חש אי־נוחות מהתובענות המינית של האשה ומוכן, בשקט גמור, לעבור לילה עם הנערה שלו בליטופים בלבד".

איילה נערה נאה. אפילו לפי מושגיה המחמירים של גליה. מעוגלת במקומות הנכונים. קשה לה להבין איך גבר יכול לעבור לילה תמים כשהוא רק מחבק אותה.

באחד הערבים, תרם גם ניר משהו לאותה תעלומה שנפתחה והלכה, בפני גליה. ניר בא הביתה עם נאוה, ידידתו החדשה. כדרכו, ישב במסכת עם גליה כאשר הנערה, מסיבה במרפסת, מתבוננת בתל־אביב המקדמת את ראשית הסתיו.

ניר דיבר על חבריו. על ידידות גברית שצומחת בבית־הספר, מתחשלת בצבא ומקבלת גוון של פלדה בלימודים באוניברסיטה. גליה ספרה לו על שיחותיה עם איילה. ניר נהג לדבר גלויות עם אמו על נושא המין. "אצלי אין בעיות אבל אני יודע, שזאת בעיה נפוצה והולכת בין החבר'ה שלנו. אני לא יודע למה, אבל הדור שלנו נולד בלי סקרנות. אולי משום שהמין ניתן לו כמובן מאליו, אולי משום שלא היה צריך להילחם כדי להשיג אותו, אולי, מחמת העובדה שהאשה המשוחררת לא מעניקה לו לפעמים סיכוי. עובדה, מה ששמעתי מאיילה, לא נובע משום שהחבר'ה הם חסרי... את יודעת למה אני מתכוון, הם פשוט לא צריכים את זה", איך אמר המלחין הרוסי צ'ייקובסקי: "הייתי רוצה להיות נלוי אבל בלי אשה".

במעגל השני שמעה גליה הרים לכך מפי ידידותיה. גליה מצאה שהיא סקרנית לא לצד הטכני של המין, אלא דווקא לריגושים שהוא צופן. ככל שלמדה להתענג על אהבתו של אורי, לא הבינה מדוע זוגות אחרים רואים בו בעיה טכנית או משהו שצריך לעכות לצדו "וי", כמו באפסנאות, כלוכר התקבל. אבל בקרב ידידותיה הנשואות והרווקות, צפה ועלתה בעית המין ככתב אישום. משהו קרה, לכל הרוחות, לגבר המודרני. משהו השתבש במשחק הזה, משחק המינים. גם ידידותיה סיפרו על גברים ששוב לא מצאו בהן עניין. העלבון של אשה בלתי נחשקת, הוא אולי העלבון הגדול ביותר. הגבר המודרני פשוט איננו מבין. היא יכולה לסלוח לו על גסותו, על היזוריו חסרי הטאקט, על להיסותו חסרת הרסן, על הדרך הישירה שבה הוא מפגין את תשוקתו המינית, אבל לעולם, לעולם לא תסלח לו על חוסר עניין מיני. אפילו האשה הנבונה ביותר, מקבלת זאת כעלבון לנשיותה. שוב אינה מושכת. אינה סקסית. כלומר, על פי קריטריונים אלה איננה אשה שלמה. גליה ניסתה להסביר לידידותיה שהפגם איננו בהן אלא במשחק עצמו. הם ממשיכות לשחק את המשחק על פי הכללים הישנים כעור, שהכדור שוב איננו נמצא במגרש. "כשיבוא שאנחנו יכולות להאשים את עצמנו – אמרה גליה – הטיעון הזה של אשה משוחררת, הנסיון להיות שווה לגברים, שבר משהו בהם. אם אשה שווה לגבר, היא הופכת יריבה. ואם היא יריבה, שוב איננה בת זוג".

ערב אחד, ראתה גליה את הדברים כמעט כמו חיזיון אפוקליפטי. עולם של נשים, שהגברים שוב אינם מסעסעים אותן. עולם שבו הגברים, מתהילים לראות את האשה בעיניים של ... אשה. כלומר עיניים שאינן משוחדות, ואיזו אשה תסכים להציץ בראי שאיננו משוחד.

ישבו ידידיו של אורי וכל ניר, חבורה גברית המדברת בלהט על דברים שגליה לא הצליחה לשמוע. הם ישבו במרפסת, ואילו בתוך הדירה ישבו חברותיה של גליה וחברותיה של איילה. שני דורות של נשים. קבוצת הנשים וקבוצת הגברים, אלה וגם אלה, צעצועי משחק חסרי ערך. אבל גליה לא שמעה את השיחות אלא ראתה את שתי הקבוצות. קבוצת הגברים המרתקים את עצמם וקבוצת הנשים העסוקות בענייניהן שלהן. ובתווך, מחיצת הזכוכית של מרפסת הסלון. מחיצה שבאותו רגע סימלה בעיני גליה את חוסר התיקשורת. מחיצה שקופה המעבירה את המראות ועוצרת את המלים...

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
זה לא הזמן לשלב עסקים עם בילויים. כדאי לבחון בשיקול עיניים כל הצעה שתקבלו בימים אלה. אתם נוטים לשגל מעיינות עכשיו, ורצוי שתדעו את הגבולות שלכם. בתחום הרומנטי צפויים רגעים נעימים.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
השבוע לא תרוו נחת מרובה מחיי החברה – עלולים לקרות שינויים בתכניות, שיגרמו לכם אכזבות. אולי כדאי למצוא דרכים אחרות לבילוי שעות הפנאי. בתחום הקאריירה אתם מתלבטים עכשיו בשאלה אחת.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
יש לכם כוונות טובות, אבל אולי לא תוכלו להגשימן לפי שעה. בעיות בבית או עם שותף עלולות להעסיק אתכם בימים אלה. בתחום הרומאנטי, היזהרו לא להיתפס לאשליות. בטווח הארוך זה יזיק לכם.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
כדאי לכם לתת עכשיו ביטוי לרעיונות שלכם – צפויות תגובות חיוביות. אך הקפידו להיות עקביים, אחרת לא תגיעו לשכנע. האותות שאתם משגרים למישהו קרוב עלולים להיות ברורים, ואז תשרור ביניכם הבנה.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
עסקות מפוקפקות עלולות לחיות עכשיו בעוכריכם, ותצטרכו להיזהר. השבוע יכולות לחיות לכם הוצאות בלתי צפויות, וכדאי לארגן את התקציב בהתאם. בימים אלה ילדים מעסיקים אתכם, ותצטרכו להקדיש להם זמן.

כיפת הזהב

(המשך מעמוד 30)

למרות שהיה כלוא רוב ימיו וכא מחברה שמר־ניתיקנאית, יש בתורתו של הבהא־אוללה מרכיבים מודרניים מפתיעים: רעיון של קונפדרציה בינלאומית - בעצם ביטול הלאום (מאה שנה לפני שחזה אותו וודרו וילסון), השילוב בין המדע והדת, שיוויון בין גברים ונשים – עד כדי כך שאם מתעוררת הדילמה את מי לחנך קודם, הבן או הבת – חובה להשכיל קודם־כל את הבת, בהיותה המחנכת של הדור הבא. "האנושות בנוייה משתי כנפיים – נשים וגברים. אם אין איזון ביניהן – לא תוכל הציפור לעוף".

ככל שמרבים לעיין בתורתו מצטייר הבהא־אוללה, אם להשתמש בפראפרזה משירו של חיים חפר, כבומבה של נביא. הדת שהגה נאורה, ליברלית ולא קיצונית. לא מבטלים דתות אחרות (כולן באו מאותו מקור אלוהי), ולא אנשים אחרים (כולם בני האלוהים). אין להם, אומרים הבהאים, מונופול על האמת היחידה. הבהא אוללה הוא פשוט הנביא האחרון ששלח לנו האל, והמודרני מכולם. אחריו ישלח אחרים, בהתאם לצרכי האנושות.

בארץ לא עוסקים הבהאים בהטפה לדתם: הבהא־אוללה קבע שכאן לא תקום קהילה בהאית וגילה. אולי כבר אז תפש שמי שמטיף כאן לדת אחרת צפוי להסתבך באי־נעימויות (תשאלו את המורמונים). ישראלי שירצה להצטרף לדת יצטרך לנסוע לחו"ל. המצטרפים אינם עוברים טכסים מיוחדים, מסביר בייטס. הם פשוט מביעים רצון להשתתף בפעילויות הקהילה ומאמצים את אורח החיים הבהאי. הוא, למשל, הצטרף לבהאים בגיל 26, בשנת 1957, אחרי שנקלע במקרה לפגישה בהאית בבית חברים. "התחלתי להתעניין, קראתי וקראתי בלי סוף, ונשביתי בקסם העקרונות של הדת הזו. זה היה כמו הארה פתאומית – טוב מכדי להיות אמיתי", הוא מספר, מתנער לרגע מהקורקטיות הבריטית שלו.

כמו לכל דת, גם לבהאים מצוות "עשה" ו"אל תעשה" – אם כי ניגוחות מאלה של דתות אחרות: הנישואים רצויים, כמובן, אבל מותר גם להתגרש אחרי שנה של מחשבה נוספת. מתפללים פעם ביום, בתפילה שבוחרים מתוך מבחר גדול, צמים פעם בשנה, לפני תחילת השנה הבהאית החדשה (ב־21 במרס). הדת לא עוברת אוטומטית בירושה מאבות לבנים: הבנים צריכים להצהיר על רצונם להשתייך אליה – פעם בגיל 15 ופעם בגיל 21 – הגיל בו מוענקת להם זכות בחירה למוסדות הדת. לבהאים אין כמורה: "הכמורה", מסביר בייטס, "היתה טובה לתקופות פחות מפותחות בתולדות המין האנושי".

במקום זה יש להם מוסדות נבחרים – מקומיים, לאומיים ועולמיים. תשעה חברי בית־דין צדק העולמי הם מנהיגי הדת והפוסקים בענייניה. הם נבחרים מדי חמש שנים על ידי 148 נציגי "האסיפות הרוחניות הלאומיות" מכל מרכזי הדת בעולם המתכנסים בחיפה, מתפללים, מבקשים מהאל שינחה אותם לבחור כ"אלה המסוגלים לצרף את התכונות הדרושות של נאמנות ללא סייג, מסירות ללא אנוכיות, מחשבה מאומנת היטב, יכולת שהוכחה וניסיון בשל". ותעמולת בחירות? "אסורה בהחלט" קובע בייטס.

מוסדות ההנהגה הדמוקרטיים האלה הוקמו רק ב־1963. לפני כן הונהגו הבהאים, כמן שלב ביניים שלפני האמנסיפציה, בידי בנו ונכדו של הבהא אוללה. הבן, עבר אלבהא ("משרת התהילה"), נדד עם אביו מגיל תשע בכל הגלויות שלו, ושוחרר רק ב־1908, אחרי מרד התורכים הצעירים. בן 64, אחרי חמישים שנות מאסר, יצא למסעות יחסי־ציבור ארוכים לדת הבהאית בכל העולם המערבי. ב־1920 הוענק לו תואר אביר האימפריה הבריטית כהוקרה על פעילותו ההומניטרית בארץ ישראל. הוא עבר להתגורר ברחוב הפרסים בחיפה, שם עומד ביתו עד היום (יפה ומשומר, מיותר לומר), ונפטר ב־1921.

אחרי מותו נתמנה בנו, שוגי אפנדי רבאני, כמגן הדת ומפרשה. הוא נפטר ב־1957 ואלמנתו, מאדאם רוחיא, בת למעלה מ־70, עדיין מתגוררת בבית שברחוב הפרסים. השמועה אומרת שהיא קשישה מלאת חיים ויוזמה. לפני זמן־מה חזרה מטיול בן שנה וחצי בדרום־אמריקה. מכל מקום, שוגי רבאני היה האחרון בשושלת. אחריו הועברה ראשות הדת למוסדות הנבחרים על פי הוראות מפורטות שהשאיר סבו.

בימי שוגי רבאני נבנה מסגד "כיפת הזהב" המפואר על הכרמל – הידוע אצל הבהאים כ"קבר הבאב", המקום בו טמונות עצמות נביא הדת הראשון. שרידי הבאב נשמרו בהסתר באיראן במשך 60 שנה והובאו לכאן ב־1909 על ידי עבאס אפנדי (עבד אלבהא). הבניין (שתוכנן על־ידי ויליאם מקסוול, ארכיטקט קנדי), הוא בן תשע צלעות, סמל לתשע הדתות הגדולות של האנושות (כל המבנים הבהאים חייבים להיות בעלי תשע צלעות), בנוי מאבן שיש איטלקית עם עמודי גרניט וורוד וגג זהב המורכב מ־12,000 אריחים מוזגגים בזהב שהובאו מהולנד. למי שמתעניין, כתוב בעלון ההסברה של הבהאים: מחיר אריח כזה רק דולר ליחידה. שווה לכל נפש.

מאחורי המקדש נבנה במשך השנים קומפלקס המזכיר את הפרתנון בימיו הטובים: בית הגנוך הבהאי ובית דין צדק העולמי, שניהם יחד חגיגה של פאר ארכיטקטוני ועלו מיליונים רבים של דולרים. הכסף להקמתם נתרם על ידי הבהאים בכל העולם – ועל ידם בלבד. "אסור לנו לקבל מימון מאף גורם מבחוץ", מסביר בייטס. הראש כבר עובד: כמה היה צריך לתרום כל בהאי כדי להקים את המונומנטים האלה? "אצלנו כל אחד תורם לפי יכלתו, ואיש אינו יודע כמה נתן. אנשים פשוט חשים צורך להתחלק בכספם למען המטרות האלה".

גם המסכנים העניים בהודו ובסוואילאנד? "אל תשכחי שזה מרכז עולמי" מסביר בייטס, "הבניין הזה אמור להיות כאן גם בעוד אלף שנה".

רוב הבהאים מצטיינים בפעלתנות קדחתנית, ממהרים לתקן את העולם בזמן שיש להם. הם שלווים ("השלווה שלהם הורגת אותי" אומר ישראלי הנמצא איתם בקשרים), מנומסים מאוד – אבל מעשיים להפליא, לבושים בחליפות של אנשי עסקים אמריקניים ומגשימים ביעילות מערבית את כל מה שהנביא דיבר עליו. אם צריך לעזור לאנושות להשכיל – הם בונים מערך ענק של פרוייקטים לעולם השלישי ופותחים בתי־ספר תחת כל עץ קוקוס רענן. אם מדובר על שיוויון האשה – פותחים קורסים להכשרת נשים גם בחור הכי נידח באפריקה.

בעניין אחדות אנושית - הבהאים מעודדים נישואי תערובת בין גזעים (אין הכוונה לנישואים ללא־בהאיים. זה כבר עניין אחר). המקום הטוב ביותר, אגב, למצוא בו שידוך בהאי הגון הוא פה, בארץ: עשרות צעירים מכל העולם מגיעים לכאן בלי הרף, עסוקים בפעילויות ובבילויים משותפים (וסולידיים, כמובן), ככו במחנה קיץ גדול. "היו תקופות שכל סופשבוע היתה פה חתונה", אומר טים בראנון (29). הוא עדיין רווק.

כבר מאה שנה הם חיים בתוכנו – ועדיין איננו יודעים עליהם הרבה. הם גרים בשיכוני זוגות צעירים, הולכים לבנק ולסופר ואפילו לקולנוע – ולמרות זאת כאילו מקיפה אותם בועת זכוכית בלתי־נראית, מפרידה בינם לבינינו. מי שפורץ אותה הם ילדי הבהאים – אלה שהולכים ל"ליאו־בק" ול"גן דבורה", דוברים עברית שוטפת, צברים כמעט לכל דבר.

"כאן זה הבית שלי", אומר קורי ויק בן השבע, תלמיד כתה ב' ("ב' שתיים", הוא מדגיש) בבית־ספר "אילנות". לפעמים הוא מתבלבל קצת בין העברית לאנגלית, ולפעמים הוא מתעייף מעט מעומס הליפורים (בשבתות לומדים ילדי הבהאים בבית־ספר בהאי), אבל בסך הכל כיף להיות בהאי, הוא אומר. החברים הישראליים גם חושבים ככה. הם יודעים מה זה בהאי "בערך", משיב הבלונדי החמוד, מסכם את כל התורה על רגל קטנה אחת. "אני מסביר להם שזה כמו יהודי – אבל אחרת".

טל בשן

סיני, חמישה כוכבים

(המשך מעמוד 15)

לשרת במרכז בין כל כך הרבה גברים. "שמועות, פנטים, רכילות – זהו חלק של השרות הצבאי הנשי בכל מחנה", היא אומרת. "הבעיה איננה מיעוט הנשים, אלא המספר העצום של הגברים. ולי טוב פה. אינני צריכה לבשל, לכבס, לקנות, לחפש מקום חניה. יש לי פה חיים שקטים, ספריה טובה, הרבה ספורט, טיולים".

זה נשמע כמו מחנה קיץ... טניה מחייכת: "נכון, אלא שעובדים הרבה שעות".

ג'וכאני אסקובר מקולומביה באמת תפס אמריקה. בארצו הוא מרוויח שמונה דולר בחודש, כאן הוא מרוויח 400. אין לו כמעט הוצאות, והוא יחזור לארצו בתום חצי שנה עם 2000 דולר חסכונות. הוא עובד כמתרגם מאנגלית לספרדית. "החיים פה טובים", הוא מחייך. "אחרי המלחמה בגרילה, בג'ונגלים שלנו, סיני זה כמו חופשה בשבילנו".

גנרל אגיל אינגבריגטסן, מפקד הכח הרב לאומי, מחייך למשמע ההגדרה "כיף רב לאומי". הוא מסביר שזהו הכח המעורב המורכב ביותר בעולם (ביוניפי"ל מיוצגות לא יותר משש מדינות), שעובר מצויין כאורפיל נמוך מאד, שהוא לטובת כל הצדדים. "לא נתקלתי בשלוש וחצי השנים שלי כאן בבעיות משמעת־בלשון", הוא אומר וזוקף זאת לזכות "התנאים הנוחים" שהוא משתדל לספק לאנשיו. "אין אנו יכולים לספק את כל הדרישות של כל הלאומים המשרתים אצלנו, אך אנו משתדלים", הוא אומר. "אנו משתדלים להקל על האנשים, אך גם משתמשים בכסף בתבונה ומנסים לא להגזים". הגנרל חושב שסוד הצלחת הכח טמון בבסיס האיתן שעליו הוא בנוי – בסיס ההסכמה בין מצרים וישראל. "המנדט שלנו מוגדר מאד, וגם היה לנו די זמן להתארגן".

הגנרל הנורבגי חושב שהכח ישאר באיזור זמן ניכר. "ככל שתלמדו מהר יותר לחיות בשלום ביחד – אנחנו נעזוב יותר מהר", הוא מגשה. בעבר שירת כמשקיף בכח האו"ם, דיפלומאט גמרים.

ב־1989 ייצא גנרל אינגבריגטסן לגימלאות, בתום חמישים שנות שירות. "זהו סיום טוב לכל קצין", הוא אומר. "לסיים בשירות השלום". הוא חושב ששיטת קציני הקישור הישראלים והמצרים הוכיחה את עצמה. ישנם טמנשים משולשים הנערכים באווירה נינוחה במשרדו, בכוונה הבינלאומית ("אני מעדיף לקרא למקום אי בינלאומי ולא בועה"). הגנרל הנורבגי מאמין בשלום. "לוקח זמן להתרגל", הוא אומר בשקט. "אינני חושב שהשלום שביר, הוא פשוט עוד צעיר".

עמוס לבב

> ## המוח יושב ברומא
>
> את עשרה ארצות שלחו חיילים לכח הרב לאומי בסיני, שהחל לפעול ב־20 במארס 1982. פיג'י וקולומביה מספקות חיילי רגלים, אנגליה – אנשי שירותים, צרפת – טייסים, קנדה – טייסי מסוקים, איטליה – ספינות להבטחת חשייט במיצרי טיראן, ההולנדים – משטרה צבאית, ניו זילנד – יועצים ומאמנים, אורוגואי – מכונאי רכב. ארה"ב מספקת כוחות לוגיסטיים וכן אזרחים, המשמשים כח משקיפים. הם בולטים בבגדיהם בצבע תפוז. נורבגיה שולחת שלושה חיילים המשמשים את הגנרל שלה, אך איננה מושבת במשותפת בכח.
>
> 2600 אנשי צבא משרתים בכח, 224 אזרחים ו־434 עובדים מקומיים המברכים על הימצאותו של הכח באיזור יום־יום שעה־שעה.
>
> הכח הרב לאומי צריך לוודא שהאיזור שליד הגבול אכן מפורז, ושלמרכז סיני לא הכניסו המצרים טנקים וכלים כבדים. על ההפרות, אם ישנן, הם מדווחים לרומא. השהות של חיילי המדינות השונות באיזור נמשכת בין חודשיים לשנה. גודל הכח שכל מדינה שולחת אף הוא אינו אחיד – בין 33 ל־1200.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 30.10.52 — 6.11.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

"הטיסה הראשונה לירח תוך 25 שנה"

מומחים אמרו בסימפוזיון בניו יורק שראשון הטסים לירח ייצא לשם בעוד 25 שנה מיכוכב לכתי מלאכותי שיותקן במרחבי בין האדמה והירח.

המומחים התנבאו שבעוד שבעוד 10 עד 16 שנה תוקם "תחנת מרחב" זו מעשה ידי אדם, שיחיו בה 80 עד 100 איש. תחנה זו תלווה את כדור הארץ כדוגמת הירח ותהיה צמודה על ידי כוח המשיכה של הארץ ויקיפנה אחת לשעתיים, במסלול קבוע, בגובה כ–1600 ק"מ מעל פני הים.

ספנן חיל האויר צורר בייחו את התלהבותם של הנוער יהודים שעקבו בפתיחות אחרי תרגילי התעופה וההתקפה

בן־גוריון משאיר שני תיקים פנויים

הרכבה של הממשלה לא יושלם בשבוע הבא. לפחות שני תיקים יישארו ללא שרים עד אשר יוברר המצב במשא ומתן המתנהל כרגע בין מפא"י לבין שתי מפלגות שמחוץ לקואליציה הממשלתית: הציונים הכלליים והפועלי אגודת ישראל.

החלטת הממשלה אתמול, שהצעת החוק לשרות לאומי של בנות דתיות כאחד החוקים הראשונים במושב החדש בכנסת, עלולה לדעת הממשלה להקל במרוצת הזמן על הצטרפות פועלי אגודת ישראל לקואליציה.

הצטרפות זו אינה אפשרית כרגע, הואיל ופאג"י אינם רוצים להיות שותפים בחקיקת חוק כזה. אולם לאחר שהחוק יאושר, לא תהיה כנראה מניעה מצדם להצטרף לממשלה. אולם גם לפני הצטרפותם לממשלה הם לא יצביעו בכל השאלות הלאידתיות נגד הממשלה.

תבוטל הגרלת החליפות

משרד המסחר עומד להחליט על ביטול הגרלת החליפות, מחוסר מעוניינים.

תכנית ההגרלה פורסמה לפני למעלה משנה, והמחסור בחליפות וכבר ששרר אז, עורר התלהבות בציבור לקראת הגרלה המוכרזת. אך רק לפני שבועיים הודיע משרד המסחר על עריכת ההגרלה אולם המצב בשוק נשתנה בינתיים, סחורה החלה להופיע בחנויות, המחירים ירדו והכסף אינו מצוי בידי הצרכנים. בשלב ראשון עמדו לקיים את הגרלת החליפות לפקידים, עתונאים ורבנים אולם מספר הבקשות שהוגשו היה זעום ולאחר סיכום הבקשות מכל מחוזות הארץ עומד משרד המסחר להחליט על אפשרות ביטול ההגרלה. במקרה זה ימכרו, כנראה החליפות באופן חופשי.

שר החינוך נפגש עם הסטודנטים

נציגי ההסתדרות הסטודנטים נפגשו הבוקר עם שר החינוך והתרבות הפרופ' דינבורג שבתו בירושלים.

נציגי הסטודנטים הללו בפני השר את תביעותיהם להורדת שכר הלימודים, הם הציעו כי המלצת ועדת החנוך והתרבות של הכנסת תשמש בסיס למשא ומתן עם הנהלת האוניברסיטה העברית. בין היתר ביקשו הסטודנטים, שהשר ימנה ועדות מבוררות לבדיקות על ביצוע המלצות בדבר שיכון הסטודנטים, שירות מסעדה מיוחדת, דאגה לעבודה לסטודנטים חסרי עמצאים.

השר הבטיח, כי ידאג לפתור את הבעיות בכיוון זה.

נתגלו מים במכתש הגדול

מקור מים חיים נתגלה במכתש הגדול. חפירות מוקדמות הצדיקו הבאת ציוד למכתש, כדי לקבוע את כמות המים שאפשר להפיק במקום.

מקור המים נתגלה לפני שבועיים כמעט בזמן אחד על ידי המהנדס מיכאל סקירלסקי מחברת "חרסית" בנגב ועל ידי מר גרשאקוב, מנהל עבודה ב"אבן וסיד", בעת סיור שיגרתי באזור המכתש.

אם יתברר שכמות המים תספיק לצרכי מפעלי הפוספטים ולחברת "חרסית", אפשר יהיה לחסוך הרבה אלפי לירות, כי עכשיו יש להביא את המים למפעלים מבאר־שבע.

האפשרות למצוא מים חיים במכתש היוותה הפתעה.

הועלו דמי ייצוג לשופטים

ועדת הכספים של הכנסת החליטה להעלות את דמי הייצוג של השופטים.

דמי הייצוג של השופטים היו עד כה בין 25 ו–50 לירות ולפי 4 דרגות: שופטי שלום, שופט שלום ראשי, שופטים מחוזיים ונשיא ביד"מ מחוזי) ואילו מעתה יהיו דמי הייצוג בין 85 ו–60 לירות.

דמי הייצוג של שופטי ביהמ"ד העליון הם כידוע כגובה דמי הייצוג של שרים.

"מוחרם" בשגרירות ארה"ב בישראל

שגרירות ארה"ב בישראל, שמושבה היה עד כה ברמת־גן, עברה אתמול לתל־אביב.

עם הקמת היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לארה"ב חשבנה השגרירות האמריקאית ברמת־גן ואילו הקונסוליה שלה ומשרד הנספח לענייני עתונות שוכנו בשד' רוטשילד 19 בתל־אביב. במשך הזמן הצליחו האמריקנים לרכוש מספר חדרים נוספים בבניין ברח' רוטשילד 19 ושוכנה שם גם משלחת ההענקה האמריקנית בראשות מקדניאל. בימים האחרונים הושלמה גם הכנת החדרים האחרים שהתפנו בבניין, ואתמול עבר לתל־אביב גם השגריר עם לשכתו והמחלקות המדינית והכלכלית של השגרירות. ברמת־גן נשארו רק הנספח הצבאי והאוירי של השגרירות.

בינתיים החלו בבניין קומה נוספת בשד' רוטשילד ומסיימים את החרים עם השכנים המעטים שנשארו עוד בבניין ואף הם יצאו בקרוב ומשרדיהם יועברו לרשות השגרירות.

עיריית באר־שבע מקימה שרות אוטובוסים

חברת אוטובוסים לשרות עירוני בבאר שבע הוקמה בשותפות של עיריית באר שבע וחברת פיתוח באר־שבע.

תחילה תפעיל החברה 3 אוטובוסים בלבד אשר יקשרו את חלקי העיר השונים.

סריקת חיילבי גיוס בת"א

סריקה אחרי משתמטים משרות צבאי נערכה הבוקר במקומות מרכזיים בתל אביב. תלויות משטרה צבאית ואזרחית עצרו עוברים ושבים ובדקו את תעודות התייצבות שלהם, מספר ניכר של צעירים וצעירות, אשר לא היה בידם להוכיח את התייצבותם לשרות סדיר ומילואים, הועלו על מכוניות משא צבאיות והובלו למחנה צבאי לשם בירור נוסף.

שכטר לסנה: האם תגן על ישראל אם רוסיה תתקיף

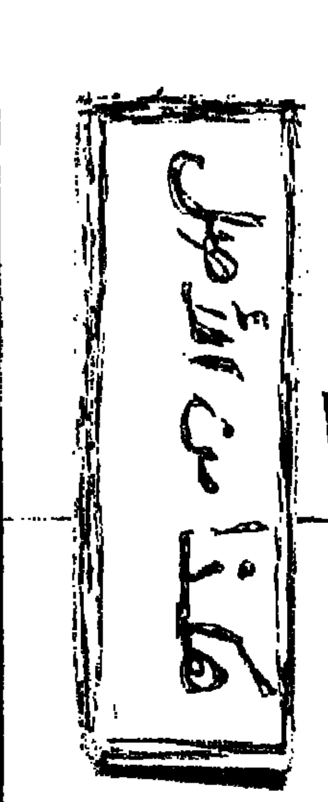
מר א. שכטר, מזכיר מועצת פועלי ת"א, סנה הבוקר בנאומו במועצת ההסתדרות בשאלה אל ד"ר סנה: האם תהיה מוכן להגן על עצמאות הארץ אם ברית המועצות תתקוף אותה בכוח?

מר שכטר טען, כי הכרזתו של הד"ר סנה, כי הוא שואף לאחדות מעמדית, הוכרזה ביום אחדות המעמד, ב–1 במאי בת"א. יצר ההתבדלות של השומר הצעיר, שגרם כמעט לפיצוץ התהלוכה ההסתדרותית, הוכיח, כי בעיני מפלגתו של סנה האינטרס המפלגתי עומד מעל לאינטרס המעמד. לפי קו זה נהגת מפ"ם גם בעיריית ת"א ובמקומות אחרים.

י. ברגינסקי (מפ"ם), ראש מחלקת הקליטה בסוכנות, טען בקשר לשביתות והפגנות העולים, כי אשתקד, בתקופת הבחירות, ניתנו לעולים הבטחות כלתי שקולות ביחס לשיכון וכו'. מכאן נובעים חוסר האימון והמרירות בקרב העולים.

עולים מהונגריה — בדצמבר

נודע מבודאפשט, כי ממשלת הונגריה הבטיחה שהשיורה האחרונה של 200–240 עולים יהודים במסגרת עלית ה–3000 תצא מהונגריה לישראל בחודש דצמבר.

מבצע הזהב במשביר לצרכן

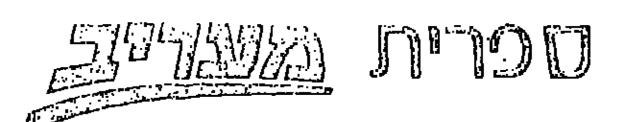
קני מוצרי הלנה רובינשטיין ב־

20%

ותוכלי לזכות בצמיד זהב יקר ערך, מעוטר באבני חן אמיתיות שיוגרל בתום המבצע בכל אחד מבתי הכלבו של המשביר לצרכן.

מ־8.11.87 עד 20.11.87

Helena Rubinstein

תאור מרתק של אחת האפיזודות הגדולות בהיסטוריה האנושית

האריסון א. סולסברי

המסע הארוך

הופיע חדש

"המסע הארוך"

מאת: בכיר עתונאי ארצות הברית האריסון א. סולסברי

בשנת 1934 נסוג הצבא האדום הקומוניסטי של סין, נסיגה עקובה מדם, מפני כוחותיו האדירים והעודפים של צ'יאנג קאי שק, במצעד שכונה "המסע הארוך".

בקש בחנויות ובספריות מעריב:

תל־אביב, דרך פתח־תקוה 72א', טל' 03-332211

חיפה, רחוב בן־יהודה 29, טל' 04-523689

באר־שבע, רחוב קק"ל 90, טל' 057-74850

ספרים מבית טוב — ספרית מעריב

כאן, ממש כאן, 4 ימים ו־4 לילות

ב־125 ש"ח *

תוכלו להעביר 4 ימים ו־4 לילות של חופשה מהנה שעליה חלמתם

במלון

הולידיי טבריה

עם מועדון־לילה מפואר ושלל תכניות מגוונות, בריכת שחיה, מועדון בריאות, סאונה, ג'אקוזי, מתקנים רבים, מטבח עשיר ומגוון בטעמים פיקנטיים.

טלפון: 067-21901-2-3

★ המחיר כולל דמי שירות, לא כולל מע"מ

להיטי השנה בקולנוע ועכשיו — בוידיאו שלך בבית!

הצבע ארגמן — סרטו של סטיבן שפילברג

משימה — סרטו של פול שריידר

הנוסע (זהות נגנבה) — ג'ק ניקולסון ★ מריה שניידר — בסרטו של מיכאל אנג'לו אנטוניוני

פרינס — מתחת לעץ הדובדבן — בכורה בוידיאו

להשיג בספריות הוידיאו המובחרות

מופץ ע"י **החברה הכללית למוסיקה (1973) בע"מ — הד ארצי**

רחוב החילזון 4, רמת־גן, טלפון 03-7525654